

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI C. K. LWOWSKIEGO GIMNAZYUM

IM. FRANCISZKA JÓZEFA

ZA ROK SZKOLNY

1894.

TREŚĆ:

1. Kilka słów o genezie »Mindowego«. Napisał Wiktor Hahn.
2. Część urzędowa przez Dyrektora.

WE LWOWIE

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO

1894.

Rt. 1225

Sp. 133

»Biada wielka, że mój ojciec, kiedy mi dał życie, zajęty był nadto swoją tragedją »Mindowe« i tobie, kochana mamó, musiał nią głowę nabić. Bez tego nieszczęśliwego wydarzenia byłbym wcale do rzeczy człowiekiem, nie lunatykiem, nie powietrznochodzącym«.

Tak pisze Juliusz Słowacki w liście do matki z Genewy (dnia siódmego listopada 1834 r.)¹⁾, wyraża więc silne przekonanie, że usposobienie swoje poetyczne odziedziczył po ojcu, a nawet, że postać Mendoga²⁾ odebrał po nim w spadku. Pierwsza też myśl napisania Mindowego zrodzić się musiała z pewnością w umyśle poety po przeczytaniu wspomnianej tragedji ojca.

Prawdopodobnem jest nadto, że Słowacki poznał utwór ten jeszcze przed ogłoszeniem go w zbiorowem wydaniu dzieł ojca³⁾. Lecz

---

¹⁾ L(isty). I. ³. 188. Z miejsca tego wnosić można, że utwór Euzebiusza Słowackiego († 1814.): »Mendog, król litewski, tragedia w pięciu aktach« powstał w r. 1808 (druga połowa roku 1808, Juliusz Słowacki urodz. 23/VIII. 1809). Musi zadziwić, że Juliusz Słowacki jako tytuł tragedji ojca przytacza: »Mindowe«. Może to pochodzi nie z zapomnienia, lecz z pośpiechu w pisaniu listu. Utwory ojca studyuje poeta wciąż; por. np. słowa listu z dnia 24/V. 1835. (L. I. ³. 211.). »Teofilowie przywieźli ze sobą kronikę Kromera i dzieła mego ojca«.

²⁾ Nazwę króla podają różni pisarze rozmaicie. Nazwę Mindowe znajdujemy w źródłach, w bullach papieskich, w kronice Alnpeka; w kronikach ruskich: Mindoh, Midoh, Midowh; w roczniku kapitulnym krakowskim: Mendoh i Mendog; u Godysława Paska: Mendolphus. Nazwa Mendog utarła się u pisarzy polskich, por. J. Latkowski. Mendog. Kraków 1892. 11. ¹.

³⁾ Dzieła. Wilno 1826. IV. 1—51. W r. 1814. przedstawiono tragedję Euzebiusza w Warszawie. W roku 1825. ukazał się w Wilnie romans historyczny Jana Gwalberta Styczyńskiego p. t.: »Mendog, król litewski«. Autor w przedmowie str. III. n. pisze: »Krótki ten romans Mendoga osnowany jest całkiem z tragedji pod tymże tytułem »Mendog, książę litewski«, w pięciu aktach przez Euzebiusza Słowackiego wierszem napisaney, gdzie (? ma oznaczać: »w romansie«) z małą bardzo odmianą, nie tylko tensam prawie porządek zachowany, ale nadto teżsame wyrażenia w wielu miejscach utrzymane zostały«. Utwór ten jednak jest nadzwyczaj nieudolną przeróbką, pisaną nieraz językiem niemożliwym.

jakkolwiek rzecz się ma, — czy młody poeta poznał dzieło to w rękopisie, czy dopiero później, — niezawodnie tragedia ojca musiała silnie oddziaływać na wrażliwy umysł poety.

Utwór Euzebiusza Słowackiego, choć w duchu klasycznej tragedii francuskiej napisany, ma kilka wybitnych dramatycznych scen, wogóle jednak biorąc, większych zalet nie posiada: dla młodego poety pamiątka po ojcu była bardzo cenną, w kilka lat bowiem po poznaniu tragedii wspomnianej, postanowił w r. 1829.¹⁾ napisać dramat, mający za bohatera również Mendoga, chcąc temsamem złożyć niejako hołd ceniom nieznanego sobie prawie ojca.

Przedmiot obu jednak utworów jest odmienny: u Euzebiusza Słowackiego główną oś tragedii stanowi miłość Mendoga, króla litewskiego, ku Aldonie, żonie Dowmunta, księcia znalszczańskiego. Na pogrzeb żony Mendoga przybywa siostra jej, Aldona. Mendog zapalał gwałtowną miłością ku niej i zatrzymał ją przemocą u siebie w zamku swoim; Aldona gardzi jednak jego namiętnem uczuciem. Dowmunt, obrażony porwaniem żony swej, wpada w krainy Mendoga wraz z synowcem tegoż Trojnatem, lecz pokonany dostaje się w niewolę. Od śmierci ratuje go przyrzeczenie Aldony, że zostanie żoną Mendoga. Był to jednak tylko podstęp ze strony Aldony; zapewniwszy bowiem życie i wolność mężowi swemu, sama zadaje sobie śmierć. Mendog również w rozpacz odbiera sobie życie. — Treść utworu przedstawia ostatnie chwile z życia Mendoga.

Na szerszem tle dziejowem osnuł utwór swój Juliusz Słowacki. Miłość Mindowego ku Aldonie dostarczała poecie za mało materiału do napisania tragedii, stąd też przedstawił nam Mindowego od

---

Juliusz Słowacki w dramacie swoim z romansu Styczyńskiego wcale nie korzystał. W r. 1840. doczekała się przeróbka Styczyńskiego drugiego wydania. O Styczyńskim por.: Dr. Antoni J. Oświata na dawnych kresach. Przew. nauk. i lit. 1876, 380 nn.

¹⁾ A. Małecki. J. S. I.² 121. utrzymuje, że »Mindowe« powstał w listopadzie 1829. r. w Warszawie. Według notatki M. Stankiewicza (Przew. bibl. XIII., 93.) czas powstania utworu przypada na miesiąc wrzesień tegoż roku. Ponieważ obydwie daty pochodzą od Słowackiego (według twierdzenia Małeckiego i Stankiewicza), trudno rozstrzygnąć właściwie czas, w którym Mindowe powstał. Według listu Słowackiego z d. 7/III. 1832. musiało nastąpić jakieś przerobienie Mindowego w Paryżu, gdyż w liście tym czytamy: »dodałem kilka scen do Mindowy«. (L. I.³ 50.). Dziś nie jesteśmy w stanie oznaczyć wobec braku wszelkich wiadomości, które sceny poeta dodał.

chwili przyjęcia chrztu i koronacyi aż do śmierci; zamiarowi jednak na tak wielką skalę podjętemu, nie był poeta w stanie podołać. — Do rozszerzenia ram obrazu i pogłębienia tematu obranego przez ojca, przyczyniła się głównie ta okoliczność, że Juliusz Słowacki w tych czasach rozczytywał się w kronikach dziejów litewskich. Samo już nazwanie utworu »obrazem historycznym«¹⁾, dowodzi, że autor czerpał treść do swego dramatu z dziejów Litwy. Wypada przytem zwrócić uwagę na inną, ważniejszą okoliczność: w przedmowie do pierwszego wydania *Mindowego i Maryi Stuart*, czytamy w dwóch miejscach, co następuje: »pisząc tę scenę«, (t. j. scenę pierwszą aktu trzeciego, w której *Mindowe* przedstawia swoje ubóstwo) »miałem tylko przed oczyma kilka miejsc z kronik, kilka z historyi *Karamzina*, gdzie nieraz z upodobaniem czytałem o dawnem ubóstwie królów i kniaziów«²⁾, i niżej: »wyrzeczenie się wiary, zerwanie z Krzyżakami, bula papieska, w której *Innocenty IV.* daruje królowi wszystkie kraje, jakie kiedykolwiek *Mindowe* mieczem pozyska na *Danielu*, ksiąźęciu z *Halicza*, są to fakta z historyi wyjęte. Te rysy były głównym zawiązkiem utworu, musiały więc pozostać, i śmiem dodać, że sceny te, jako żywcem z historyi wydarte, są jedyną zapewne zaletą źle ułożonego obrazu«³⁾. Może już we wczesnej młodości, poznawszy utwór ojca swego w rękopisie, zaczął *Słowacki* szukać źródeł mu potrzebnych, może też wzmianka jaka w rękopisie ojca mogła naprowadzić go na źródło, którego użył później w swojej tragedyi.

W przypiskach *Mickiewicza* do *Grażyny* znajdujemy liczne uwagi, zaczerpnięte ze *Strykowskiego*⁴⁾; w jednym z przypisków mówi autor *Grażyny* o *Mindowem* w ten sposób⁵⁾: »*Mendog*, *Mindagos*, albo *Mindowe*, *Mindak*, *Mendulf Ryngultowic*, wielki ksiąźę litewski, pierwszy, który Litwę z pod obcego wpływu uwolnioną do znacznej potęgi wyniósł i stał się strasznym sąsiadom, przyjął był religią chrześcijańską i za pozwoleniem papieża koronował się królem litewskim w *Nowogródku* r. 1252. Pod *Nowogródkiem* jest góra, którą zowią *Mendogową*, i która ma być grobem tego ho-

1) *Pisma J. S.* wyd. *A. Małeckiego*. II. 2. 1.

2) *L. I.* 62.

3) *L. I.* 63.

4) *Dzieła Adama Mickiewicza*, wyd. *Towarz. lit. im. Ad. Mick.* III. str. 53. 55. 57. 58. 60. 61. (przypisy: 1. 3. 13. 19. 27.).

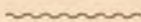
5) *Przyp.* 6., str. 56, do w. 125.

hatera«. Wzmianka ta, zawarta u Mickiewicza, (por. nadto uwagę 19. do ww. 425/6. Grażyny)¹⁾ przywiodła młodemu Juliuszowi znów na pamięć postać króla Litwy i odświeżyła zamiar powzięty już przedtem napisania dramatu: »Mindowe«.

Z przypisku Mickiewicza skorzystał nadto młody poeta jeszcze i o tyle, że przyjął z niego nazwę bohatera »Mindowe«, której to nazwy w swem głównem źródle, o którym niżej, nie znalazł podanej w tejsamej formie. Liczne wreszcie wypisy Mickiewicza ze Strykowskiego, były niezawodnie powodem, że młody Juliusz zabrał się do wertowania kroniki Strykowskiego. Do studyów gruntownych nad historią Litwy się nie zabrał, jak o tem naocznie przekonać się można z jego utworu; widząc, że Mickiewicz czerpał tyle ze wspomnianej kroniki, sam również bezpiecznie na Strykowskim poprzestał, zdawało mu się bowiem, że znalazł w nim dostateczny materiał do osnowy tragedyi.

Zastanawiając się dokładnie nad wszystkimi pobudkami, które skłoniły Słowackiego do obrania Mendoga za bohatera swego utworu, nie można wreszcie pominąć jednej jeszcze ważnej nader okoliczności. Już sama tytaniczna postać Mendoga musiała poetę pociągać ku sobie. O Mindowem miał niezawodnie Słowacki tosamo zapatrywanie, co i J. I. Kraszewski, który w swojej Litwie tak pisze o tym królu²⁾: »W tej epoce może najwyższego rozwinięcia i potęgi litewskiej, znakomitszego już przedstawiciela narodu, jego ducha i siły nad Mindowsa, nie daje nam historia. Później w epoce przetworzenia się ostatniem wystrzeleniem żywotnego płomienia jest Witold, ale nie uosabia nam ludu całego nad Mindowsa, tego bohatera pogańskiego, który w czynach, cnotach, błędach, jest najpotężniejszym owych czasów Litwinem«. Taki bohater, z takimi przymiotami, pobudził zarówno Słowackiego, jak i Kraszewskiego do opiewania jego czynów.

Kiedy w umyśle poety powstał ostateczny plan i zamiar napisania dramatu, nie możemy oznaczyć z powodu braku wszelkich wiadomości.

Cały charakter Mindowego skreślił Słowacki według Strykowskiego. W dwóch miejscach dramatu odsłania Mindowe wnętrze

¹⁾ L. I. 57. por. Pan Tadeusz. IV. 4.

²⁾ II. 92.

swojego serca, raz w pierwszej scenie aktu trzeciego w rozmowie z Hejdenrichem¹⁾:

I któż się odważy
Zajrzeć w głąb tego serca, w tę przepaść rozpaczy
I zbrodni... Kto? ty, trwożny mieszkaniec klasztoru,
Ja sobie nie przebaczę, nikt mi nie przebaczy.
Najmniejsza z moich zbrodni, a wielka z pozoru,
Żem się krwią zmasał.

Pokazując sztylet.

Patrzaj, tą krwią wypisane
Wszystkie są moje czyny na tej rdzawej stali...
Czy mi przebaczysz?
Żądasz czarniejszych zbrodni? Słuchaj przez sklepienie
Jęczy! jego korona moje czoło kryje...
Słuchaj! usłyszysz drugie pod ziemią westchnienie,
Ale nie, nie usłyszysz — dotąd on nie żyje²⁾...
Czy mi przebaczysz?
Ty chcesz czarniejszych zbrodni? ty chcesz duszę ciemną
Przejrzeć aż do dna? patrzaj! pod berłem z żelaza
Lud podły, ciemny, dziki czołga się podemną.
Przycisnąłem go całym ogromem ciemnoty,
Bojaźń już nosi w sercu, chytróść w miejscu cnoty.
Patrz, jak ów ciemny Litwin na moje skinienie
Uchyła korne czoło, piersi krzyżem znaczy,
Choć wolałby przy piersiach czuć węża pierścienie,
Niż ten krzyż nienawistny... któż mi to przebaczy?

W drugim miejscu zwierza się Mindowe w podobny sposób mówiąc o sobie te słowa³⁾:

Rozdzierałem serca.
Bezbożny, zbójca, tyran, obłudnik, morderca:
Jedna z tych zbrodni wypali sumienie,
Jam wszystkie spełnił.

Kreśląc w ten sposób charakter Mindowego, miał z pewnością Słowacki w myśli następujące słowa Strykowskiego⁴⁾: »ten panując (t. j. Mindowe) na Nowogródku i na inszych Ruskich zamkach, począł ścinać przyjaciół swoje, chciwością panowania uwie-

1) Str. 30.

2) Mowa tu o Dowmuncie, pojmanym z końcem aktu drugiego, str. 27.

3) Str. 51.

4) Wyd. Malinowskiego. I. 285. porównaj nadto I. 286. 292.

dziony«. Nie są więc czystym wymysłem poety owe liczne zbrodnie Mindowego, chociaż dla wywołania efektu są może zbyt silnie nakreślone.

Według Słowackiego ojcem Mindowego jest Ryngolt; wnioskować to musimy ze słów Rognedy, które wypowiada do otaczających ją duchów ¹⁾:

Ryngolcie! mój mężu!

Siądź tu przy mnie... Patrz, jak ta dziecina na łonie

Uśmiecha się i w twoim podoba orężu.

Nie rusz miecza, Mindowe, okaleczysz dłonie.

Masz kwiatek, baw się z kwiatem, dziecię, duszo moja.

Ty się uśmiechasz, mężu, Ryngolcie kochany.

Słychać szezęk broni.

Broń jęknęła — Ryngolcie, czy to twoja zbroja

Zajęczała tak smutnie? czy miecz spadł ze ściany?

Ty znikasz, pójdę z tobą — nigdy się nie chwiałam,

Czy przyjmiesz mnie do grobu? czy przyjmiesz? — —

Szczegół ten zaczerpnął poeta również ze Strykowskiego, Strykowski bowiem pierwszy opierając się na kronice t. zw. Bychowca, uważa Ryngolta za ojca Mendoga; za nim dopiero wszyscy inni pisarze powtarzają tę wiadomość, która według dzisiejszych badań naukowych nie ma najmniejszej podstawy ²⁾.

O Ryngolcie znajdujemy u Strykowskiego kilka wzmianek ³⁾; z nich przytaczam dla poparcia mojego twierdzenia, następującą, znajdującą się na początku »ksiąg ósmych« ⁴⁾: »Ringolt Algimuntowie... w Nowogródku umarł. A Mindaugos albo Mindów, syn jego... wstąpił na ojcowską stolicę Nowogródzkiej Rusi i wielkiego Xięstwa Litewskiego i Żmódzkiego« ⁵⁾.

Jedną z ważniejszych osobistości, występujących w dramacie Słowackiego jest Krzyżak Hejdenrich, legat papieski. Nie jest to

---

¹⁾ Str. 54. (V. I.). Wzmianki o Ryngolcie bez wymienienia nazwiska znajdują się jeszcze str. 34. (III. I.) 2 razy w ustach Mindowego.

²⁾ Daniłowicz w wyd. Malinowskiego. I. 55. Łatkowski. I. I. 11. n.

³⁾ L. I. I. 248. 250. 251. 252. 253.

⁴⁾ L. I. I. 285.

⁵⁾ Oprócz miejsca powyżej przytoczonego znajdujemy nazwę »Mindoph« również w nagłówku »Ksiąg ósmych«, I. I. 283. Nazwę »Mindowe« zaczerpnął Mickiewicz ze Strykowskiego, Słowacki głównie pod wpływem Mickiewicza poszedł za tą nazwą. (por. wyżej).

postać zmyślona, lecz zapożyczona znowu ze Strykowskiego; Strykowski donosząc o tej osobistości opiera się na kronice Kromera ¹⁾. Nie ubliżę wcale pamięci poety, jeżeli śmiem twierdzić, że Słowacki, chociaż miał w kronice Strykowskiego na boku wypisany cytat z Kromera, z pewnością doń nie zaglądał. Ze Słowacki nie znał Kromera w owym czasie, t. j. do roku 1829., a nawet do r. 1832., wnoszę z tego, że uważa jako ojca Mindowego Ryngolta. Strykowski powołuje się na Długosza i Kromera, lecz ani u Długosza, ani u Kromera niema najmniejszej wzmianki o tem, że Ryngolt był ojcem Mindowego ²⁾. Ponieważ Słowacki mimo drugiego opracowania utworu w roku 1832. wzmiankę tę zostawił, wnioskuję, że ani Długosza, ani Kromera nie znał ³⁾. Taksamo więc nie z Kromera, lecz jedynie tylko ze Strykowskiego przejął Słowacki postać Hejdenricha. Ponieważ Strykowski przywiązywał wielkie znaczenie do osoby legata ⁴⁾, wprowadził poeta postać tę do swego dramatu, przekształciwszy ją następnie odpowiednio do swej bujnej fantazyi.

Opis koronacyi w rozdziale drugim »Ksiąg ósmych« Strykowskiego ⁵⁾ natchnął dalej bez wątpienia Słowackiego do skreślenia aktu pierwszego. Strykowski w przytoczonym miejscu opowiada, że Mendog zmuszony, przyjął wiarę chrześcijańską. Z dłuższego tego opisu przytoczę tylko ważniejsze miejsca potrzebne do porównania ⁶⁾: »Mendakus... przereczone ksiązę litewskie, od Ruskich Xiążąt i od synowców własnych i od Krzyżaków Liilandzkich i Pru-

---

1) L. I. I. 289.

2) Daniłowicz l. l.

3) Kromera kronikę poznał poeta dopiero później por. uw. 1. na str. 3.

4) Świadczyć o tem może np. dopisek na boku w kronice litewskiej l. l. i wzmianka wierszowa w »Gońcu enoty«. »Był przy tym legat, biskup armakański,« z dopiskiem na boku, »Heidenricus, legatus Apostolicus provincialis Poloniae Episcopus Acarnaniae«; l. l. II. 541. Gońca enoty, (do r. 1846. t. j. do wydania Malinowskiego, było tylko jedyne wydanie z roku 1574.) nie znał poeta, gdyż tamże znajdujemy wzmiankę, że chrzest Mendoga odbył się w Kierniowie (l. l. II. 541.), u Słowackiego chrzest odbywa się w Nowogródku, por. niżej. Na wiadomość Strykowskiego znajdującą się w Gońcu nikt nie zwrócił dotąd uwagi, między innymi i Latkowski l. l. 54. nie uwzględnił tej wzmianki.

5) L. I. I. 288/9.

6) L. I. 288.

szych ustawicznymi wojnami uciśniony, a potem od tychże mistrzów krzyżackich częstymi namowami przywiedziony, przyjął i ochrzcił się w wiarę chrześcijańską z niektórymi pany i bojary Litewskimi i Żmódkimi pogany... potym¹⁾ za poradą i namową Krzyżaków Pruskich i Liflandzkich wyprawił posły swoje Litewskie z drugimi posłami mistrzów Pruskiego i Liflandzkiego do Innocentiusza Czwartego, papieża, ofiarując mu i oddawając posłuszeństwo synowskie... i oznajmując iż wiarę chrześcijańską przyjął, a przeto korony na Królestwo Litewskie od niego prosił. Tak tedy Innocentiusz papież Rzymski, widząc rzecz być pożyteczną Kościołowi Rzymskiemu,... zaraz bez wielkiego odkładania koronę litewską poświęcił i Mendoga króla litewskiego, być obwołał, a chcąc mu się tym więcej zachować, posłał legata swojego zakonnego brata Hejdenrika, prowincyała polskiego, Armakańskiego przed tym biskupa, a na ten czas kulmieńskiego albo chełmieńskiego w Prusach, który przyjechawszy do Nowogródka litewskiego z arcybiskupem Rigenskim i z Krzyżakami Pruskimi i Liflandzkimi Mindauga albo Mendoka na królestwo Litewskie według zwykłych ceremonii kościelnych pomazał, obwołał i z ramienia papieskiego i cesarskiego, koroną nową litewską koronował».

Na końcu zaś rozdziału pierwszego u Strykowskiego czytamy, co następuje²⁾: »potym Mindog albo Mendog Wielki Xiądz Litewski, uchodząc tak gwałtownych zewsząd najazdów, posłał do papieża, chcąc przyjąć chrzest, ale obłudnie, bo zawsze ofiary czynił bogom pierwszym«.

Cały ten opis Strykowskiego posłużył Słowackiemu do skreślenia aktu koronacyi na zamku nowogrodzkim. Podczas, gdy u Strykowskiego chrzest i koronacya oddzielone są od siebie pewnym odstępem czasu, obie uroczystości, chrzest i koronacya, odbywają się w utworze Słowackiego równocześnie. Nie ulega wątpliwości, że zmiana ta wynikła z techniki dramatu, aby nie rozwlekać akcji, nadto wskutek połączenia obu tych uroczystości razem, nabiera sytuacja w danej chwili tem większego znaczenia.

Mimo tej zmiany poszedł Słowacki w głównych szczegółach za Strykowskiem. I tak: koronacya Mindowego odbywa się w utworze Słowackiego w mieście Nowogródku. Naprowadza nas na to

---

¹⁾ L. I. 289.

²⁾ L. I. 288.

objaśnienie poety, podane po spisie osób: »scena w zamku nowogrodzkim«¹⁾. Nadto wzmianki w samym utworze zawarte dowodzą, że czynność cała toczy się tamże²⁾. Wzmiankę tę o odbyciu się

¹⁾ L. 1. 2.

²⁾ Że miejscem działania w utworze jest Nowogródek, tego dowodzą następujące miejsca:

str. 33. (III.¹): »Dziś wojsko poprowadzisz nowogrodzkim szlakiem«, (słowa Mindowego do Lutuwera);

str. 45. (IV.²): »Już się do nowogrodzkich zamków nie dostanę«, (Lutuwera);

str. 47. (IV.²): »Nieście za mną Lutuwera zwłoki do zamku Nowogródka«. (Mindowe).

Uwaga poety w scenie trzeciej aktu czwartego również wskazuje na to, że rzecz dzieje się w zamku nowogrodzkim, (»świątynia pogańska w nowogrodzkim zamku«, str. 47.). Prócz sceny pierwszej aktu czwartego odbywającej się w »sali ciemnej w klasztorze Wojsiełka«, str. 37—45., i sceny drugiej w lesie sosnowym, znajdującym się też w pobliżu Nowogródka, str. 45/7, (że las leży w pobliżu Nowogródka, wnosimy ze słów Lutuwera i Mindowego wyżej już przytoczonych), miejscem działania całego utworu jest więc Nowogródek. Gdzie się znajduje klasztor Wojsiełka (str. 37/45.), na podstawie wzmianek zawartych w utworze nie możemy oznaczyć; w każdym razie klasztor musiał się znajdować w pobliżu Nowogródka, gdyż Hejdenrich w III.² (str. 37.) mówi: »dzisiaj jeszcze w Wojsiełka staniemy klasztorze«. W ślady Hejdenricha wnet zjawia się Mindowe, (l. l. 42.); opuszczając klasztor w nocy (l. l. 40: noc głęboka; nie prędko zabłyśnie świtanie), mówi do Aldony: »dzisiaj wrócisz do ciemnego zamku poganina«. »Dziś« oznacza w nocy, gdyż w następnej scenie bezpośrednio po tem następującej czytamy w nagłówku »noc«; (IV.²). — Akcja cała utworu rozgrywa się w bardzo krótkim przeciągu czasu: akt I. odbywa się rano w dzień koronacji Mindowego; akt II. odbywa się tegoż samego dnia wieczorem, (por. słowa Mindowego: (II.¹, l. l. 17.); »już wino piłem dzisiaj rano przy chrzcie moim«). Wśród aktu zapada noc: l. l. 21. por. słowa Aldony: a na dworze noc ciemna l. l. 21. Akt trzeci dzieje się również w nocy (l. l. 32. nim zorze nastaną (Hejdenrich); 33. skoro ranek błysnie; 34. noc uchodzi; 35. zeszła twarz miesiąca, może mnie nocy powietrze ochłodzi), najprawdopodobniej we dwa dni po koronacji, l. l. 28. mówi bowiem Herman: »wczoraj, kiedy w ogrodzie odmawiał modlitwy, odkryłem jego wieżę«, t. j. Dowmunta. Z końcem aktu IIgo. pojmano Dowmunta w nocy, na drugi dzień widzi go Herman w wieży, na trzeci dzień wieczór odbywa się królewska biesiada (l. l. 27.), wieczorem w nocy cały akt III. (scena 1-sza i 2-ga por. wyżej cytaty). Akt IV. ma miejsce tejsamej nocy (l. l. 40. noc głęboką) por. słowa Mindowego do Aldony już wyżej przytoczone (l. l. 45.) i dopisek poety w IV. 2. »noc«, IV. 2. odbywa się nad ranem (str. 45. oto niedługo słońca zabłyśną promienie).

koronacyi Mindowego w Nowogródku zaczerpnąć mógł poeta tylko ze Strykowskiego, który pierwszy wymienia Nowogródek, jako miejsce koronacyi w rozdziale drugim »Ksiąg ósmych«¹⁾, chociaż twierdzenie jego nie ma żadnej podstawy historycznej²⁾.

W dalszym rzędzie powody, dla których Mindowe porzuca wiarę ojców, zaczerpniętymi są także ze Strykowskiego. Na zapytanie Rognedy³⁾:

Czy bez wszystkiego możesz obejść się tak snadnie,
Jak bez błogosławieństwa matki — i bez wiary?

odpowiada Mindowe⁴⁾:

Nie, są rzeczy, bez których obejść mi się trudno,
A wszakże się obchodzę, potrzebą naglony.
Tak z niejedną dzierzawą rozstałem się ludną,
Oddałem Haliczanom brylant mej korony,
Ów Słonim, co wśród smugów wznosi się pod niebo,
I wołkowyskie moje rozległe dzierzawy.
Rognedo! trudno mi się obejść i bez sławy,
Jednak sławie ująłem, naglony potrzebą.
Jestem królem, lud wielbi — szydzą wojownicy,
I straszniejszy dla Niemców był połysk przyłbicy,
Niżeli ta korona, która tylko świeci
Blaskiem marnym dla niewiast i gminu i dzieci.
Ale cierpmy do czasu, taka losu wola,
Trudno, nawet Mindowie, z losem działać sprzecnie.

Słowacki ogólnikowo wprowadzie zaznacza powody, dla których Mindowe przyjmuje wiarę chrześcijańską, (»naglony potrzebą«); według powyżej przytoczonego ustępu utrata miasta Słonima i Wołkowyska w wojnie z Haliczanami, pobudziła pośrednio Mindowego

---

IV. 3. rano, gdyż cały akt V. dzieje się w nocy. (51. ciebie (zamku) naprzód powita jutro słońce jasne. W piosnce Aldony słyszymy o gwiazdach, księżycu (52.); »w tejsamej dobie« (53.), »cienia« (54.); »zaledwie się od wschodu rozwidnia noc ciemna (str. 55.). — Według str. 57. (»ranne chłody«), nastaje ku końcowi dramatu dzień. — Akt 1. i 2gi. dzieje się w dniu pierwszym; po przerwie jednodniowej następuje akcja aktu czwartego (dzień trzeci); akt piąty odbywa się znów po przerwie jednodniowej, w dniu piątym, akcja więc utworu rozgrywa się w pięciu dniach.

1) L. l. 289.

2) Latkowski, l. l. 54. 2.

3) Str. 8. n.

4) L. l. 8. n.

do porzucenia wiary pogańskiej. Wiadomość ta o utracie Słonima i Wołkowyska, również jest zaczerpniętą ze Strykowskiego. Opowiadając bowiem o wojnie Mindowego z Romanowiczami, wspomina Strykowski też o zdobyciu obu miast¹⁾. Dopisek Strykowskiego na załamku karty²⁾, »Słonim wzięty,« wskazywał na ważność wydarzenia, dlatego i Słowacki w utworze swoim wzmianki tej nie pominął. Że Słowacki wiedział o krytycznym położeniu Mindowego przed przyjęciem wiary chrześcijańskiej, tego dowodzą słowa Hejdenricha, według których papież daje władzę Mindowemu³⁾:

»Nad wszystkimi krajami, które w dalsze lata
Zagarnie mieczem, Rusi, u Towtwiła brata⁴⁾,
Lub zyska na Danielu, ksiąźęciu z Halicza«.

Słowa te wskazują zarazem i na to, że Słowacki pisząc to miejsce miał na myśli cały rozdział »Ksiąg ósmych« kroniki Strykowskiego, w którym znajdujemy opowiadanie o walkach Mindowego z Towtwiłem i Danielem, inaczej bowiem miejsca tego rozumieć nie można, jak tylko w ten sposób, że Mindowe prowadzić będzie wojnę z Towtwiłem i Danielem w celu odebrania utraconych dawniej krajów; kluczem do zrozumienia tego miejsca jest więc też Strykowski.

Wzmianka Strykowskiego, że Mendog »ochrzcił się w wiare chrześcijańską z niektórymi pany i bojary Litewskimi i Żmódzkimi poganymi«⁵⁾, odbiła się również w utworze poety.

Z tej bowiem wzmianki słusznie wnosił Słowacki, że lud cały litewski patrzył niechętnem okiem na przyjęcie nowej wiary przez Mendoga. W tem mniemaniu musiała utwierdzić poetę i ta okoliczność, że sam król według słów kroniki przyjął wiare obłudnie⁶⁾. Skorzystał z tego Słowacki nadzwyczaj zręcznie i w ekspozycyi,

---

1) L. l. 287. Daniło też monarcha kijowski, xiążę Drohicki i Wassil, Włodzimierskie i Halickie xiążę z drugiej strony gotowali się na Litwę i wzięli Słonim, Wołkowisko i Mścibohów pod Mendogiem.

2) L. l.

3) L. l. 10.

4) Towtwił nazwany bratem na str. 10. nie był bratem Mindowego, ale jego synowcem. Poeta jednak nazywa Towtwiła bratem Mindowego, taksamo jak (str. 37. 38. 40.) Trojnat nazywa Wojsiłka bratem. Nazwa brat oznacza w ogóle krewnego we wspomnianych miejscach.

5) L. l. 288.

6) L. l. 288.

będącej jedną z lepszych części dramatu, rozwinął przed czytelnikiem tło historyczne utworu. Reprezentantami różnych warstw litewskiego narodu w dramacie Słowackiego są Rogneda, Trojnat, Lutuwer. Każda z tych postaci nienawidzi nowej wiary, krzyża boi się więcej, niż Krzyżaków. Lutuwer, przedstawiciel niższych warstw ludu, chociaż przyjął chrzest za rozkazem króla swego, lęka się nowej wiary, jako nowej tarczy¹⁾. Słyszając pełne nienawiści słowa Lutuwera ku nowej wierze, mówi Mindowe:

Tak myśli lud litewski²⁾.

Mindowe, odpowiadając Lutuwerowi, wyłuszcza powody, dla których przyjmuje wiarę obcą³⁾:

Nim z nimi zerwę, chcę, ażeby wprzód
Ruszyły się ich wojska z litewskiej granicy;
Chcę, żeby się wprzód Rusi rozprószyły tłumy,
Które, jak czarne chmury nad Litwą wiszą,
Potem u siebie rogi litewskie usłyszają.

Zerwanie to z Krzyżakami nastąpiło w utworze wprzód, nim wojska krzyżackie opuściły Litwę. Niestety w utworze poety sprawa cała przedstawioną jest dość niejasno i pobieżnie. Zerwanie to w akcie trzecim⁴⁾ następuje niespodzianie, nagle, i zastaje nas zupełnie nieprzygotowanymi. Z aktu trzeciego musimy wnosić, że Mindowe jest charakterem biernym, którym rządzą jedynie wypadki; w scenie z Hejdenrichem kieruje nim wzburzenie umysłu, i pod tym to wpływem jedynie zrywa z Krzyżakami.

Zdziwiony czytelnik musi się zapytać, co skłoniło Mindowego do tak nagłego postanowienia? Pytanie to jednak pozostaje bez odpowiedzi, z utworu bowiem samego nie dowiadujemy się o przyczynach zerwania ugody, zwłaszcza, że o żadnym wypadku po akcie koronacyjnym, któryby mógł dać powód do tego, słówkiem nawet nie wspomina poeta. Przestrzeń czasu nadto zawarta między aktami pierwszym i drugim (dniem chrztu i koronacji), a aktem trzecim, jest tak krótkotrwałą, iż trudno przypuścić, by w tym

---

¹⁾ Str. 14. 15. por. str. 7. słowa Rognedy: ja nigdy nie widziałam krzyża, jak on straszny być musi.

²⁾ L. 1. 15.

³⁾ L. 1.

⁴⁾ Przedstawienie napadu na Krzyżaków, spalenia ich posiadłości (str. 31.), dalej wiadomość o walce w Prusach (str. 46. 49.) zgodnemi są z wiadomościami zawartemi u Strykowskiemu, por. I. 292.

czasie zaszedł jaki ważny wypadek, powodujący zerwanie przymierza. Słowa Hermana :

    Nie czas teraz rwać z Litwą przymierze,
    Nie są przygotowani do wojny Krzyżacy ¹⁾,

niczego nie dowodzą. Mimoto i zerwanie z Krzyżakami również opartem jest na opowiadaniu Strykowskiego ²⁾. Już sam Słowacki zaznaczył w przedmowie do Mindowego, że »wyrzeczenie się wiary, zerwanie z Krzyżakami«, »są to fakta z historyi wyjęte« ³⁾.

Strykowski w ten sposób mówi o apostazyi Mendoga ⁴⁾: »Mendog, król litewski, albo żalem zawiedzenia i utracenia ziem swoich, Żmódzkiej, Litewskiej, Jatwieńskiej, Wejżeńskiej i Kurlandzkiej poruszony, które był za koronę i dla wspólnej przyjaźni Krzyżakom zapisał, albo jaką inszą przyczyną uwiedziony, do pierwszego się bałwochwalstwa ze wszystkimi poddanymi swemi nowo ochrzczonei zwrócił, porzuciwszy wiarę chrześcijańską nową przyjętą«. Wprawdzie wiadomość ta u Strykowskiego zawarta, ma z pewnością źródło swoje w Długoszu ⁵⁾, ale z Długosza w żaden sposób Słowacki nie korzystał według poprzednich moich wywodów. — Dzisiaj »kwestya apostazyi Mendoga« ⁶⁾ nie jest wcale rozstrzygniętą, gdyż nie możemy orzec stanowczo i na pewno, czy król litewski porzucił wiarę chrześcijańską lub nie.

Słowacki uwierzył wiadomości zawartej u Strykowskiego i przejął ją podobnie jak i wiele innych wiadomości poprzednich, bez najmniejszego wahania się. Temu jednak niekrytycznemu korzystaniu ze Strykowskiego, z którego Słowacki brał wszystko w najlepszej wierze, nie starając się poznać nowszych badań, zawdzięczyć możemy, iż się nam udało wyszukanie głównego źródła, z jakiego czerpał w Mindowem.

---

1) L. l. 28. Również niczego nie dowodzą słowa Mindowego str. 33. nn., nigdy głębszą ufnością nie spały zakony i t. d.

2) L. l. I. 292. odrzuciwszy wiarę chrześcijańską... w dzierzawy Krzyżaków wtargnął, które splondrowawszy, wypaliwszy miasta wszystkie z gruntu wyrwócił.

3) L. l. 63. n.

4) L. l. 292. por. nadto l. l. porzuciwszy jawnie wiarę chrześcijańską, którą był na czas obłudnie przyjął.

5) Latkowski, l. l. 110.

6) Latkowski, l. l. 111. nn.

Główną treść utworu stanowią zamysły Trojnaty, zmierzające do obalenia Mindowego z tronu i zemsta Dowmunta za uprowadzenie Aldony. Powód zemsty Dowmunta zaczerpnął poeta także ze Strykowskiego, który w ten sposób przedstawia śmierć Mendoga według latopisa litewskiego¹⁾: »i trafiło się, iż w ten czas umarła Mendogowi żona, po której począł bardzo tężyc, posłał potem do świeści jątrwie żony swojej, która była za Dowmuntem, zanałszczawskim kniazem, prosząc jej, aby przyjechała odprawować ostateczne upominki siostrze swojej przy pogrzebie obyczajem pogańskim. A gdy przyjechała na pogrzeb, wnet Mendog król rozmiłował się jej, a chcąc ją na żonę sobie wziąć, rzekł do niej, iż siostra twoja, a żona moja, umierając, prosiła mię, abych ciebie wziął sobie w małżeństwo na jej miejsce i poniewolił ją ze sobą mieszkać. Co usłyszawszy Dowmunt... był... bardzo smucien, myśląc jakoby się mógł pomścić zelżywości żeninnej i lekkości swojej, także czuwał i przemyślał o zabiciu Mendogowym... Zmówił się potem z Strojnatem, albo Trojnatą, siostrzeńcem Mendogowym, który na ten czas w Żmódzi panował, a także wujowi swemu stał na gardło, i sprzysięgli się obadwa Strojnat z Dowmuntem, jakoby go mogli zabić. A gdy Mendog wszystkie wojska swoje Litewskie posłał za Dniepr, ... obadwa bez wieści obskoczyli Mendoga króla, gdy jeszcze spał i tak śpiącego zabili i dwu synów jego».

Z opowiadania tego skorzystał już Euzebiusz Słowacki w swoim utworze, w scenie bowiem pierwszej aktu pierwszego jego tragedyi mówi Aldona te słowa²⁾:

Pobożność, która wiodła mnie w te strony,
Dla uczczenia zwłok siostry, a Mendoga żony,
W niezastużonych nieszczęść przepaść mnie wtrąciła.

W piątej zaś scenie tegoż aktu przemawia Mendog do Aldony w następujący sposób:

Twa siostra³⁾
Zwracając na mnie czule swe oczy omdlałe,
Kończę, rzekła, Mendogu, życie krótkotrwałe.
Starań o twoje szczęście niebo mi zazdrości.
Lecz jeżeli pocieszenie chcesz znaleźć w miłości,

1) L. 1. 298.

2) L. 1. str. 3.

3) L. 1. str. 10.

Mój obraz i mnie samę odzyskasz w Aldonie,
Tę ci ostatnią prośbę polecam przy zgonie.

.....
Wezwana tu przybyłaś¹⁾.

.....
Nimem²⁾ cię ujrzał, kochał: gdym cię ujrzał, płonę.
Lecz darmo bóg piorunu przez usta kapłana
Oświadczył, że w przysiędze jesteś rozwiązana,
Nic cię do powolności skłonić nie zdołało.

Wyrażenie Strykowskiego »poniewolił ze sobą mieszkać«, wytłumaczył sobie Euzebiusz Słowacki w ten sposób, że Mendog zmusił Aldonę do pozostania na zamku królewskim. Do tego tłumaczenia, — względnie zmiany, — (gdyż słowo »poniewolił« rozumiałbym raczej w znaczeniu »skłonił«, tak że Aldona sama wskutek namowy Mendoga została na zamku) — spowodowały Euzebiusza Słowackiego niezawodnie względy dramatyczne. Zmianą tą okazał ojciec poety, że nie obcą mu była znajomość techniki dramatycznej. Przedstawiając bowiem odmiennie stosunek Aldony i Mendoga niż Strykowski, stwarza odrazu sytuacją tragiczną. Kolizya, w jakiej znajduje się Aldona, kochająca wiernie męża swego Dowmunta, i pogardzająca namiętną żądzą Mendoga, gdy ma rozstrzygnąć postępkim swoim o życiu męża swego, jest pełną prawdziwie tragicznej grozy. Juliusz Słowacki skorzystał wprawdzie z tej zmiany wprowadzonej przez ojca swego, lecz miłość Mindowego ku Aldonie usunięta w utworze jego na drugi plan. Wpływ tragedyi ojca widocznym jest nadto w utworze w scenach aktu drugiego, gdzie zachowanie się Aldony również ma rozstrzygnąć o życiu Dowmunta. Walka wewnętrzna Aldony we wspomnianej scenie u Juliusza Słowackiego jest również tragiczną, jak w tragedyi Euzebiusza, gdyż z jednej strony Aldona nie może dać się poznać Dowmuntowi — to bowiem grozi śmiercią męża, — z drugiej zaś strony miłość Aldony ku Dowmuntowi nie pozwala jej zapanować nad swoim uczuciem. Przestraszona zamiarem samobójczym Dowmunta, zdradza swą miłość ku niemu; niestety, czynem tym sprowadza całe pasmo nieszczęść na siebie, sądząc bowiem, że to z jej powodu zginął Dowmunt, wpada w obłąkanie.

Z utworu ojca swojego zapożyczył Juliusz Słowacki także nazwę Aldony. Skąd Euzebiusz Słowacki zaczerpnął wiadomość, że

¹⁾ L. I. 11.

²⁾ L. I.

żona Dowmunta miała imię Aldony, nie jestem w stanie powiedzieć¹⁾, w kronice Strykowskiego bowiem występuje wprawdzie żona Dowmunta, ale ani u tegoż historyka, ani też w żadnym innym źródle kronikarskiem nie mamy podanej jej imienia.

Juliusz Słowacki wprowadził nadto następującą zmianę: żonę Dowmunta znajdujemy na zamku królewskim już przed koronacją Mindowego. Okoliczność ta odmienną jest od wiadomości podanej przez Strykowskiego, według której żona Dowmunta przybywa do Nowogródka dopiero po śmierci żony Mindowego. Mimo jednak tej zmiany, koniecznej zdaniem mojem w przedstawieniu stosunku Aldony do króla litewskiego, (— tak bowiem tylko uzasadnioną jest zemsta Dowmunta —), w reszcie szczegółów dotyczących się ostatnich chwil Mindowego, poszedł Juliusz Słowacki zupełnie prawie za Strykowskiem. Duszą stronnictwa przeciwnego królowi jest u Strykowskiego Dowmunt i Trojnat; podobnie ma się rzecz i u Słowackiego.

Według Słowackiego Trojnat jest synowcem Mindowego; i w tym względzie drogąskazem poety był znowu Strykowski, który podaje wyraźnie, że Trojnat był synowcem króla²⁾, chociaż według latopisa litewskiego Trojnat był siostrzeńcem Mendoga³⁾; ta ostatnia wiadomość zdaje się być też najprawdopodobniejszą⁴⁾.

---

¹⁾ Zdaje mi się jednak prawdopodobnem, że Euzebiusz Słowacki nadał swej bohaterce imię żony Kazimierza Wielkiego, także Aldony, o której Strykowski również wspomina w swojej kronice. Na to, że Juliusz Słowacki przejął imię Aldony, wpłynęła także ta okoliczność, że Mickiewicz użył tejsamej nazwy w Konradzie Wallenrodzie. — Z utworu ojca zapożyczył nadto poeta szczegół grożenia Aldonie śmiercią (str. 20.). Wspomnieć dalej należy, że za przykładem ojca przedstawia też i Juliusz odmiennie śmierć Mindowego, jak w Strykowskiem. U Euzebiusza Słowackiego rzecz cała dzieje się w Nowogródku, (str. 2.), podobnie i w utworze Juliusza. Wypada wreszcie wspomnieć, że Euzebiusz Słowacki wspomina też o zbrodniach Mendoga (str. 3.) za przykładem Strykowskiego, z którego zapożyczył też osoby Dowmunta i Trojnata, będącego główną sprężyną zamachu na Mendoga (str. 4.). — Postacie Krzyszтуда, wodza i przyjaciela Mendoga, jakoteż Uteny, krewnej i poufałej Aldony, powstały w utworze Euzebiusza Słowackiego pod wpływem wzorów francuskich. (Są to osoby zupełnie niehistoryczne.)

²⁾ L. l. 297. por. nadto wzmianki o synowcach królewskich, l. l. 285. 286. (3 razy), 287. (4 razy). 288. 297. Z wzmianek tych wypływa, że Strykowski wiedział o kilku synowcach króla, por. nadto str. 253.

³⁾ L. l. 298.

⁴⁾ Latkowski, l. l. 82. 97.

W akcie pierwszym, w scenie między Trojnatem i Rognedą, odzywa się ostatnia do pierwszego ¹⁾):

Dwóch miałam synów: tamten był moją pociechą;
Twój ojciec, drugi, marzę — ja marzę jak we śnie,
Drugi, gdzież jest syn drugi?

Miejsce to również może posłużyć za stanowczy dowód, że Słowacki znał tylko Strykowskiego; gdyby bowiem znał inne jakie kroniki lub dzieła, toby niewątpliwie wspomniał o nazwisku owego drugiego syna Rognedy, który według niektórych źródeł miał się nazywać Erdźwiłem. Lecz wiadomość ta jest bezpodstawną. Ponieważ u Strykowskiego niema nazwy tego drugiego syna, więc i Słowacki nie podaje jego nazwiska. Nazwa Trojnat, który w innych źródłach występuje też pod nazwami Treniate, Traniate, Trinota, Strojnät, również pochodzi od Strykowskiego.

Także i ten szczegół, że Trojnät, »dziedzic korony ²⁾, we śnie król ³⁾, ledwo się może doczekać, aż losu kolejną spadnie nań dziedzictwo ⁴⁾, gdyż pragnie korony ⁵⁾«, znajduje swoje źródło w Strykowskim ⁶⁾.

W kilku jednak szczegółach odstąpił Słowacki od Strykowskiego. Do takich zmian należy przedewszystkiem zupełnie inne przedstawienie okoliczności, wśród których odbywa się zamach na Mindowego ⁷⁾ i śmierć tegoż w pojedynku z Dowmuntem ⁸⁾, a nie podczas snu.

Domysłem bowiem Strykowskiego jest, że Trojnät napadł w nocy na Mendoga i zabił go »we śpiączki« wraz z dwoma synami ⁹⁾. Ślad tej wiadomości mającej podstawę swą w Strykowskim, odbił się też i w scenach ostatnich tragedyi Słowackiego, ale tylko o tyle, że Trojnät zabija dwóch synów Mindowego rzeczywiście we

---

1) L. I. 7. por. uw. 2. na str. 18. O synach Ryngolta mówi Strykowski, l. I. I. 253. por. nadto Daniłowicz l. I. I. 55.

2) L. I. 4.

3) Str. 5.

4) Str. 4.

5) Str. 44.

6) I. 298.

7) Strykowski, I. 298., — a Słowacki, akt IV., V.

8) Słowacki, akt V., — a Strykowski l. I. I. 297/8.

9) L. I. I. 297.

śnie¹⁾, sam jednak Mindowe, jak już zaznaczyłem, ginie w pojedynku z Dowmuntem²⁾.

Ze Strykowskiego zaczerpnął również Słowacki wiadomość o Wojsielku, synie Mindowego. Według kronikarza tego bowiem, latopisiec starodawny litewski opowiada, »jako się Woysielk albo Wolstnik syn jego (t. j. Mindowego) w wiarę Ruską ochrzcił y Czerncem został... skoro Mendog król litewski wiarę chrześcijańską nową przyjętą porzucił, a do pogańskiej się pierwszej zwrócił, nie mógł tego błędu cierpieć syn jego Woysielk, ale widząc niestateczność oycy swego w Rzymskiej wierze, zjechał do Halicza, na dwór Daniła króla Ruskiego... Tam potym Woysielk Mendogowic, królewic Litewski, uważywszy obłudność tego świata y nie trwałą chwałę jego, ochrzcił się znowu z Rzymskiej w Ruską wiarę i potym przyjął zakon mniski, postrzygwszy się w Czernce... potym Woysielk zbudowawszy sobie monaster nad rzeką Niemnem między Litwą y Nowogródkiem, tam mieszkał z kilkiemnaście czernców«³⁾. Wojsielko w utworze Słowackiego skreślonym jest zupełnie według słów Strykowskiego; miejsce przytoczone stwierdza nadto mój domysł powyżej wypowiedziany o położeniu klasztoru Wojsielka⁴⁾.

W utworze jednak Słowackiego znajdujemy jedną wzmiankę o Wojsielku, której napróżno szukalibyśmy w Strykowskiem. W scenie bowiem pierwszej aktu czwartego mówi o sobie Wojsielko:

Ja byłem — byłem niegdyś tygrysem dla ludzi
I jeszcze raz nim będę...⁵⁾.

Miejsce to jest wprost niezrozumiałem i jawnym dowodem, że powstało na podstawie jakiegoś faktu historycznego. Łatwo jednak można wytłumaczyć ów ustęp, jeżeli weźniemy do pomocy następującą wzmiankę Karamzina o Wojsielku⁶⁾: »Mendog miał syna Wojsielka, który panował w Nowogródku, wypędziwszy ztamtąd Romana Daniłowicza i sływał z tyranii, codziennie pływając w krwi ofiar niewinnych. Ku radości biednych poddanych on jeszcze

1) Akt V. str. 54/5. 57. 60.

2) Akt V. str. 55. n.

3) L. I. I. 297.

4) Por. uw. 2. na str. 11.

5) L. I. 38.

6) Tłum. pol. Buczyńskiego. Wilno. 1825. IV. 87.

za życia ojca został chrześcijaninem i ułagodzony wiarą Zbawiciela, znienawidził samą władzę świecką i wyrzekł się świata«. Słowa Słowackiego: »i jeszcze raz nim będę«¹⁾, opierają się znów na Strykowski²⁾, który opowiada obszernie o okrucieństwach Wojsielka po śmierci ojca.

Karamzin w swojej historii opowiada szczegółowo o córce Rogwolda, księcia połockiego, imieniem Rogneda³⁾. W roku 980. książę Włodzimierz, syn Światosława, późniejszy wielki książę kijowski, wyprawił z Nowogrodu poselstwo do Rogwolda, prosząc o rękę jego córki, Rognedy, narzeczonej starszego brata Włodzimierzowego, wielkiego księcia kijowskiego Jaropełka. Otrzymałszy odmowną odpowiedź, zdobył Połock, zabił Rogwolda i dwóch jego synów, Rognedę zaś wziął za żonę. Chcąc się pomścić śmierci ojca i braci, postanowiła Rogneda zabić Włodzimierza (r. 985.); zamiar jej jednak się nie udał, a za karę wysłał ją Włodzimierz wraz z synem Izasławem do nowozbudowanego miasta Izasławia, gdzie około roku 1000. dokonała życia. — Losy Rognedy musiały niewątpliwie zająć poetę, kiedy pisząc utwór swój nadał matce Mindowego imię nieszczęśliwej księżny. Zwrócić pragnę przytem uwagę na to, że w żadnym źródle niema podanego imienia matki Mindowego. Strykowski wspomina nadzwyczaj krótko o Rochmidzie, córce Rechwolda⁴⁾, z niego więc Słowacki nie mógł przejąć imienia Rognedy.

Wszelkie inne wzmianki historyczne mniejszej wagi i znaczenia mają swoje źródło w Strykowski⁵⁾.

---

¹⁾ L. l.

²⁾ L. l. 301. por. też 297. W »Rozmaitościach Warszawskich Redakcyi F. S. Dmochowskiego rok 1827«. znajduje się powieść historyczna. p. n. »Woysałk, Xiążę Litewski« (nr. 8—10), mająca za treść czasy po śmierci Mindowego. Z powieści tej Słowacki w niczem nie mógł korzystać.

³⁾ I. 179. nn.

⁴⁾ L. l. I. 126.

⁵⁾ Por. np. o Danielu na str. 10., Towtwile 10., Haliczu 8. 10. 11. 13., Rusi 8. 10. 11. Dla uniknienia możliwych zarzutów uważam za stosowne dodać, że Słowacki innych dzieł przy pisaniu Mindowego nie używał, jak np. Kotzebuego dzieła Preussens ältere Geschichte, lub Naruszewicza Historji narodu polskiego, w których dzieje Mindowego są traktowane pobieżnie.

Oprócz reminiscencyi z utworu ojca i zapisków kronikarskich, zauważyć jeszcze można w Mindowem ślady zależności od innych poetów, a w pierwszym rzędzie wpływ Szekspira.

O wpływie dzieł Szekspira na naszego poetę nie mamy dotychczas jeszcze żadnej wyczerpującej pracy; w każdym jednak razie na pewno twierdzić można, że wpływ ten nie polega na naśladownictwie zwrotów i myśli, lecz tylko na zapożyczaniu się w sytuacje i pomysły. Że wpływ ten zaczyna się od najmłodszych lat poety, o tem świadczyć może Mindowe, w którym poraz pierwszy widzimy ślady utworów Szekspira. Reminiscencye te pochodzą z Makbeta, Hamleta i Ryszarda III.

Jak u Szekspira Makbet zginąć może tylko z ręki rycerza, którego nie urodziła matka¹⁾, podobnie i

Mindowe zginie od ręki rycerza,
Który poległ zabity z Mindowy rozkazu²⁾.

Pojedynek Mindowego i Dowmunta przypomina pojedynek Makbeta i Makduffa³⁾; Makbet i Makduff przez pewien czas ścierają się z równą zaciekłością i męstwem; zmęczeni zaprzestają walki na chwilę; Makbet drwi ze śmierci, ufny w wyrocznię czarownic; dopiero odkrycie przyłbicy przez przeciwnika, w którym poznaje Makduffa, przejmuje go strachem, a słowa tegoż, że go wydarto przemocą z łona matki, przekonują go o śmierci, niechybnie mu grożącej.

Mindowe i Dowmunt również po długiej walce odpoczywają⁴⁾; Mindowe woła:

A więc innego użyjmy sposobu.
Oba odrzućmy zbroje — ten kto mnie zabije,
Musi wprzód wejść do grobu, potem powstać z grobu.

DOWMUNT:

Pomniesz Dowmunta!

MINDOWE:

Skonał.

DOWMUNT, podnosi przyłbicę.

Już zmartwychwstał, żyje.

Patrz, kto ja jestem!

1) IV., I.

2) L. 1. 48.

3) V. 7.

4) Str. 55. 56.

Z piersi Mindowego wydobywa się okrzyk największej rozpacz i przestachu; i on wie teraz, że musi zginąć:

Matko! matko! mąż Aldony.

Obłąkanie Aldony przypomina obłąkanie Ofelii w Hamlecie¹⁾. Stan jednak obłąkania Aldony w Mindowym jest odmiennym, niż w tragedyi Szekspira. Obłąkanie Ofelii, nie dosyć umotywowane, traktuje Szekspir zbyt realistycznie; trywialne piosnki w ustach Ofelii sprawiają niemiłe, a nawet przykre wrażenie, chociaż nie możemy zaprzeczyć, że rys ten jest pochwyconym z życia, gdyż zwykle kobiety cnotliwe pod wpływem obłąkania stają się trywialnemi.

Natomiast postać Aldony nawet w obłąkaniu otoczona jest dziwnym niewieścim wdziękiem. Krytyka literacka²⁾ postąpiła sobie po macoszemu z Aldoną, uważając ją od połowy trzeciego aktu jedynie za kopią szekspirowskiej Ofelii, a wprost już niesłusznem jest zdanie³⁾ Bałuckiego, że Rogneda i Aldona płaczą się w akcyą, stoją gdzieś w głębi, są niedbale narysowanemi, traktowanemi na zimno i bez studyów. Niesłusznie też twierdzi Bałucki, że niepodobno jest mówić o charakterze obłąkanej Aldony, przy patologicznym stanie jej duszy. Sposób, w jaki Słowacki przedstawił obłąkanie Aldony, powinien był skłonić Bałuckiego do innego mniemania.

W obłąkaniu swoim Aldona wciąż przypomina sobie, że ona była powodem rzekomej śmierci Dowmunta; ustawicznie widzi przed sobą skrwawioną postać męża⁴⁾:

Jakaś postać znikoma lecz do mnie podobna,
Oddziela się odemnie, przedemną się snuje;
Jest to część mej postaci, — a jednak osobna,
Przy niej zostały czucia — ona myśli — czuje —
Ja sama, jak głaz jestem... Wołam cień znikomy,
Cień się coraz oddala, — coraz dalej — dalej
Rozpływa się — już blady — już ledwo widomy. —

W piosnkach swoich tchnących dziwnie rzewnym smutkiem, wplecionych na wzór Szekspira, również wspomina co chwila o Dowmuncie⁵⁾:

¹⁾ IV. 5.

²⁾ Małeckie. J. S. I.² 126.

³⁾ Bałucki, kobiety dramat. Słow. 63.

⁴⁾ Str. 56.

⁵⁾ Str. 42.

Róża grobowa smutna,
Okryła mogił głązy,
Usypia liście szelestem;
A on śpi w grobie! a on śpi w grobie!

Myśl o Dowmuncie i o okropnych wypadkach wciąż przywodzi jej na pamięć ostatnie widzenie się ze swym mężem. Żywo stoją jej przed oczyma najmniejsze szczegóły ostatniej tej chwili; drobne wypadki owego wieczora przypomina sobie, powtarza nawet słowa swoje i Dowmunta ¹⁾. Na jeden szczegół jednak przedewszystkiem należy zwrócić uwagę, gdyż charakteryzuje on nadzwyczaj trafnie obłąkanie Aldony. W ostatniej scenie Aldona pod wpływem rozpaczy Dowmunta, poznaje go na chwilę i wpatrując się weń z uśmiechem woła doń: »Dowmunt« ²⁾. To przebudzenie się jednak umysłu trwa tylko chwilę; wrażeń zbyt silnych już nie jest w stanie znieść Aldona; stąd wnet obłąkanie powraca napowrót. Szczegół ten jest nadzwyczaj ważnym, wskazuje bowiem, że Słowacki psychologicznie kreślił charakter bohaterki dramatu. Polska więc Ofelia nie jest znowu zupełną kopia szekspirowskiej; prócz głównej myśli, zaczerpniętej z Hamleta i prócz drobnych szczegółów, — jak śpiewki, wzmianki o kwiatach — (między innymi Aldona śpiewa też o rozmarynie ³⁾, jak i Ofelia), — o grobie, śmierci, — przedstawienie obłąkania Aldony jest samodzielnym pomysłem poety. W każdym razie w Ofelii niema i śladu tej rzewności, jaką spotykamy w Aldonie.

Może też pod wpływem sceny piątej aktu czwartego, w której Laertes dopytuje się króla o Ofelię, skreślił Słowacki scenę w akcie piątym, w której Dowmunt również dopytuje się Mindowego o Aldonę ⁴⁾. Pod wpływem Szekspira skreślonym jest wreszcie opowiadanie Trojnata, jak zabił dzieci Mindowego ⁵⁾; hallucynacje jego przypominają podobną scenę w Ryszardzie III., w której dowiadujemy się o zabicciu dwojga dzieci Edwarda przez Dightona i Forresta ⁶⁾.

---

¹⁾ Por. str. 53. słowa: »Aldono tyś pobladła — Aldono co tobie (2 razy), wyłam kraty«, w ogóle całą scenę z ustępem na str. 26. n.

²⁾ Str. 59.

³⁾ L. l.

⁴⁾ Str. 56.

⁵⁾ Str. 57.

⁶⁾ IV. 3.

W. Gasztowt w uwadze do sceny (czwartej) aktu drugiego zanotował co następuje¹⁾: »etrange imitation du Britannicus de Racine«, sceny jednak odpowiedniej z tragedyi Racine'a nie podał. Nawiązując do spostrzeżenia Gasztowta, dodaję z mej strony, iż w rzeczywistości wspomniana scena między Mindowem i Aldoną w akcie drugim w utworze Słowackiego przypomina scenę trzecią aktu drugiego w tragedyi Racine'a między Neronem i Junią.

Mindowe we wspomnianej scenie mówi do wchodzącej Aldony²⁾:

Aldono! twe lice
Zawsze we łzach, więc wszędzie widzę łzy i zdrady,
Sztylety, trucizn czary i miodowe słowa.
Przebacz, ciebie przelekła ta gwałtowna mowa,
Ty drżysz, Aldono? zniknął twój rumieniec blady.

Podobnie mówi i Nero do Junii³⁾:

Vous vous troublez, madame, et changez de visage.
Lisez-vous dans mes yeux quelque triste présage?

W końcu sceny trzeciej tegożsamego aktu, Neron, wyrzucając miłość Junii do Brytannika i jej łzy nad jego losem, mówi⁴⁾:

Et ce sont ces plaisirs et ces pleurs que j'envie,
Que tout autre que lui me paierait sa vie.
Mais je garde à ce prince un traitement plus doux:
Madame, il va bientôt paraître devant vous.

. . . . .
Je pouvais de ces lieux lui défendre l'entrée;
Mais madame, je veux prévenir le danger⁵⁾
Où son ressentiment le pourrait engager.
Je ne veux point le perdre; il vaut mieux que lui-même
Entende son arrêt de la bouche, qu'il aime.
Si ses jours vous sont chers, éloignez-le de vous
Sans qu'il ait aucun lieu de me croire jaloux.
De son bannissement prenez sur vous l'offense,
Et soit par vos discours, soit par votre silence,

---

1) Oeuvres complètes de Jules Słowacki. Paris. 1870. I. 180. 1. Słowacki znał Racine'a mając lat dziesięć. Por. Małecki l. l. III. 2. 249. n.

2) L. l. 19.

3) Oeuvres de J. Racine publiées per M. Petitot. Paris. 1807. p. 133.

4) L. l. p. 139.

5) L. l. 140.

Du moins par vos froideurs, faites lui concevoir
Qu'il doit porter ailleurs ses vœux et son espoir.

. . . . .
Caché près de ces lieux, je vous verrai, madame.
Renfermez votre amour dans le fond de votre ame :
Vous n'aurez point pour moi de langages secrets ;
J'entendrais des regards que vous croirez muets ;
Et sa parte sera l'infailible salaire
D'un geste ou d'un soupir échappé pour lui plaire.

JUNIE :

Hélas ! si j'ose encore former quelques souhaits,
Seigneur, permettez-moi, de ne le voir jamais.

Taksamo i Mindowe zapytuje Aldony ¹⁾ :

»Słuchaj! czy znasz Krzyżaka, co wśród mnichów zgrai
Nieznajome mi lice czarną-zbroją tai?
Znasz go?

. . . . .
Może go poznasz, słodkie to będzie poznanie,
Próżne prośby, mam zbroję i serce ze stali.
Aldono, ja się skryję w tej przybocznej sali,
Tam każde wasze słowo dojdzie mego ucha ;
Zwłaszcza, gdy teraz nocy panuje milezienie ;
Kiedy go będziesz witać, pomyśl, że król słucha,
I mieczem przerwie krótkie szczęścia zachwycenie.

Po odejściu króla, zrozpaczona Aldona woła podobnie jak Junia :

Mindowe ! o Mindowe !... poszedł... Nieszczęśliwa !
Zostałam sama jedna czekać chwili zgonu,
Chwili nad zgon straszniejszej...

W scenie szóstej aktu drugiego w tragedyi Racine'a następuje spotkanie Junii i Brytannika, podobnie i w utworze Słowackiego Dowmunt dostaje się do komnaty królewskiej, w której znajduje się Aldona ²⁾).

Junia w obawie przed ukrytym Neronem zachowuje się zupełnie zimno, tak, że Brytannikus powątpiewać zaczyna o jej miłości; dopiero w scenie siódmej aktu trzeciego wyluszcza Junia Brytannikowi powód swojego dziwnego zachowania się ³⁾.

---

¹⁾ L. 1. 21.

²⁾ L. 1. 22. nn.

³⁾ L. 1. 161.

Allez, rassurez-vous, et cessez de vous plaindre ;
Neron nous écoutait, et m'ordonnoit défeindre.

Podobnie i Aldona, wiedząc o obecności Mindowego udaje,
że go nie poznaje; dopiero na słowa Dowmunta :

Bezimienny ¹⁾

Upadnę przy jej stopach, jako liść jesienny.
Rzucam się całą duszą do grobowej ciszy...

wypada z przybranej roli i woła :

Dowmuncie ! ach Dowmuncie !

DOWMUNT.

Jeszcze głos Aldony ?

ALDONA.

Znam ciebie ! kocham ! słuchaj — on widzi ! on słyszy !
Tam Mindowe w tej sali ! za temi zasłony !...

W obu utworach wreszcie, Brytannikus ²⁾ i Dowmunt ³⁾,
o których miłości przekonali się Nero i Mindowe, dostają się do
więzienia.

W dalszym rzędzie wpływ Byrona odbił się niewątpliwie w na-
kreśleniu postaci Mindowego, Hejdenricha, Wojsielka, po części
może i Dowmunta. Są to postaci czysto byronicznego pokroju ; wi-
docznych jednak śladów wpływu tego nie widać ⁴⁾.

Wkońcu wspomnieć muszę jeszcze i o reminiscencyach, o któ-
rych sam Słowacki w przedmowie swojej do Mindowego tak się
wyraża ⁵⁾ : »Jeden z literatów, który dawniej przebiegał sceny Min-
dowego, uczynił mi zarzut, że, scena gdzie Mindowe porównywa
Litwę z krajem Krzyżaków, a bogactwa swoje z bogactwem zakonu,
jest naśladowaniem mowy Litawora w ślicznej Grażynie Mickiewi-
cza«. »Homeryczne ubóstwo królów ówczesnych«, mówi dalej Słow-
wacki, »podało mi myśl wzmiankowanej sceny, i aby ją uczynić

---

¹⁾ L. l. 24.

²⁾ Akt III. scena 8.

³⁾ Por. str. 27. 28.

⁴⁾ Małeckie, l. l. I. ². 127. nn. 186. nn.

⁵⁾ L. l. 64.

zapełnie oryginalną, dosyć było kilka ostatnich wierszy o zamku ¹⁾ przemazać, dosyć było wyrzucić wiersz:

Nie dbam ja o bogactwa, o złoto nie stoję ²⁾.

I ten drugi:

A tu patrz, Lutuwerze, jak posępne gmachy ³⁾.

Wolałem przecież scenę nietkniętą pozostawić i wyznać, że bez upokorzenia dług myśli względem największego z naszych poetów zaciągam.

Chmielowski ⁴⁾ wskazał nadto na dwie jeszcze reminiscencye z Mickiewicza. I tak słowa Aldony w akcie drugim ⁵⁾:

Często nad mojami krosnami schylona,
Widząc, jak kwiat pod igły dotknięciem rozkwita,
Cierpień moich zapomnę.

przypominają podobne słowa w Konradzie Wallenrodzie: (powieść Wajdeloty):

390. W dzień powszedni dziewice trudnią się igłą lub krośną;
Jej z rąk igła wypada, nici płatają się w krośnach,
Sama nie widzi co robi; wszyscy mi to powiadają.
Wczoraj postrzegłem, że róży kwiatek wyszyła zielono,
A listeczki czerwonym umalowała jedwabiem ⁶⁾.

---

1) Ustęp z mowy Mindowego:

Tu każda sala ciemnym połyska granitem,
Gołe i zimne ściany — jeszcze los szyderca,
Jakby mi chciał urągać, często w dnie zimowe
Ściany zdobi pokryciem srebrnego kobierca
Wilgoć mroząc na ścianach w kwiaty kryształowe.
Nędza i wszędzie nędza!...

przypomina słowa Litawora:

416. Patrz na te mury z dębowego lasu,
I na ten pałac mój z czerwonej cegły;
Pójdź przez komnaty, pradziadów siedliska:
Gdzie szklanne kupły? gdzie kruszczowe łupy?
420. Miasto blach złotych mokry kamień błyska,
Miasto kobierców śniade mchu skorupy! —

2) U Mickiewicza: przecież nie zajrzym. (w. 432.) i t. d.

3) U Mickiewicza: patrz na te mury i t. d. (por. wyżej).

4) Kobiety i t. d. ³. 168.

5) Str. 19.

6) Wyd. Tow. lit. im. A. M. III. 150.

Również słowa księdza w Dziadach :

Znasz ty ewangelią?

i zapytanie pustelnika :

A znasz ty nieszczęście ¹⁾?

miały wywołać według Chmielowskiego ów ustęp w Mindowem, w którym na zapytanie Hejdenricha :

Jesteś ty chrześcijanką?

odpowiada Aldona :

Okropne pytanie! nie! nie jestem! jestem nieszczęśliwa ²⁾.

Z tych tak różnych pierwiastków powstał Mindowe, pierwsza próba dramatyczna Słowackiego. Że nie wypadła świetnie, policzyć musimy przede wszystkim na karb młodzieńczego wieku autora, mającego wtedy dopiero lat dwadzieścia; nadto przyczyniły się do tego nieświetnego wykonania zakreszenie planu tragedyi na zbyt szeroki rozmiar i nader liczne reminiscencye z utworów innych poetów, które nie dały się połączyć ze wspomnieniami kronikarskimi w jedną całość.

Lwów, czerwiec, 1892. r.

Wiktor Hahn.

---

¹⁾ Z części IV.

²⁾ III. 2. (str. 35.).

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

I.

SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO

przy końcu roku szkolnego 1894.

Liczba	Imię, nazwisko i godność	uczył w klasie	tygodn. godzin
1	Biesiadzki Wojciech , c. k. dyrektor,	jęz. grecki V	5
2	Służewski Michał , c. k. profesor w VIII. randze, gospodarz klasy VII a,	mat. VIa ₃ VIb ₃ VIIa ₃ VIIIb ₂ fiz. VII a ₃ VIII b ₃	17
3	ks. Łepki Onufry , radca i referent gr. kat. konsystorza, c. k. profesor w VIII. randze,	rel. gr. kat. w kl. I—VIII	16
4	Fiderer Edward , c. k. profesor w VIII. randze, gospodarz klasy VIII-b,	jęz. łacińsk. III a ₆ VIII b ₆ „ greckiego VIII b ₆	16
5	Kubala Ludwik , doktor filozofii, członek koresp. krakowskiej Akademii umiejętności; c. k. profesor w VIII. randze,	jęz. polskiego VII a ₃ hist. i geogr. VII b ₃ VIII a ₃ proped. filoz. VII a ₂ VII b ₂ VIII a ₂ VIII b ₂	17
6	Kłak Wiktor , c. k. profesor w VIII. randze, gospodarz klasy VI b,	jęz. łacińsk. V b ₆ VI b ₆ „ greckiego VI b ₆	17
7	Filipowski Antoni , c. k. profesor w VIII. randze, zawiadowca gabinetu fizycznego,	matem. V ₄ VII b ₃ VIII a ₂ fizyki IV ₃ VII b ₃ VIII a ₃	18

Liczba	Imię, nazwisko i godność	uczył w klasie	tygodn. godzin
8	Czernecki Józef , c. k. profesor w VIII. randze, gospodarz klasy VIII a,	jęz. niem. V ₄ VI b ₄ VII a ₄ VIII a ₄	16
9	Sołtysik Tomasz , c. k. profesor w VIII. randze, gospodarz klasy VI a,	jęz. łacińsk. VI a ₆ VII a ₆ „ greckiego VI a ₆	16
10	Kilarski Tadeusz , c. k. profesor, gospodarz kl. III b	jęz. niem. III b ₄ VI a ₄ VII b ₄ VIII b ₄	16
11	Terlikowski Franciszek , c. k. profesor, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej,	jęz. łacińsk. III b ₆ IV ₆ „ greckiego VIII a ₆	17
12	Rawer Karol , c. k. profesor, członek Rady miasta Lwowa, gospod. kl. V.,	jęz. polskiego VIII b ₃ hist. i geogr. V ₃ VI a ₄ VII a ₃ VIII b ₃	16
13	Majchrowicz Franciszek , doktor filozofii, c. k. profesor, gosp. kl. VII b,	jęz. łacińsk. VII b ₅ VIII a ₅ „ greckiego VII a ₄ VII b ₄	18
14	ks. Jougan Alojzy , doktor teologii, c. k. profesor,	rel. rz. kat. III a ₂ III b ₂ VI a ₂ VI b ₂ VII a ₂ VII b ₂ VIII a ₂ VIII b ₂	16
15	Limbach Józef , doktor filozofii, c. k. profesor, zawiadowca gabinetu przyrodniczego,	hist. nat. I a ₂ I b ₂ II ₂ III a ₂ III b ₂ V ₂ VI a ₂ VI b ₂	16
16	Szomek Bolesław , c. k. profesor, zawiadowca polskiej czytelnicy młodzieży,	jęz. polsk. V ₃ VI a ₃ VI b ₃ VII b ₃ VIII a ₃	15
17	Bostel Ferdynand , c. k. nauczyciel na etacie c. k. gimn. brodzkiego, gospodarz klasy III a, zawiadowca zbiorów hist. geogr.	jęz. niem. III a ₄ hist. i geogr. III a ₃ III b ₃ IV ₄ VI b ₄	18

Liczba	Imię, nazwisko i godność	uczył w klasie	tygodn. godzin
18	ks. Wegmann Hubert , egz. zastępca katechety,	rel. rz. kat. Ia ₂ Ib ₂ II ₂ IV ₂ V ₂	10
19	Schreyer Albin , egzam. zastępca naucz., gospodarz kl. IV., zawiadowca niemieckiej czytelnicy uczniów,	jęz. niem. Ia ₆ II ₅ IV ₄	15
20	Kryczyński Władysław , zastępca nauczyciela, gospodarz klasy II.,	jęz. łacińskiego II ₈ „ greckiego IIIb ₅ „ polskiego II ₃ IV ₃	19
21	Hahn Wiktor , egzam. zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ia,	jęz. łacińskiego Ia ₈ „ greckiego IIIa ₅ „ polskiego Ia ₃	16
22	Bielawski Stanisław , zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ib,	jęz. łacińskiego Ib ₈ „ greckiego IV ₄ „ niemieckiego Ib ₆	18
23	Dziama Aleksander , zastępca nauczyciela,	jęz. polsk. Ib ₃ IIIa ₃ IIIb ₃ hist. II ₄ , geogr. Ia ₃ Ib ₃	19
24	Petryk Jozafat , zastępca nauczyciela,	matem. Ia ₃ Ib ₃ II ₃ IIIa ₃ IIIb ₃ IV ₃	18
25	Witwicki Tadeusz , aplikant,	uczył od 20. marca 1894. hist. i geogr. w kl. IIIa	3
26	Sobiński Stanisław , aplikant,	uczył od 29. marca 1894. jęz. polskiego w kl. II.	3

Nauczyciele poboczni.

1. **Planer Izaak**, starszy nauczyciel i zastępca kierownika szkoły etatowej im. Czackiego, uczył religii mojżeszowej w kl. Ib, V—VIII. tygodniowo godzin . . . . .

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Ks. Łepki Onufry , j. w., uczył języka ruskiego w 2 oddziałach tygodniowo godzin	4
2. Szyrma Lach Edward , uczył języka francuskiego w 3 oddziałach, tygodniowo godzin	6
3. Kubala Ludwik , j. w., uczył historii kraju rodzinnego w klasie VII <i>b</i> tygodniowo godzin	2
4. Rawer Karol , j. w., uczył historii kraju rodzinnego w klasie VII <i>a</i> tygodniowo godzin	2
5. Bostel Ferdynand , j. w., uczył historii kraju rodzinnego w klasie III <i>a</i> III <i>b</i> IV, tygodniowo godzin	3
6. Fiderer Edward , j. w., uczył kaligrafii tygodniowo godzin	2
7. Młodnicki Karol , nauczyciel c. k. seminarjum nauczycielskiego, uczył rysunków w 3 oddziałach. tygodniowo godzin	6
8. Resl Włodzimierz , profesor c. k. gimnazjum II., uczył stenografii w 2 oddziałach, tygodniowo godzin	2
9. Kwiatkowski Romuald , nauczyciel szkoły etatowej im. św. Antoniego, uczył gimnastyki w 4 oddziałach tygodniowo godzin	6
10. Lewicki Emil , nauczyciel szkoły etatowej im. św. Anny, uczył śpiewu w 2 oddziałach, tygodniowo godzin	4

Zmiany w gronie nauczycieli w ciągu roku szkolnego 1893/4.

1. Reskr. Wys. c. k. Minist. W. i O. z d. 17. kwietnia 1893. l. 528, został c. k. profesor, Tadeusz Kilariski, uwolniony od obowiązków okręgowego inspektora szkolnego, aby objął znowu posadę profesora z dniem 1. września 1893. (Prez. Rsk. z d. 31. maja 1893. l. 237).

2. Reskr. Wys. c. k. Rady sz. kr. z d. 21. lipca 1893. l. 14362, przeniesiony został zastępca nauczyciela, Henryk Unczowski, do c. k. szkoły realnej lwowskiej jako nauczyciel języka francuskiego.

3. Reskr. Wys. c. k. Minist. W. i O. z d. 1 lipca 1893. l. 13487, mianowany został zastępca nauczyciela, Franciszek Konarski, c. k. nauczycielem w c. k. lwowskim gimnazjum akadem., a zastępca nauczyciela Wiktor Schmidt, c. k. nauczycielem w c. k. gim. bocheńskim.

4. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 30. sierpnia 1893. l. 17619, mianowany został następcą nauczyciela dla tutejszego gimnazjum, Eugeniusz Romer.

5. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 30. sierpnia 1893. l. 17683, przeniesiony został zastępca nauczyciela, Andrzej Procyk, do c. k. gimnazjum sanockiego.

6. Reskr. z d. 6. września 1893. l. 18239, poruczyła W. c. k. Rada szk. kr. naukę gymnastyki w tutejszem gimnazjum, Romualdowi Kwiatkowskiemu, nauczycielowi miejskiej szkoły ludowej im. św. Antoniego.

7. Reskr. z d. 6. września 1893. l. 18240, udzieliła Wys. c. k. Rada szk. kr. nauczycielowi Ferdynandowi Bostlowi urlopu na czas od 1. do 16. września 1893., a reskr. z d. 11. września 1893. l. 17831, profesorowi dr. Franciszkowi Majchrowiczowi urlopu na cały wrzesień 1893.

8. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 12. września 1893. l. 18267, i z d. 12. września 1893. l. 18269, zatwierdzeni zostali w zawodzie nauczycielskim i otrzymali tytuł c. k. profesorów nauczyciele: Bolesław Szomek i dr. Józef Limbach.

9. Reskr. Wys. c. k. Minist. W. i O. z d. 21. sierpnia 1893. l. 18664, otrzymał profesor ks. dr. Jougan Alojzy zmniejszenie godzin na przeciąg I. półrocza 1893/4.

10. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 30. sierpnia 1893. l. 14131, i z d. 31. sierpnia 1893. l. 13281, mianowani zostali kandydaci zawodu nauczycielskiego: Wiktor Hahn i Stanisław Bielawski zastępcami nauczycieli dla tutejszego gimnazjum.

11. Reskr. Wys. c. k. Minist. W. i O. z d. 1. lipca 1893. l. 13487, mianowany został zastępca nauczyciela, Ferdynand Bostel, c. k. nauczycielem gimnazjum brodzkiego, a reskr. z d. 32. lipca 1893. l. 16630, przydzielony do pełnienia służby w tutejszem gimnazjum.

12. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 19. września 1893. l. 19249, uwolniony został Bronisław Gubrynowicz na własne żądanie od obowiązków zastępcy nauczyciela.

13. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 28. listopada 1893. l. 668/pr., przeniesiony został zastępca nauczyciela Eugeniusz Romer do c. k. szkoły realnej w Stanisławowie, a mianowany został zastępcą nauczyciela Alexander Dziama.

14. Reskr. Wys. c. k. Minist. W. i O. posunięty został c. k. prof. Tomasz Sołtysik do VIII. rangi.

15. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 31. stycznia 1894. l. 2231, przeniesiony został zastępca nauczyciela Lucyusz Czechowicz do c. k. lwowskiej szkoły realnej.

16. Reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z d. 20. lutego 1894. l. 3785, mianowany został zastępcą nauczyciela Jozafat Petryk.

II.

PROGRAM NAUKI.

A. Przedmioty obowiązkowe.

Klasa I.

Religia 2 godziny tygodniowo. Zasady katolickiej wiary i obyczajów.

Język łaciński 8 godzin tygodniowo. Nauka o prawidłowych formach deklinacji i konjugacji w połączeniu z praktycznymi ćwiczeniami. Począwszy od listopada co tydzień zadanie szkolne, niekiedy domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczym i składni zgody; najważniejsze zdania poboczne; w związku z tem poznanie najważniejszych znaków pisarskich. Elementarna nauka odmiany imienia i słowa, nadto przygodne poznawanie innych części mowy. Czytanie wzorów według Wypisów: wyraźne i rozumne czytanie, gładkie i poprawne zdawanie sprawy z rzeczy, poprzednio przeczytanej i dokładnie objaśnionej. Uczenie się na pamięć i należyte wygłaszanie zawartych w Wypisach a poprzednio objaśnionych piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych. Cztery zadania na miesiąc; w 1. półroczu wyłącznie dyktaty, systematycznie ułożone, a obejmujące ważniejsze zasady i prawa pisowni; w 2. półroczu naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne, zrazu tylko szkolne, pod koniec roku także domowe; tematami do nich mają być krótkie opowiadania i łatwiejsze opisy, w szkole za nauczycielem przez uczniów powtórzone.

Język niemiecki 6 godzin tygodniowo. Czytanie, uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów; zdawanie spraw z treści czytanych ustępów na podstawie słownych pytań; retrowersja, rozmówki. Znajomość odmian regularnych i zasad składni. Co tydzień zadanie szkolne. Tematy; dyktaty, ćwiczenia ortograficzne, zastosowane do potrzeby praktycznej, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersye.

Geografia 3 godz. tygod. Nauka rozpoczyna się rozpatrywaniem dziennego łuku słonecznego i wynikającego stąd oświetlenia w różnych porach roku. Pojęcia wstępne z geografii fizycznej, rozpoczynając od poznania Lwowa i jego okolicy, orientowanie się, pomiar, znaki graficzne map i nauka o globusie; orografia i hydrografia, półwyspy i wyspy; położenie najważniejszych państw i miast według długości i szerokości geograficznej, odczytywanie z mapy. Rysunek najprostszych geograficznych przedmiotów.

Matematyka 3 godz. tygodniowo. W 1 półroczu tylko arytmetyka: Dziesiątkowy układ liczb; liczby rzymskie; cztery działania liczbami niemianowanymi i mianowanymi, całkowitemi i dziesiętnymi, jedno- i wielokrotności. Podzielność liczb, ułamki zwyczajne; najmniejsza wielokrotność i największa miara. W 2 półroczu z geometrii: Pojęcia wstępne:

nauka o liniach, kątach i trójkątach aż do §. 54 włącznie. Krótkie ćwiczenia domowe, a co miesiąc zadanie szkolne.

Historia naturalna 2 godz. tygod. Przez 6 pierwszych miesięcy opisanie ważniejszych, szczególnie krajowych zwierząt ssących i owadów. Od połowy marca opisanie ważniejszych roślin krajowych, jawnokwiatowych.

Klasa II.

Religia 2 godziny tygodniowo. Historia starego zakonu.

Język łaciński 8 godzin tygod. Nauka odmian nieprawidłowych; przysłówki, przyimki, spójniki, coniugatio periphrastica, gerundium, gerundivum, nom. i acc. cum infin., participium appositivum, ablat. absol.

Zadania miesięcznie 3 szkolne, 1 domowe.

Język polski 3 godz. tygod. Czytanie wzorów według Wypisów i deklamacja jak w klasie I.

Gramatyka. Elementarna nauka o zdaniu złożonym; powtarzanie i uzupełnienie odmian. Nauka pisowni i interpunkcji uzupełniona i rozszerzona. Ćwiczenia ortograficzne czyli dyktaty jak w klasie I., ale tylko w miarę potrzeby. Wypracowania stylistyczne 3 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne. (Opowiadania i opisy).

Język niemiecki 5 godzin tygod. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersya; dłuższe rozmówki; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów.

Powtórzenie odmiany regularnej; poznanie najważniejszych wyjątków.

Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). Tematy jak w klasie I.

Historia 2 godz. tyg. Historia starożytna.

Geografia 2 godz. tyg. Szczegółowa geografia Azji i Afryki; pionowy i poziomy układ i hydrografia Europy; szczegółowy opis południowej i zachodniej Europy.

Matematyka 3 godz. tyg. Arytmetyka: Uzupełnienie nauki o wielokrotności i mierze, dokładna nauka o ułamkach zwyczajnych, zamiana ułamków dziesiętnych na zwyczajne i odwrotnie; proporcje, reguła trzech pojedyncza z zastosowaniem proporcji i wnioskowania; rachunek procentu prostego. Geometria: Symetralna dłużni i kąta; przystawanie trójkątów wraz z zastosowaniami; najważniejsze własności koła i wieloboków. Zadania jak w klasie I.

Historia naturalna 2 godz. tyg. Przez pierwszych 6 miesięcy zoologia, mianowicie: ptaki, gady, płazy i ryby w ten sposób przerabiane jak w kl. I.; niektóre formy bezkręgowych zwierząt. Od połowy marca botanika, dalszy ciąg opisanie roślin jawnokwiatowych, najważniejsze formy roślin skrytokwiatowych.

Klasa III.

Religia 2 godz tyg. Historia nowego zakonu.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: Składnia zgody i przypadków. Z Corneliusza Neposa czytano żywoty: Arystydesa, Cymona,

Epaminondasa, Pelopidasa, Miltiadesa, Temistoklesa i Hanibala. Co 14 dni kompozycja, co 3 tygodnie domowe wypracowanie.

Język grecki 5 godz. tygod. Odmiana imion i słów aż do słów na *μ*. Tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Od połowy pierwszego półrocza 2 zadania miesięczne, naprzemian domowe i szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według Wypisów jak w kl. I, i II. Od tej klasy począwszy, krótkie wiadomości o życiu i piśmach celniejszych pisarzów, z których dzieł właśnie poznano wyjątki. Deklamacya jak w kl. I. Gramatyka: Składnia rządu. Systematyczna nauka deklinacyi. Części mowy nieodmienne. Wypracowania stylistyczne: 2 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne. Tematy: przeważnie streszczenia ustępów, w szkole poznanych, treści opowiadającej lub opisowej.

Język niemiecki 4 godziny tygod. Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych; uwzględnianie wyrażeń i zwrotów, podobną myśl wyrażających (synonimów); uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o formach i składni rządu. Zadania 2 miesięczne (naprzemian szkolne i domowe). Tematy: retrosyja i reprodukcyje ustępów w szkole czytanych, streszczenia.

Historya 1 godz. tyg. Dzieje średniowieczne.

Geografia 2 godz. tyg. Szczegółowa geografia Europy środkowej, wschodniej i północnej z wykluczeniem monarchii Austriacko-Węgierskiej; geografia Ameryki i Australii. Ćwiczenia w rysowaniu szkiców map.

Matematyka 3 godz. tyg. Arytmetyka: Skrócone mnożenie i dzielenie; cztery działania liczbami ogólnemi; podnoszenie do drugiej potęgi całych liczb i ułamków, pierwiastkowanie; liczby niezupełne. Geometrya: Przemiana i dzielenie figur; obliczenie powierzchni figur płaskich; twierdzenie Pitagorasa; podobieństwo trójkątów i wieloboków. Ćwiczenia domowe i szkolne jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze 2 godz. tyg. W 1 półroczu fizyka: Pojęcia wstępne, nauka o cieple i chemia. W 2 półroczu mineralogia: Opisanie i porównanie najważniejszych gatunków minerałów i skał ze szczególnem uwzględnieniem krajowych.

Klasa IV.

Religia 2 godz. tyg. Nauka o obrzędach kościoła katolickiego.

Język łaciński 6 godz. tyg. Gramatyka: Nauka o trybach i czasach, oratio obliqua, infinitivus, participium, gerundium i supinum. Ćwiczenia w tłómaczeniu z języka polskiego na łaciński. Czytanie z Caesara Comment. de bello Gallico ks. I. 1 — 29; II, 1 — 35; VII, 1 — 37; 63 — 72; Ovid. Metamorph. (wierszów 250). Zadania jak w kl. III.

Język grecki 4 godz. tygod. Słowa na *μ*, słowa nieprawidłowe i najważniejsze prawidła ze składni, tudzież powtórzenie całego materiału klasy III. Tłómaczenia z języka polskiego na grecki i odwrotnie; tłómaczenie ciągłych ustępów. Zadania miesięcznie dwa, naprzemian domowe i szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według Wypisów jak w klasie III. Deklamacya jak w kl. I. Gramatyka: Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika; systematyczna nauka o zdaniach złożonych i okresach. Wierszowanie. W końcu roku powtórzenie całego już przerobionego materiału nauki gramatyki w ogólniejszym zarysie. Wypracowania stylistyczne jak w kl. III.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Reprodukcyja jak w klasie III., uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnienie składni rządu. Miesięcznie 2 zadania, naprzemian domowe i szkolne, a tematy do nich są: reprodukcyja, retrowersye, opowiadania, opisy i listy.

Historya i geografia 4 godziny tyg., mianowicie 2 godz. tyg. historia nowożytna aż do najnowszych czasów z szczególnem uwzględnieniem historyi monarchii Austryacko-Węgierskiej; 2 godz. tyg. szczegółowa geografia monarchii Austryacko-Węgierskiej. Ćwiczenia w rysowaniu szkiców map.

Matematyka 3 godz. tyg. Arytmetyka: Podnoszenie do sześciastu i pierwiastkowanie sześciennę; zrównania pierwszego stopnia o jednej i o kilku niewiadomych, zrównania drugiego i trzeciego stopnia, mające zastosowanie w geometryi; reguła trzech złożona. Geometrya: stereometrya, położenie linii i płaszczyzn względem siebie, obliczenie powierzchni i objętości brył z wyłączeniem stożka ściętego. Ćwiczenia domowe i szkolne jak w kl. I.

Fizyka 3 godz. tyg. w 1 półr.: magnetyzm, elektryczność, mechanika; najważniejsze wiadomości z geografii matematycznej i kosmografii. W 2 półr.: hydrostatyka, aerostatyka i optyka.

Klasa V.

Religia 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński 6 godz. tyg. Czytano Liv. ks. I. 1—13; XXI. Ovid. Metamorph. Niobe, Phæton, Daedalus et Icarus, Philemon et Baucis, Orpheus et Euridice, Midas; Trist. I, 3; IV, 10; Fast. I, 545—586; II, 83—118; 195—243; 475—512; 687—710; III, 167—234. Piękniejszych ustępów uczono się na pamięć. Powtarzano składnię na podstawie przykładów, wziętych z lektury. — W każdym półroczu 5 zadań szkolnych (z tych 4 z języka polskiego na łaciński, piąte z języka łaciń. na polski).

Język grecki 5 godzin tygod. Czytano z Chrestomatyi z pism Xenofonta: Anab. ustępy 1, 2, 6, 7, 15, 16; z Cyropedyi ustępy 2, 6, 7; Homera Iliad. I. III. Piękniejsze ustępy na pamięć. — Z gramatyki składnia do zaimków. Tłómaczenie zdań, bądźto układanych na podstawie lektury, bądźto z ćwiczeń Schenkla. W każdym półroczu 4 zadania szkolne (3 z języka polskiego na grecki, 1 z języka greckiego na polski).

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie wzorów. Poznanie na podstawie Wypisów zwykleszych tropów i figur, jako też najważniejszych gatunków prozy i poezyi. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach — jak w klasie III. — Deklamacya. — Należyte ćwiczenie w układaniu dyspozycyi. Wypracowania stylistyczne: 7 na półroczę, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Samodzielna reprodukcya na podstawie obszernej lektury, przeważnie prozaicznej. Uczenie się na pamięć. Obowiązkowa lektura domowa. — Uzupełnienie wiadomości gramatycznych (ze składni rzędu, zdania i szyku). — W każdym półroczu 7 zadań (3 szkolne, 4 domowe). Tematy: streszczanie ustępów czytanych, opowiadania, opisy, przekłady z innych języków (na zadania szkolne).

Historya i geografia 3 godz. tygod. Dzieje starożytne do r. 264 przed Chr.; z geografii odpowiednie działy.

Matematyka 4 godz. tyg. Arytmetyka: Cztery działania liczbami algebraicznymi, liczby odjemne, ułamki, układy liczbowe, proporcye, zrównania oznaczone pierwszego stopnia z jedną i z kilku niewiadomymi. Geometrya: Planimetrya. Ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Historya naturalna 2 godz. tyg. W 1 półr. mineralogia: krystalografia, fizyczne i chemiczne własności minerałów, krótki systematyczny przegląd ważniejszych minerałów, krótki pogląd na budowę ziemi. W 2 półroczu botanika. Najważniejsze wiadomości z anatomii, organografii, fizjologii i systematyki roślin.

Klasa VI.

Religia 2 godz. tygod. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński 6 godz. tyg. Czytano: Sallust. Bellum Iugurth. I—86, resztę jako lekturę prywatną; Vergil. Aen. I. 1—110; II. Cic. in Catil. I. Z gramatyki powtórzono i uzupełniono naukę o słowie. Ćwiczenia stylistyczne na tle lektury. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język grecki 5 godz. tygod. Czytano Homeri Iliad. lib. IV., VI., VII., VIII., Xenoph. Memorab. I, 1; I, 2, 1—20; 24—28; 48—55; 62—64; II, 1, 21—33 Herkules na rozstajnej drodze. Herodot. lib. VII. 1—49, 100—127; 149—238. Z gramatyki nauka o czasach, trybach, infin. i particip. Ćwiczenia odpowiednie z Schenkla. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie cenniejszych dzieł literatury narodowej od połowy XVI. do końca XVIII. wieku według Wypisów. Uzupełnienie nauki szkolnej czytaniem domowem. Historya literatury (na podstawie lub przy sposobności czytanych wyjątków) od początku do końca wieku XVIII. — Deklamacya jak w klasie V. — Wypracowania stylistyczne: 7 na półroczę, przeważnie domowe.

Język niemiecki 4 godz. tygod. — Stylistyka i poetyka, wyjaśniona na tle lektury. — Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. — W półroczu 7 zadań (3 szkolne, 4 domowe). Tematy jak w klasie V.

Historya i geografia 4 godz. tygod. Dzieje starożytne od r. 264 przed Chr. aż do epoki odkryć.

Matematyka 3 godz. tyg. Algebra: Potęgi, pierwiastki, liczby niewymierne i urojone, logarytmy, równania drugiego stopnia. — Geometria: Stereometria i trygonometria. Ćwiczenia domowe; co miesiąc zadanie szkolne.

Historya naturalna 2 godz. tygod. Pierwsze półrocze: somatologia człowieka i zwierzęta kręgowce; w 2 półroczu zwierzęta bezkręgowce.

Klasa VII.

Religia 2 godz. tyg. Etyka katolicko-chrześcijańska.

Język łaciński 5 godzin tygod. — Czytano mowę Cecyrona: In Verr. IV.; i dzieło: Cato Maior 1—26. Vergil. Aeneid. lib. VI. O własnościach stylu łacińskiego na przykładach, wziętych z lektury. — Zadania jak w klasie V.

Język grecki 4 godz. tygod. Czytano Demost. Olint. I. II. i III. — Homera Odys. I, V, X, XI, XII. — Zadania jak w kl. V.

Język polski 3 godz. tygod. Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej w dłuższych wyjątkach według Wypisów lub w całości; w 1 półroczu do Mickiewicza (włącznie), w 2 półroczu do Słowackiego (włącznie). — Uzupełnienie nauki szkolnej czytaniem domowym. — Historia literatury (jak w klasie VI.) — ciąg dalszy do Słowackiego (włącznie). — Deklamacya. Ćwiczenia ustne. — Wypracowania stylistyczne: 5 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki 4 godz. tygod. — Pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego aż do Klopstocka. Dokładniejsza, na lekturze oparta znajomość epoki klasycznej od Klopstocka do r. 1794, ze szczególnem uwzględnieniem Herdera i Lessinga. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. W całości czytano: Schillera Jungfrau von Orleans i Göthego Hermann und Dorothea. — W półroczu 5 zadań (3 szk. 2 dom.). Tematy: charakterystyki, rozprawki, sprawozdania z lektury szkolnej lub domowej.

Historya i Geografia 3 godz. tyg. — Dzieje nowożytne.

Matematyka 3 godz. tyg. Algebra: Powtórzenie potęg i logarytmów, liczby urojone, zrównania, postępy arytmetyczne i geometryczne, rachunek procentu składanego, kombinacye, wzór Newtona. — Geometria: Powtórzenie i dokończenie trygonometrii i analityka. — Ćwiczenia domowe; co miesiąc zadanie szkolne.

Fizyka 3 godz. tyg. Ogólne i szczególne własności ciał. Mechanika ciał stałych, ciepłych i lotnych. Nauka o cieple. Chemia.

Propedeutyka filozofii 2 godz. tyg. Logika elementarna i zastosowana.

Klasa VIII.

Religia 2 godz. tyg. — Historia kościoła katolickiego.

Język łaciński 5 godz. tyg. — Czytano w 1 półroczu Horatii Carm. I. 1, 3, 7, 10, 12, 14, 22, 24; II. 3, 7, 10, 14, 18; III. 1,

2, 8, 21, 30; IV. 3, 7. — Epod. 1, 2, 7, 13; Satir. I. 1, 9; Epistol. I. 2, 10. Uczono się na pamięć 3 ód i kilku piękniejszych zwrotek. — W 2 półr. Tacit. Annal. I, 1—54; 72—81; II, 27—43; 53—61; 69—83. Ćwiczenia stylistyczne na tle lektury Cyserona. Zadania jak w klasie V.

Język grecki 5 godz. tygod. — W 1 półr. czytano Platona Apologię, Kritona i 4 końcowe rozdziały z Fedona. W 2 półroczu Sofoklesa Filoktet; Homer. Odyss. ks. XVI. i połowę XVII. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne na tle lektury. Zadania jak w klasie V.

Język polski 3 godz. tygod. Czytanie w dalszym ciągu celniejszych dzieł literatury narodowej wieku XIX. w dłuższych wyjątkach według Wypisów, niektórych w całości. — Historia literatury wieku XIX. ciąg dalszy od Krasińskiego do końca. — Deklamacya jak w klasie V. — Ćwiczenia ustne jak w klasie VII. Wypracowania stylistyczne: w 1 półroczu 5, przeważnie domowe; w 2 półroczu 3, przeważnie szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tygod. Epoka klasyczna od r. 1794 do śmierci Götthego. Pisarze austriacy czasów nowszych. Treściwy pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego po śmierci Götthego. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. — W 1 półr. 5 zadań (2 szkolne, 3 domowe); w 2 półr. 4 (przeważnie szkolne). Tematy jak w klasie VII. — Czytano w całości: Götthego: Iphigenie auf Tauris i Schillera: Wallensteins Tod.

Historya i geografia 3 godz. tygod. Dzieje monarchii austriacko-węgierskiej. — W 2 półr. geografia i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej; nadto powtórzono historję grecką i rzymską.

Matematyka 2 godz. tygod. Powtórzenie, uporządkowanie i zastósowanie na przykładach całego przedmiotu nauki.

Fizyka 3 godz. tygod. — Mechanika płynów i gazów, akustyka, optyka, elektryczność, magnetyzm, ciepło.

Propedeutyka filozofii 2 godz. tygod. Psychologia empiryczna.

Nauka religii mojżeszowej.

Klasa I. Historia biblijna od stworzenia świata do śmierci Mojżesza, z objaśnieniem dekalogu i świąt.

Klasa II. Historia biblijna od Jozuego do Maleachiego, z objaśnieniem przypowieści Salomona.

Klasa III. a) Historia pobiblijna od Maleachiego do zburzenia drugiej świątyni. b) O modlitwach i liturgii w ogóle.

Klasa IV. a) Historia żydów od zburzenia świątyni przez Tytusa do ułożenia Talmudu. b) O modlitwach i liturgii w szczególe.

Klasa V. Zasady wiary mojżeszowej.

Klasa VI. Etyka judaizmu.

Klasa VII. Historia żydów i literatury żydowskiej od ułożenia Talmudu do końca X. stulecia po zw. rach.

Klasa VIII. Historia i literatura żydów od X. wieku po dni dzisiejsze z szczególnem uwzględnieniem dziejów żydów w Polsce.

B. Przedmioty nadobowiązkowe.

1. *Historja kraju rodzinnego*. Naukę tę wykładano w klasie III., IV., VII. po jednej godzinie tygodniowo w myśl programu, przez wysokie władze poleconego.

2. *Język ruski* w dwóch oddziałach po dwie godziny tygodniowo.

a) Oddział I. Deklinacya i konjugacya; główne zasady głosowni; pisownia. Czytanie pierwszej części Wypisów Jul. Romańczuka, tłumaczenie na język polski, opowiadanie i deklamacya; każdego miesiąca jedno piśmienne ćwiczenie szkolne.

b) Oddział II. Powtórzenie i uzupełnienie nauki gramatycznej, w oddziale pierwszym wyłożonej; części mowy nieodmienne, nauka o wierszowaniu. Czytanie Wypisów Emiljana Partyckiego, tłumaczenie na język polski, opowiadanie i deklamacya. Przegląd literatury ruskiej bieżącego wieku. Każdego miesiąca zadanie piśmienne szkolne, niekiedy domowe.

3. *Język francuski*. Nauki tej udzielano w trzech oddziałach, po 2 godziny tygodniowo.

W oddziale pierwszym przerobiono według gramatyki Studniarskiego rzeczownik, rodzajnik, przymiotnik, zaimek, słowo aż do słów nieprawidłowych. Przetłómaczono na język francuski ustnie i piśmiennie 90 ustępów polskich, odnoszących się do gramatyki.

W oddziale drugim przerobiono dziesięć partyj rozmów, konjugacyą słów prawidłowych i nieprawidłowych. Czytano Przykłady Świtkowskiego z opowiadaniem.

W oddziale trzecim przerobiono według gramatyki Studniarskiego składnię rzeczownika, rodzajnika, przymiotnika i zaimka. Czytano przykłady Świtkowskiego z opowiadaniem; uczono się na pamięć ustępów poetycznych.

4. *Śpiew*. Nauki tej udzielano w dwóch oddziałach po dwie godziny tygodniowo.

W niższym oddziale słuchali uczniowie wykładu zasad muzycznych i śpiewali ćwiczenia głosowe przygotowawcze do śpiewu choralnego.

W wyższym oddziale uczyli się uczniowie śpiewu choralnego religijnej treści i śpiewu kwartetowego na (głosy tenorowe i basowe) religijnej i świeckiej treści.

Podczas nabożeństwa, odprawianego w kaplicy gimnazjalnej, wykonywali uczniowie utwory choralne religijne przez przeciąg całego roku szkolnego.

5. *Rysunki*. Nauka rysunków wolnoręcznych odbywała się w 3 oddziałach, 3 razy tygodniowo po 2 godziny.

W pierwszym oddziale były przedmiotem nauki rysunki geometrycznych ornamentów według metody J. Grandauera i A. Andela.

W drugim oddziale uczono rysunku płaskich ornamentów. Za podręczniki służyły wzory J. Grandauera i Ed. Herdta.

W trzecim oddziale wykładano perspektywę liniijną na modelach drutowych i drewnianych; uczniowie wykonywali rysunki podług gipsowych modeli, a następnie rysunki figur.

6. *Kaligrafia*. Na tę naukę uczęszczali wyznaczeni uczniowie klasy I. i II. po dwie godziny tygodniowo. W drugim półroczu uwolniono uczniów, którzy otrzymali postęp dobry.

Używano wzorów Jachimowskiego, Nowickiego i Piórkiewicza.

7. *Stenografia*. Nauki tej udzielano w dwóch oddziałach po jednej godzinie tygodniowo. W pierwszym półroczu objaśniano uczniom znaki stenograficznego alfabetu, połączenie znaków w zgłoski i wyrazy symboliczne, opuszczanie przyrostków i odczytywano w piśmie stenograficznym wyrazy. W drugim półroczu zwracano główną uwagę na skracanie wyrazów ze względu na ich gramatyczną i logiczną łączność w zdaniu i wykonywano dotyczące formy na licznych przykładach, następnie praktyczne ćwiczenia.

8. *Gimnastyka*. Uczniów, pobierających tę naukę, podzielono na 4 oddziały; 1 i 2 oddział pobierał naukę 2 razy w tygodniu, 3 i 4 raz w tygodniu. Na każdej lekcji zajmowano uczniów w pierwszej części godziny ćwiczeniami porządkowymi, w drugiej tak zwaną gimnastyką szwedzką, w trzeciej odbywano z nimi ćwiczenia pierwszego, ewentualnie drugiego stopnia na przyrządach, zachowując systematyczne stopniowanie ćwiczeń stosownie do rozwoju fizycznego uczniów.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych pobierają remuneracye z funduszu naukowego.

III.

TEMATY DO WYPRACOWAŃ PISMIENNYCH.

a) W języku polskim.

Klasa V. 1. Park Kilińskiego we Lwowie. Opis. (dom.). — 2. Odysseusz w jaskini Polifema. Opow. na podst. »Odyssei« (szk.). — 3. Narada chrześcijańskich panów w Tortozie. Opow. na podst. I ks. »Jerozolimy Wyzwolonej« (dom.). — 4. Jak opisuje Dante przedpiekle? (szk.). — 5. Z jakich powodów wybuchła kłótnia między Hrabią a Sędzią? Na podst. »P. Tadeusza«. (dom.). — 6. Wizerunek Wojskiego z »Pana Tadeusza« (szk.). — 7. Przeprowa przez rzekę Kentrites (według Xenofonta) (szk.). — 8. Myśl zasadnicza nowelli H. Sienkiewicza »Latanik« (dom.). 9. Treść sielanki Brodzińskiego »Wiesław« (szk.). — 10. Oblężenie Saguntu (według Liwiusza) (dom.). — 11. Zdać sprawę z satyry Krasickiego p. n. »Marnotrawstwo« (szk.). 12. Wieczór letni na wsi. Opis (dom.). — 13. Śmierć Żółkiewskiego pod Cecorą. Opow. na podstaw. szkicu histor. Szujskiego (szk.). — 14. Uczta koronacyjna w III. akcie »Makbeta« (szk.).

Klasa VI a. 1. Jaki wpływ na rozwój oświaty i literatury wywiera sztuka drukarska (szk.) — 2. Morze a pustynia. Porównanie (dom.). — 3. Jakie przestrogi daje Rey młodzieńcom w »Żywocie człowieka poczciwego«? (szk.). — 4. Jakim powinien być »doskonały dworzanin« według Ł. Górnickiego? (dom.). — 5. Rozwinąć myśli zawarte w pieśni J. Kochanowskiego: »Nie fortunie, ale cnocie ufać trzeba« (szk.). — 6. Charaktery Antenora i Parysa w »Odprawie posłów greckich« J. Kochanowskiego (dom.). — 7. Porównać tok myśli w XI a XVIII trenie Kochanowskiego (dom.). — 8. Wykazać, o ile stosunki polityczne w Polsce oddziaływały na stan literatury Złotego wieku (szk.). — 9. Przyjaciół a pochlebca. Porównanie (dom.). — 10. Przemowa hetmana Chodkiewicza do rycerstwa polskiego (według »Wojny Chocimskiej« W. Potockiego) (szk.) — 11. Objaśnić przysłowie: Festina lente (dom.). — 12. Porównać wiersz Naruszewicza »Stos umarłych« z elegią Karpińskiego »Żale Sarmaty« (dom.). — 13. Igrzyska u starożytnych Greków a turnieje w wiekach średnich. Porównanie (dom.). — 14. Co zawdzięcza literatura polska drugiej połowie XVIII w. opiece króla i możnych panów? (szk.).

Klasa VI b. 1. Pojedynek Menelausa z Parysem. Na podstawie III ks. »Iliady« (szk.). — 2. Wiosna a młodość. Porównanie (dom.). — 3. Treść i znaczenie wiersza M. Reya p. t. »Elekeya króla« (szk.). — 4. Rozwinąć myśl zawartą w słowach St. Orzechowskiego: Do dzielności wielkiej droga — język mądry a serce waleczne. Na podstawie Dyal. ok. egzek. (dom.). — 5. Tok myśli w pieśni J. Kochanowskiego: »Na spuszczenie Podola przez Tatarów« (szk.). — 6. Dlaczego Ulisses nazywa Troję królestwem nierządnym i zginienia blizkiem? Na podstawie »Odprawy posłów gr.« J. Kochanowskiego. — 7. Wizerunek królowej polskiej Anny Rakuszanki. Na podstawie kazania Skargi (dom.) — 8. Rozbiór sielanki Sz. Szymonowicza »Żeńcy« (szk.). — 9. Dlaczego Owidyusz nazywa złoto szkodliwszem od żelaza? (dom.). — 10. Jakie były przyczyny upadku literatury w czasach saskich? (szk.). — 11. Co zarzuca Naruszewicz społeczeństwu polskiemu w satyrze p. n. »Chudy literat«? (dom.). — 12. Porównać elegie Fr. Karpińskiego »Powrót z Warszawy« i »Żale Sarmaty« (dom.). — 13. Objaśnić przysłowie: Strzeżonego Pan Bóg strzeże (dom.). — 14. Wykazać dążność komedyi J. U. Niemcewicza »Powrót posła« (szk.).

Klasa VII a. 1. Skutki odkrycia Ameryki (szk.). — 2. Rozbiór listu I. Krasickiego. »Podróż pańska« (szk.). — 3. Wpływ wojen zewnętrznych na rozwój reformacji w Niemczech (dom.). — 4. Charakterystyka Filipa na podstawie dwóch pierwszych mów Olintyjskich (dom.). — 5. Kołłątaj a Staszic. Porównanie (szk.). — 6. Znaczenie oświaty oraz korzyści z niej płynące. Na podstawie mowy J. Śniadeckiego (szk.). — 7. Udział Polski w wojnie 30letniej. — 8. Rozbiór »Farysa« (dom.). — 9. Charakterystyka Konrada Wallenroda (dom.). — 10. Charakterystyka Miecznika w poetycznej powieści A. Małczewskiego »Marya« (szk.).

Klasa VII b. 1. Które okoliczności przyczyniły się do odrodzenia literatury i oświaty w epoce Stanisława Augusta? (szk.). — 2. Rozwinąć i uzasadnić przykładami przysłowie A. M. Fredry: strata rozumu uczy

(dom.). — 3. Rozbiór wiersza A. Naruszewicza »Stos umarłych« (szk.) — 4. Zasady polityczne Demostenesa. Na podstawie mów Olintyjskich (dom.). — 5. Rozbiór wiersza Fr. Wężyka »Smutno mi Panie!« (szk.). — 6. Charakterystyka głównych postaci w »Wiesławie« Brodzińskiego (szk.). — 7. Obraz pustyni w »Farysie« Mickiewicza (dom.). — 8. Znaczenie i posłannictwo poezji narodowej. Na podstawie »Pieśni Wajdeloty« (dom.). — 9. Tadeusz a Hrabia. Charakterystyka porównawcza (dom.). — 10. Układ powieści poetycznej A. Malczewskiego »Marya« (szk.)

Klasa VIII a. 1. Rozebrać poetyczną przedmowę do »Pana Tadeusza« (dom.). — 2. Kwiecie a nadzieja. Porównanie (szk.). — 3. Charakterystyka Ulpiana w lrydynie Krasieńskiego (dom.). — 4. Co należy uważać za podstawną myśl »Lilli Wenedy«? (szk.). — 5. Co H. Kajsiwicz nazywa »robaczywym« a co prawdziwym patryotyzmem? Na podstawie kazania o pokucie (dom.). — 6. Charaktery Don Juana i Muleja w »Księżciu Niezłomnym« Calderona (szk.). — 7. Rozwinąć myśl zawartą w słowach K. Brodzińskiego: Spróbuj wypełnić wszelki twój obowiązek, a poznasz, coś wart (dom.). — 8. Mohort w gawędzie W. Pola a Miecznik w »Maryi« A. Malczewskiego. Charakterystyka porównawcza (szk.).

Klasa VIII b. 1. Skreślić życie i charakter Robaka podług »Pana Tadeusza« (szk.) — 2. Rozebrać zdanie I. Krasieckiego: Umiej być przyjacielem, znajdziesz przyjaciela (dom.). — 3. Na czym zasadza Horacy prawdziwe szczęście życia ludzkiego? Rozprawka na podstawie ód czytanych w szkole (dom.). — 4. Sokrates — największy patryota i prawdziwy dobroczyńca Ateńczyków. Podług Platona Apol. Sokrat. (szk.). — 5. Mowa M. Antoniusza w tragedyi Szekspira p. t. Juliusz Cezar. Rozbiór (dom.). — 6. Od czego zależeć może sposób myślenia człowieka? Rozprawka na podstawie nauki psychologii i czytanych w szkole ustępów z Libelta (dom.). — 7. Które wspomnienia osobiste wplótł A. Mickiewicz w »Pana Tadeusza«? (szk.) — 8. Wyjaśnić i uzasadnić przysłowie: Finis coronat opus (szk.).

b) W języku niemieckim.

Klasa V. 1. Wohlthun trägt Zinsen. Eine freie Nacherzählung (szk.). — 2. Die Verfassung Ägyptens. Nach der Schullectüre (dom.). — 3. Herkules am Scheidewege. Nach der Schullectüre (szk.). — 4. Das Birkenreis. Eine freie Nacherzählung (dom.). — 5. Solon und Krösus. Im Anschluss an das Gedicht »Die Glücklichen« von Feuchtersleben (szk.). — 6. Der Zauberlehrling von Goethe. Inhalt und Idee. (dom.). — 7. Das Salz und seine Bedeutung. Nach der Schullectüre (dom.). — 8. Wie stellten sich die Griechen die Unterwelt vor? Nach der Schullectüre (dom.). — 9. Die Verfassung des Lykurgus. Nach der Schullectüre (szk.). — 10. Die Bürgerschaft von Schiller. Inhalt und Idee (dom.). — 11. Die Sage von der Gründung Roms. Nach der Schullectüre (szk.). —

12. Horatier und Curiatier. Nach Livius (dom.). — 13. Publius Ovidius Naso. Nach der Schullectüre (dom.). — 14. Die Kraniche des Ibykus. Kurzer Inhalt und Idee (semestr.).

Klasa VI a. 1. Über die wohltätigen Wirkungen des Feuers. (szk.). — 2. Was gab die Veranlassung zum ersten punischen Kriege? (dom.). — 3. Inhalt des Gedichtes: »Der Graf von Habsburg« von Schiller (szk.). — 4. Ursache und Verlauf des Jugurthinischen Krieges (dom.). — 5. Inhaltsangabe und Gedankengang der Goetheschen »Legende vom Hufeisen« (szk.). — 6. Über den Kampf zwischen Sulla und Marius (dom.). — 8. Inhaltsangabe und Gedankengang des Gedichtes: »Die Teilung der Erde« von Schiller (szk.). — 8. Über die Wanderung der Säugethiere. (Auf Grund der Schullect.) (szk.). — 9. Über den Wert der Eisenbahn (dom.). — 10. Der Wald in den vier Jahreszeiten (dom.). — 11. Krieg und Gewitter. (Eine Parallele) (szk.). — 12. Über den Investiturstreit zur Zeit Heinrichs IV. (dom.). — 13. Über den Haushalt der Bienen (dom.). — 14. Inhalt des Gedichtes »Die seltsamen Menschen« von Lichtwer (semestr.).

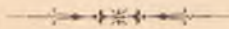
Klasa VI b. 1. Menelaos erzählt, was ihm Proteus von der Rückkehr der Achaier und dem Aufenthalt des Odysseus geweißagt. Nach der Schullectüre (szk.). — 2. Kudruns Wiedersehen mit Herwig und Ortwin am Meeresstrande. Auf Grund der Schullectüre (dom.). — 3. Die Entdeckung Germaniens. Nach der Schullectüre (dom.). — 4. Die geologischen Hauptelemente Ostgalziens. Nach der Schullectüre (szk.). — 5. Gottfrieds Rede im Rathe der Fürsten zu Tortosa. Nach Torquato Tassos: »Das befreite Jeruzalem« (szk.) — 6. Untergang der Ostgothen. Nach der Schullectüre (dom.). — 7. Bärenjagd. Nach dem Gedichte: »Herr Thaddäus« von A. Mickiewicz. — 8. Don Quichotes Abenteuer mit den Windmühlen (dom.). — 9. Bernhard von Clairvaux. Nach der Schullectüre (szk.) — 10. Grimbart, der Dachs, spricht zu Reinekens Bestem. Nach Goethe (dom.). — 11. Das Benehmen der Thiere gegen ihre Feinde. Nach der Schullectüre (szk.) — 12. Die Wanderung eines Sandkörnchens. Nach der Schullectüre (dom.). — 13. Inhalt der »Vögel« von Aristophanes. Im Anschluss an die Schullect. (dom.). — 14. »Der Taucher« von Schiller. Kurzer Inhalt und Idee (semestr.).

Klasa VII a. 1. Siegfrieds Tod. Nach dem Nibelungenliede (szk.). — 2. Rüdiger von Bechlarn in dem Nibelungenliede (dom.). — 3. Durch welche Ursachen entstehen Veränderungen auf der Erdoberfläche (szk.) — 4. Frankreichs Lage vor dem Auftreten der Jungfrau von Orleans (dom.). — 5. Johannas Erscheinen an dem Hofe zu Chinon. Nach Schillers »Jungfrau von Orleans« (szk.). — 6. Um schlecht zu leben, schwer zu sterben, Sucht man sich Güter zu erwerben. Im Anschluss an Gellerts Fabel: »Phylax« (dom.). — 7. Wodurch zog sich Hüon den Groll Karls des Grossen zu? Nach Wielands »Oberon«. — 8. Wie wurde der Herzog von Burgund von der Jungfrau für die Sache Frankreichs gewonnen. Nach Schiller (szk.). — 9. Johannas Schicksale nach der Krönungsfeier zu Rheims (dom.). — 10. Die französische Revolution als Hintergrund in »Herman und Dorothea« (semestr.).

Klasa VII b. 1. Über die Bedeutung des Handels für die Menschheit (szk.) — 2. Über die Folgen der Entdeckung Amerikas (dom.) — 3. Demosthenes Leben und Wirken. Auf Grund des Schulunterrichtes (szk.) — 4. Hagens Charakter im Nibelungenliede. Auf Grund der Schullektüre (dom.) — 5. Inhalt des III. Aufzuges in Schillers: »Jungfrau von Orleans« (szk.) — 6. Über den Zustand der deutschen Literatur im XVII. Jahrhunderte (szk.) — 7. Über die Einmischung Frankreichs in den dreissigjährigen Krieg (dom.) — 8. Über die Folgen des dreissigjährigen Krieges (dom.) — 9. Inhaltsangabe und Gedankengang des Gedichtes: »Der Kaiser und der Abt« von Bürger (szk.) — 10. Inhalt des ersten Gesanges in Goethes: »Hermann und Dorothea« (szk.) — 11. Charakter des Apothekers in Goethes: Hermann und »Dorothea« (semestr.).

Klasa VIII a. 1. Inhalt und Bedeutung des V. Gesanges in Goethes »Hermann und Dorothea« (szk.) — 2. Es sind die wichtigsten Episoden in Goethes »Hermann und Dorothea« zusammenzustellen (dom.) — 3. Goethes Jugend. Nach der Schullektüre (szk.) — 4. Deutschlands Lage während des dreissigjährigen Krieges (dom.) — 5. Wodurch bewegt die Gräfin Terzky den Herzog Wallenstein sich mit den Schweden zu verbinden? (szk.) — 6. Goethes Vater und Graf Thorane. Nach der Schullektüre (dom.) — 7. Gustav Adolf in der Reichsversammlung zu Stockholm (szk.) — 8. Wallensteins Fall und Tod. Nach Schillers Drama (szk.).

Klasa VIII b. 1. Wodurch erlangt ein Volk die weltgeschichtliche Bedeutung? (dom.) — 2. Über die erste Blüteperiode in der deutschen Literatur (szk.) — 3. Wie erklärt Sokrates die Entstehung des gegen ihn gerichteten allgemeinen Hasses? Auf Grund des griechischen Schulunterrichtes (szk.) — 4. Über die Folgen der Kreuzzüge (dom.) — 5. Inhalt des I. Aufzuges in Schillers: »Wallensteins Tod« (szk.) — 6. Welche Umstände drängten Wallenstein zum Verrath? (szk.) — 7. Wie wurde Solon ein Vertrauensmann der politischen Parteien in Athen? (dom.) — 8. Über den Nutzen der Chemie für Haus und Industrie (szk.).

IV.

ZBIORY NAUKOWE.

1. Biblioteka dla nauczycieli ma dzieł 3272, w tomach	6474
programów szkolnych różnych zakładów	3775
2. Biblioteka dla młodzieży ma:	
a) dzieł polskich 725, w tomach	1129
i dubletów 89, w tomach	145
b) dzieł niemieckich 604, w tomach	819

3. Biblioteka dla ubogich uczniów ma książek szkolnych	1400
atlasów geograficznych i zoologicznych	21
4. Do nauki filologii klasycznej jest obrazów ściennych	22
5. Do nauki geografii:	
a) globusów	2
b) teluryum	1
c) atlasów	11
d) map ściennych	172
e) obrazów	44
f) atlas map wypukłych	1
g) map wypukłych	5
6. Do nauki historii jest obrazów	86
7. Do nauki matematyki:	
a) zbiór modeli miar metrycznych	1
b) map miar metrycznych	3
c) figur geometrycznych	75
8. Gabinet fizyczny ma przyrządów fizycznych	541
chemikaliów	266
map i obrazów ściennych	19
9. Gabinet przyrodniczy ma:	
okazów zwierząt kręgowych, gatunków	339
jaj ptaków	66
owadów (pudeł, sło i szkatulek)	20
zwierząt innych gatunków	393
herbaryów, fascykułów	13
prób drzew	48
minerałów	807
skał	100
skamienielin	200
szkieletów całych	10
„ czaszek	7
modeli do anatomii człowieka	12
„ „ „ zwierząt	17
„ botanicznych	64
„ kryształów drewnianych	160
„ szklanych	10
modeli tekturowych	50
atlasów i tablic	246
preparatów spirytusowych botanicznych słoików	82
preparatów mikroskopowych	135
fotogramów do scyoptikonu	50
mikroskopów (4) i Camera lucida	5
instrumentów	16
10. Rysunkowych wzorów	656
zeszytów	36

modeli z drutu i drzewa	18
przyrządów perspektywnych	8
modeli z gipsu	29

11. Gimnazjum prenumeruje 26 czasopism naukowych i pedagogicznych: 1. Gazeta Lwowska z Przewodnikiem naukowym i literackim; 2. Szkoła; 3. Przegląd pedagogiczny; 4. Biblioteka Warszawska; 5. Przewodnik bibliograficzny; 6. Przegląd polski; 7. Kosmos; 8. Przewodnik gimnastyczny; 9. Wszechświat; 10. Muzeum; 11. Ateneum; 12. Kwartalnik historyczny; 13. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht; 14. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien; 15. Literarisches Centrallblatt; 16. La Nature; 17. Mittheilungen der geographischen Gesellschaft in Wien; 18. Zeitschrift für das Gymnasialwesen; 19. Wochenschrift für klassische Philologie; 20. Gymnasium; 21. Lehrproben und Lehrgänge für die Praxis der Gymnasien und Realschulen; 22. Zeitschrift für Schulgeographie; 23. Przegląd powszechny; 24. Wiśła; 25. Przewodnik higieniczny; 26. Katechetische Blätter.

Nabytki zbiorów naukowych w roku 1894.

I. Do biblioteki nauczycielskiej zakupiono 119 nowych dzieł w 172 tomach, uzupełniono 49 dawniejszych dzieł 66 tomami; otrzymano w darze 19 nowych dzieł w 36 tomach i 11 dzieł w 13 tomach, jako uzupełnienie dzieł dawniejszych.

1. Dzieła zakupione:

Oncken: Allgemeine Weltgeschichte (dok.) — Encyklopedia powsz. c. d. — Słownik geogr. król. Polskiego c. d. — Oesterr. ungar. Monarchie in Wort und Bild c. d. — Horacego Poezye wybrane; wydał M. Sas, Kraków 1892. — Fehling: Handwörterbuch der Chemie c. d. — Generalregister zur Zeitschrift für d. Gymnasialw. von Müller, Berlin 1892. — Frick: Lehrproben und Lehrgänge, c. d. — Thalhofer: kathol. Liturgik, II 2, Freiburg 1893. — Horatius Satiren u. Episteln v. Müller, 2. Band, Prag 1893. — Encyklopedia wychow. c. d. — Roczniki Towarzystwa przyjaciół nauk Poznańskiego c. d. — Semkowicz: Opowiadania z dziejów powsz. część I., Lwów 1893. — Lewicki: Zarys historyi Polski, wyd. skróc. Kraków 1893. — Terlikowski: Życie staroż. Greków i Rzymian, wyd. II., Lwów 1893. — Strzemcha: Deutsche Literaturgeschichte, 5 Aufl. — Pauly's Realencyklopaedie, neue Bearb. I. Band, Stuttgart 1893. — Steiner & Scheindler: Ćwiczenia łać. dla kl. I. Lwów 1893. — Próchnicki: Wzory prozy, Lwów 1893. — Bandrowski: Wykład chemii, część II. — Cicero's Rede gegen Verres, Buch IV., V. von Hachtmann, Gotha 1889. — Dzieje literatury powszechnej z ilustrac. tom III₂ i IV₁. — Teorya muzyki przez L. J. Dietza, Przemyśl 1893. — Graetz: Die Electricität und ihre Anwendung, Stuttgart 1892. — Lessing's Leben und Werke von Danzel & Guhrauer, Berlin 1880. — Kramsztyk: Szkice przyrodnicze, Warszawa 1893. — Kennel: Lehrbuch der Zoologie, Stuttgart 1893. — Wilke: Die Electricität, Leipzig 1892. — Dunikowski: Od Atlantyku poza

góry Skaliste, Lwów 1893. — Schönbach: Über Leben und Bildung, Graz 1894. — Stecki: Z boru i stepu, Kraków 1888. — Narbutt: Dzieje narodu litewskiego, Wilno 1835—41. — Chlebowski: Jan Kochanowski, Warszawa 1888. — Cycerona: O Powinnościach ksiąg troje, przeł. Kozłowski, Wilno 1766. — Spasowicz: Dzieje literatury polskiej, Kraków 1891. — Ujejski: Drobne poemata, Przemyśl 1893. — Ujejski: Skargi Jeremiego, Przemyśl 1893. — Sallustysza Wojna z Jugurtą, przeł. Rzepiński & Grzanowski, Wadowice 1892. — Rappold: Chrestomathie aus lat. Classikern, Wien 1893. — Rappold: Chrestomathie aus griech. Classikern, Wien 1893. — Górski: Historia piechoty polskiej, Kraków 1893. — Mickiewicz: Pan Tadeusz, obj. Gostomski, Kraków 1894. — Dzieła ks. Wal. Kalinki, Kraków 1891. — Władysław Łoziński: Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie, Lwów 1890. — Morawski: Tyberyusz i Hadryan, Kraków 1893. — Maculay: Szkice i rozprawy, tłóm. Tarnowski, Kraków 1892. — Klaczko: Wieczory florenckie, wyd. 2. Warszawa 1884. — Felicjana Przekłady obcych poetów, serya II., Kraków 1892. — Kästle: Kanzel-Vorträge, Schaffhausen 1859. — Gügler: Reden an studier. Jünglinge, Luzern 1827. — Mehler: Aloysius-Predigten, Regensburg 1865. — Walther: Der kathol. Religionsunterricht, Regensburg 1893. — Lakowitz: Królestwo zwierząt według Brehma, Warszawa 1893. — Gilbert: Griech. Staatsalterthümer I. Band, 2. Aufl. Leipzig 1893. — Pieśń legionów, Lwów 1893. — Boas: Podręcznik Zoologii, Warszawa 1893. — Stowasser: Lat. deut. Schulwörterbuch, Wien 1894. — Waldeck: Anleitung zum Unterricht in der lat. Sprache, Halle 1892. — Guhl & Koner: Leben der Griechen und Römer, 6. Aufl. Berlin 1893. — Strauch: Der lat. Stil, Wien 1892. — Seibert: Methodik des geogr. Unterrichtes, Wien 1888. — Weissenfels: Entwicklung der griech. Tragödie, Gütersloh 1891. — Brunn: Griech. Kunstgeschichte, München 1893. — Sophokles Philoktetes von Rappold, Wien 1891. — Supau: Oesterreich Ungarn, Wien 1889. — Langl: Griech. Götter- und Heroengestalten, Wien 1887. — Muther: Geschichte der Malerei im XIX. Jahrh., München 1892. — Ratzel: Völkerkunde, Leipzig 1885—1890. — Władysław Mickiewicz: Żywot Ad. Mickiewicza, Poznań 1890—1894. — Weltstein: Leitfaden der Botanik, Wien 1891. — Rethwisch: Jahresberichte über d. höh. Schulwesen, VII. Jahrg. — Supau: Grundzüge der phys. Erdkunde, Leipzig 1884. — Bodensteiner: Scenische Fragen, Leipzig 1893. — Paetzold: Lat. Übungsbuch, Gotha 1892. — Weissmann: Die scenische Aufführung der griech. Dramen, München 1893. — Sallustius von Jacobs, 9. Aufl. — Demosthenes von Rehdantz und Blass. — Cicero's philosoph. Schriften von Weissenfels, Leipzig 1891. — Richthoffen: Führer für Forschungsreisende, Berlin 1886. — Menge: Kunsthistor. Bilderbogen, Leipzig 1887—92. — Menge: Einführung in die antike Kunst, Leipzig 1885. — Gunther. Geophysik, Stuttgart 1884. — Detto und Lehman: Übungstücke nach Caesar, Berlin 1893. — Fröhlich: Das Kriegswesen Caesars, Zurich 1891. — Brückner: Średniowieczna poezya łacińska w Polsce, Kraków 1893. — Helbig: Das Homerische Epos, Leipzig 1887. — Joël: Der echte und Xenoph. Sokrates, Berlin 1893. — Janssen: Geschichte des

deutsch. Volkes, VII. Band. — Zimmermann: Übungsbuch im Anschluss an Cicero, Sallust. und Livius, 2. und 3. Theil. — Handbuch der klass. Alterthumswissenschaft von Müller VI. 1. — Tain: Die Entstehung des modernen Frankreichs III. 2. — Eichler: Variationen zu Tacitus, Berlin 1893. — Sprawozdanie z 1. konferencyi dyrektorów, Lwów 1893. — Ujejskiego: Melodye biblijne, Przemysł 1893. — Zippel: Ausländische Kulturpflanzen, Braunschweig 1892. — Wetzell: Griech. Übungsbuch, Freiburg 1889.

2. Dzieła otrzymane w darze:

Rozprawy Akad. Umiej. wydział. mat.-przyrod. ser. II. t. 5. (dar Akad.). — Monumenta Poloniae histor. tom VI. (dar Akad.). — Sprawozdanie komisji dla Historji sztuki w Polsce c. d. (dar Akad.). — Biblioteka pisarzy polskich tom 23—28. (dar Akad.). — Piekosiński: Średniowieczne znaki wodne, Kraków 1893 (dar Akad.). — Wiadomości statyst. o mieście Lwowie rocz. I. II. (dar Magistr. lwow.). — Rozprawy Akad. Umiej. Wydziału filolog. Serya II. t. 4. (dar Akad.). — Atlas geolog. Galicyi zeszyt 1—2 (dar Akad.). — Acta rectoralia ed. Wisłocki, tom I. (dar Akad.). — Świętek: Lud Nadrabski, Kraków 1893 (dar Akad.). — Sprawozdanie c. k. Rady szk. kr. o stanie szkół średnich 1892—1893 (dar R. sz. kr.) — Sprawozdanie komisji fizyogr., tom 28. (dar Akad.) — Plutarchs Lebensbeschreibungen v. Uhle (dar hr. Stan. Badenigo). — Ouvres Choisis de Moliere, Paris 1882 (j. w.) — Deutsche Heldensagen v. Richter, Leipzig 1890 (j. w.). — Nösselt: Mythologie der Griechen und Römer, Berlin 1889 (j. w.). — Hołubowicz: Bułgaria, Kraków 1885 (j. w.) — Mach-Harbart: Grundriss der Naturlehre, Wien 1892 (dar nakł. Tempesky'ego) — Monumenta medii aevi histor., tom XIII. (dar Akad.). — Zbiór wiadomości do antropologii kraj. tom XVII. (dar Akad.). — Josef Ressel: Denkschrift (dar R. szk. kr.). — Deutsche Grammatik v. Willomitzer 6. Aufl., Wien 1894 (dar nakł. Tempesky'ego).

II. Do biblioteki dla młodzieży przybyło:

1. Do działu dzieł polskich:

- a) przez zakupno: 1. J. Niemcewicz: Powrót Posła (5 egz.); 2. J. Chr. Pasek: Pamiętniki (5 egz.); 3. K. Szajnocha: Mściciel (5 egz.); 4. Szekspir: Makbet (5 egz.); 5. H. Sienkiewicz: Listy z Afryki (2 egz.); 6. T. Macaulay: Szkice i rozprawy; 7. K. hr. Wodzicki: Pan Michał; 8. Falkenhorst: Z dziejów odkrycia Ameryki; 9. P. Bert: Początkowa nauka przyrody; 10. Verne: Bez przewrotu; 11. Dwaj cesarze rzymscy Tyberysz i Hadryan; 12. R. Ujejski: Wspomnienia z podróży do Australii; 13. Dr. Dunikowski: Od Atlantyku poza góry Skaliste; 14. Dr. Hordyński: Brodzińskiego Lata szkolne; 15. K. Ujejski: Dzieła (wyd. przemyskie); 16. Jankowski Cz.: Po Europie.

b) przez darowiznę: 1. Grzegorz z pod Racławic: Wieczory pod lipą (dar ucznia); 2. Pan Tadeusz (wyd. Macierzy); 3. Rehman A.: Echa z południowej Afryki (dar ucznia); 4. Misyje katolickie z r. 1893 (dar redakcyi).

2. Do działu dzieł niemieckich:

a) przez zakupno: Verne: »Claudius Bombarnac«, »Das Karpathenschloss«; Niebuhr: »Historische Erzählungen aus der römischen Geschichte«; Fr. Gerstäcker: »In der Ansiedlung«, »Wie der Christbaum entstand«; M. H. Gärtner: »Aus Kaiser Wilhelms des Siegreichen Jugendzeit«; A. Groner: »Aus Tagen der Gefahr«; A. Kurz: »Friedrich der Streitbare«; Otto Hoffmann: »Prinz Eugen, der edle Ritter«; G. Pohlmann: »Wissmanns Reisen durch Afrika«; G. Schwab: »Der gehörnte Siegfried«; A. Musäus: »Der Schatzgräber«; E. Bulwer Lyston: »Die letzten Tage von Pompeji«; A. Kleinschmidt: »Kreuzfahrt und Römerzug«; C. Waldmann: »Fahrten und Abenteuer im deutschen Elchlande«; Edmondo de Amicis: »Herz«; G. Pohlmann: »Emin Pascha«.

b) przez darowiznę: H. v. Kleist: »Prinz Friedrich von Homburg«; Th. Körner: »Zriny«; K. Oppel: »Abenteuer des Kapitän Mago« (dar ucznia H. Badeniego); Freytags Schulausgaben; W. v. Goethe: »Egmont«; Lessing: »Nathan der Weise« (dar dyr. W. Biesiadzkiego); Freytags Schulausgaben; Fr. v. Schiller: »Braut von Messina« (dar nakładcy Tempsky'ego).

III. Do zbioru książek szkolnych darowali:

Wny Samolewicz, c. k. Inspektor szkolny 5 książek. Abituryenci: hr. Badeni Stanisław 20 książek; Próchnicki Zdzisław 13 książek; Jelen Jan 4 książki; Weingarten Abraham 8 książek. Uczniowie: German Adolf i Juliusz 9 książek; Dębicki Tadeusz 4 książki; Kriser Artur 7 książek; Łoziński Walery 7 książek; Schmidt Władysław 17 książek; Zarzycki 7 książek.

IV. Do zbiorów geograficzno-historycznych zakupiono w roku szkolnym 1894:

1. 15 obrazów historycznych Cybulskiego; 2. Bamberga: Wandkarte v. Nordamerika (phys.); 3. Bamberga: Wandkarte v. Nordamerika (polit.) 4. Bamberga: Wandkarte v. Südamerika (phys.); 5. Bamberga: Wandkarte v. Südamerika (polit.)

V. Do gabinetu fizykalnego nie zakupiono jeszcze nic wskutek rozporządzenia Wys. Rady szkolnej krajowej.

VI. Do gabinetu historii naturalnej zakupiono:

Zippel und Bollmann: Ausländische Culturpflanzen I. III. Abth. 34 tab. W darze od prof. J. Jägermanna otrzymano Canis familiaris.

VII. Do zbiorów rysunkowych zakupiono:

B. Bucher: Die Kunst im Handwerk. — Barque et Geronne: Cours de dessin I. część Nr. 11, 13, 17, 19, 20, 21, 38, 39, 44, 47—49; części II. Nr. 31, 33, 35, 37. — Alfred Fallenböck: Elementar-Zeichenschule.

Fundusze na zakupno zbiorów naukowych.

1. Zostało z r. s. 1893	122 zł. 51 ¹ / ₂ ct.
2. Dotacya miasta Lwowa za r. s. 1894	500 „ — „
3. Taksy wstępne	394 „ 80 „
4. Datki uczniów na zbiory naukowe	630 „ — „
5. Taksy za duplikaty świadectw szkolnych	32 „ — „
Razem	1679 zł. 30 ¹ / ₂ ct.

V.

EGZAMIN DOJRZAŁOŚCI

przy końcu roku szkolnego 1894.

Piśmienny egzamin dojrzałości odbył się w dniach 15 do 19 maja w 3 osobnych oddziałach. Zagadnienia były następujące:

Z języka łacińskiego:

I. Przetłómaczyć na język łaciński:

a) Morawski: Dwaj cesarze rzymscy Tyberyusz i Hadryan, Kraków 1893, str. 14 i 16 od słów: »Kiedy Augustus w r. 31... do słów: o której historia nam opowiada«.

b) Dzieła Ign. Krasickiego tom 6. str. 93. od słów: »Nadzieja przyszłej swobody... do słów: i życia dokonał«.

c) Dzieła Ign. Krasickiego tom 6. str. 101. od słów: »Śmierć Julii... aż do słów: zjednały mu stawę«.

II. Przetłómaczyć na język polski:

a) Cic. De offic. lib. I., 32, 117—120 od słów: »In primis autem... do słów: pugnare videatur«.

b) Cic. De offic. I., 32, 115—118 od słów: »Ac duabus iis personis... do słów: secuti sunt viam«.

c) Livii lib. V., 27 od słów: »Mos erat Faliscis... do słów: qui dederent Falerios, proficiscuntur«.

Z języka greckiego:

Przetłómaczyć na język polski:

a) Hom. Odyss. XV. 1—42 z opuszczeniem wierszów: 20—24, 31, 32 od słów: Ἡ δ' εἰς... do słów: ἐκ Πύλου εἰληλοῖθας«. (wyd. Pauly).

b) Hom. Iliad. XVIII w. 15—53 z opuszczeniem wierszów: 28—31 (wyd. Hohegger) od słów: »ἔως δ'... do słów: πτολέμοιο μένοντα.«

c) Hom. Iliad. XIX., 40—73 od słów: »Ἀντὰς δ' βῆ... do słów: ἐγχεος ἡμετέροιο«.

Z języka polskiego:

- a) i c) Wykazać historyczną doniosłość unii Polski z Litwą i Rusią.
b) Którym obywatelskim cnotom i politycznym zasadom zawdzięczał Rzym panowanie nad starożytnym światem?

Z języka niemieckiego:

- a) i b) Die Bedeutung der Flüsse für die Cultur.
c) Die Bedeutung der Donau für die österreichisch-ungarische Monarchie.

Z języka ruskiego:

Pomahaj sobi sam, to i Boh ty bude pomahaty.

Z matematyki:

I. a) Rozwiązać równanie:

$$\sqrt{2x + 13} + 2\sqrt{x - 2} = \sqrt{10x + 21}$$

b) Obliczyć powierzchnię i objętość stożka prostego, znając jego bok $124,3$ cm i kąt wierzchołkowy $31^{\circ}27'38''$.

c) Do jakiej kwoty urosnie kapitał 7542 zł. 68 ct. w. a. w ciągu lat 18 przy półrocznej $4\frac{3}{4}\%$ kapitalizacji?

II. a) Rozwiązać równanie:

$$\sqrt{x^2 - 5x - 27244} + 3,2\sqrt{x^2 - 5x - 27244} = 1,44$$

b) Patrząc na dwa punkty skały, pionowo nad sobą położone, z odległości 426 m, widzimy te punkty pod kątem do poziomu: $37^{\circ}12'17''$ i $42^{\circ}42'53''$; jak wysoko leży jeden punkt nad drugim?

c) Jakimi ratami, płatniami na końcu każdego roku, dałaby się zamortyzować pożyczka $10,000.000$ złr. zaciągnięta na przeciąg 60 lat przy $6\frac{1}{2}\%$ kapitalizacji?

III. a) Rozwiązać równanie:

$$4\left(\frac{1}{x}\right)^y = 11\left(\frac{1}{x}\right)^y - 6$$
$$y = 2 - \log x$$

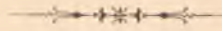
b) Na kuli o promieniu $r = 15$ cm opisany jest stożek prosty, którego kąt u wierzchołka $\varphi = 71^{\circ}37'42''$. Obliczyć powierzchnię i objętość tego stożka.

c) Rzemieślnik składa co pierwszego po 10 złr. do kasy oszczędności, kapitalizującej co pół roku po 4%. — Ile odbierze po 25 latach?

Wynik egzaminu dojrzałości:

Do ustnego egzaminu zgłosiło się a) uczniów publicznych	55
b) externistów	4
Przyznano chlubne świadectwo dojrzałości	3

Uznano za dojrzałych: <i>a)</i> publicznych	42
<i>b)</i> externistów	2
Reprobowano na jeden rok: <i>a)</i> publicznych	—
<i>b)</i> externistów	1
Reprobowano bez terminu <i>a)</i> publicznych	1
<i>b)</i> externistów	—
Pozwolono przystąpić po feryach do powtórnego egzaminu z jednego przedmiotu: <i>a)</i> publicznym	13
<i>b)</i> externistom	—
Z abiturientów, uznanych za dojrzałych, zamierza udać się:	
na wydział teologiczny	3
„ „ „ medyczny	9
„ „ „ prawniczy	18
„ „ „ filozoficzny	7
do akademii rolniczej	1
„ „ „ handlowej	2
na politechnikę	1
do innych zawodów	3

VI.

WAŻNIEJSZE ROZPORZĄDZENIA WŁADZ SZKOLNYCH.

1. Reskr. z d. 13. czerwca 1893. l. 10163. wydała W. c. k. Rada szk. kr. okólnik z zakazem używania kary cielesnej, nawet choćby jej sobie rodzice ucznia życzyl.

2. Reskr. z d. 17. lipca 1893. l. 374. poleciło Wys. Prezydyum c. k. Rady szk. kr. dyrekcjom szkół średnich przyjmować do szkoły tylko takich uczniów, którzy po roku 1891. poddali się rewakcytacji, lub dawniej przebyli ospę rodzimą.

3. Reskr. z d. 28. września 1893. l. 15384. ogłosiła Wys. c. k. Rada szk. kr. nowy plan nauki języka ruskiego i instrukcje dla tej nauki w gimnazyach galicyjskich.

4. Reskr. z d. 28. września 1893. l. 20267. ogłosiła Wys. c. k. Rada szk. kr. okólnik c. k. general. Dyrekcyi kolei państwowych przyznający 50% opustu na kolejach państwowych przy zbiorowych wycieczkach uczniów z nauczycielami.

5. Reskr. z d. 3. października 1893. l. 20804. pozwoliła Wys. c. k. Rada szk. kr. zaprowadzić w gimnazyum tutejszem jednorazową naukę.

6. Reskr. z d. 11. października 1893. l. 22121. ogłosiła Wys. c. k. Rada szk. kr. okólnik general. Dyrekcyi c. k. kolei państwowych, że

uczniowie uwolnieni od opłaty szkolnej mogą w regule tylko na ferye otrzymywać 50% zniżenia cen jazdy, zresztą tylko wyjątkowo.

7. Reskr. z d. 15. listopada 1893. l. 23516. ogłasza Wys. c. k. Rada szk. kr. okólnik JE. P. Ministra W. i O., iż w klasie I. II. i III. nie należy przynajmniej uczniów w 1. półroczu do egzaminu poprawczego z historii naturalnej.

8. Reskr. z d. 15. listopada 1893. l. 22620. poleca Wys. c. k. Rada szk. kr. zwracać uwagę uczniów na trujące własności wielu farb akwarelowych.

9. Reskr. z d. 6. grudnia 1893. l. 24091. ogłasza Wys. c. k. Rada szk. kr. reskrypt JE. P. Ministra W. i O. w sprawie datków uczniów na gry i zabawy.

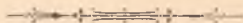
10. Reskr. z d. 7. grudnia 1893. l. 24156. ogłasza Wys. c. k. Rada szk. kr. okólnik JE. P. Ministra W. i O. w sprawie kształcenia suplentów i aplikantów w służbie nauczycielskiej.

11. Reskr. z d. 15. kwietnia 1894. l. 7912. poleciła Wys. c. k. Rada szk. kr. ściągać od uczniów w lutym każdego roku po 50 ct. na zabawy i gry szkolne, uwalniać zaś od tych datków jedynie rzeczywiście ubogich uczniów.

12. Reskr. z d. 23. kwietnia 1894. l. 1566. ogłosiła Wys. c. k. Rada szk. kr. rozporządzenie Wys. c. k. Ministerstwa skarbu co do oznaczania nowej waluty koronowej.

13. Reskr. z d. 14. marca 1894. l. 2900. wydała Wys. c. k. Rada szk. kr. okólnik w sprawie jednostajnego umundurowania uczniów, które musi wejść w życie bezwarunkowo od 1. września 1896.

14. Reskr. z d. 8. maja 1894. l. 8685. pozwoliła Wys. c. k. Rada szk. kr. rok szkolny 1894. zakończyć wyjątkowo już d. 12. lipca.

VII.

POMOC DLA UBOGICH UCZNIÓW.

1. Zostało z roku szkolnego 1893	195 zł. 66 ¹ / ₂ ct.
2. Zebrano podczas wpisów na r. s. 1894	221 „ 35 „
3. Odsetki od listów zastawnych »Funduszu na wsparcie uczniów gimnazjum Franciszka Józefa« za rok 1893	51 „ — „
4. Datki Profesorów i uczniów obrz. rzym. i orm. kat., wrzucane do puszeki po egzortach, wyniosły od 18. lipca 1893 do 1 lipca 1894	63 „ 15 „
5. Datki Profesorów i uczniów obrz. grec. kat. w tym samym czasie	10 „ 56 „
6. Datki uczniów wyznania mojżeszowego, w tym samym czasie	3 „ 21 „
Do przeniesienia	544 zł. 93 ¹ / ₂ ct.

	Z przeniesienia	544 zł. 93 ¹ / ₂ ct.
7.	Za książki zużyte, sprzedane na makulaturę	6 „ — „
8.	Prócz tego złożyli na ręce Dyrektora:	
	Wny Br. Julian Błazowski	5 „ — „
	JW. Hr. Włodzimierz Dzieduszycki	5 „ — „
	JW. Hr. Jadwiga Tarnowska	15 „ — „
	JW. Hr. Tadeusz Dzieduszycki	7 „ — „
	JW. Florentyna Wolniewiczowa	8 „ — „
	Wna Eugenia Popławska (przy wpisie)	6 „ 90 „
	Wna Helena Szemelowska	50 „ — „
	Wny Bolesław Bielański od komitetu piknikowego	20 „ — „
	Wny Stanisław Köhler	5 „ — „
	Wny Hieronim Sykora (przy wpisie)	6 „ 90 „
	Wny Dr. Gustaw Roszkowski i Wny Herman Garfein po 1'90	3 „ 80 „
	Wny W. i uczniowie: Fell Jakób, Solarski Adam, Mendel Süssermann po 1 zł.; Wewiórski Ignacy i Misiewicz Jan po 50 ct.; Żyłowski Tadeusz z III b 30 ct.	5 „ 30 „
	JW. Hr. Emilia Łosiowa	4 „ — „
	Uczniowie klasy VIII a złożone na wycieczkę	4 „ 38 „
	Wny Dr. Feliks Gryziecki	2 „ — „
9.	Sprzedano 8 egzemplarzy dziełka: Początek I. księgi P. Tadeusza w 9 językach (dar W. P. Bełzy)	1 „ 60 „
	Razem	700 zł. 81 ¹ / ₂ ct.

Z powyższej kwoty wydano:

a)	na kupienie i oprawę książek	148 zł. 36 ct.
b)	na uzupełnienie opłaty szkolnej	45 „ — „
c)	na ubranie i utrzymanie	302 „ — „
	Razem	495 zł. 36 ct.

Zestawienie

Dochody wyniosły	700 zł. 81 ¹ / ₂ ct.
Wydatki „	495 „ 36 „
Zostaje na rok szkolny 1894/5	205 zł. 45 ¹ / ₂ ct.

VIII.

KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szkolny 1894. rozpoczął się dnia 3. września 1893. uroczystem nabożeństwem, odprawionem w sali gimnazyalnej.

Wpisy uczniów do zakładu odbywały się d. 14. i 15. lipca (do klasy I.) i w czterech ostatnich dniach sierpnia 1893. do klas wszystkich.

Egzamin wstępny do klasy I. odbył się dnia 15. i 16. li, pczora 1. i 2. września 1893. — Do tego egzaminu zgłosiło się w ogóle 103 uczniów; przyjęto z nich 82, reprobowano 21.

W ogóle zapisało się w ciągu całego roku szkolnego 630 uczniów, na początku zaś roku 580 publicznych i 15 prywatnych. Tych uczniów umieszczono w 13 klasach w ten sposób, że klasy: I, III, VI, VII, i VIII. miały po 2 równorzędne oddziały, klasy zaś II, IV i V miały po jednym oddziale.

Dzień 4. października, jako dzień imienin Najjaśn. Pana, i dzień 19. listopada 1893., jako dzień imienin Najjaśn. Pani, obchodził zakład uroczystem nabożeństwem.

Dnia 3. grudnia 1893. urządziło grono nauczycielskie przy pomocy i z gorącym współdziałaniem uczniów poranek muzykalno-deklamacyjny ku uczczeniu pamięci Adama Mickiewicza. Uroczystość tę zakończył prof. B. Szomek przemową, zachęcającą uczniów do naśladowania cnót i ideałów Mickiewicza.

We wrześniu 1892. wysłał dyrektor w imieniu grona nauczycielskiego do Kornela Ujejskiego telegram z wyrazami hołdu i życzeń z powodu jego 50letniego jubileuszu. Na to otrzymało grono od czcigodnego Jubilata następujące pismo:

»Wielce szanowni moi Koledzy, bo siewacze przyszłości narodowej, racie przyjąć najgorętsze moje podziękowanie za Wasze uczucia dla mnie, które pokrzepią starość moją«.

Dnia 4. marca 1894. obchodził zakład uroczystie dzień św. Kazimierza, swojego patrona. Wny ks. Dr. Rudolf Lewicki odprawił solenne nabożeństwo w sali gimnazjalnej, poczem katecheta zakładu, ks. Dr. A. Jogan, wygłosił zastósowaną do tej uroczystości egzortę.

Dnia 4. maja i d. 28. czerwca była młodzież wraz z całym gronem nauczycielskiem na nabożeństwach żałobnych, odprawionych za' spokój duszy ś. p. Cesarzowej Maryi Anny i ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Od października 1893. odbywała się nauka przedmiotów obowiązkowych jedynie przed południem przez 5 godzin, nauka zaś przedmiotów nadobowiązkowych po południu. Po godzinie 10. dawano uczniom 10 minut, po g. 11. i 12. zaś 15 minut przerw.

W ciągu roku szkolnego przystąpiła młodzież gimnazjalna trzy razy do świętych Sakramentów Pokuty i Ołtarza.

Stan zdrowia młodzieży był podczas roku szkolnego względnie pomyślny. We wrześniu 1893. musieli wszyscy uczniowie, stósownie do rozporządzenia Wys. Rady szkolnej krajowej, powtórzyć szczepienie ospy, co się odbywało bądźto w klasie przez c. k. lekarza powiatowego, bądźto prywatnie.

Przez śmierć utracił zakład w ciągu roku szkolnego: Eugeniusza Hałana z kl. V., Franciszka Debutza z klasy VIII., Władysława Szemelowskiego z kl. IV., Władysława Gostkowskiego z klasy VII., Hermana Maschlera z klasy I. Koledzy zmarłych wraz z Profesorami oddali im ostatnią chrześcijańską przysługę, biorąc udział w pogrzebie i w żałobnych nabożeństwach, za spokój ich dusz odprawionych.

Na rzecz ludności dotkniętej nieurodzajem, złożyła młodzież wraz z Profesorami 36 zł. w. a., które dyrekcya odesłała do Prezydium magistratu lwowskiego.

Od 15. do 19. maja odbywał się piśmienny, od 11. do 22. czerwca 1894 ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem Wgo Dr. Bronisława Kruczkiewicza, c. k. profesora uniwersytetu lwowskiego, jako Delegata Wys. Rady szk. kr. Dnia 20. lipca rozdano abiturjentom świadectwa w auli gimnazjalnej w sposób uroczysty wobec P. Delegata Rady szk. kraj. i komisij egzaminacyjnych. Profesor Dr. Franciszek Majchrowicz przedstawił abiturjentom w pięknej przemowie ważność chwili i przyszłe ich obowiązki, a dawszy im wskazówki co do wyboru zawodu, pożegnał ich imieniem nauczycieli i całego zakładu.

Dnia 6. lipca zwiedziła młodzież pod przewodnictwem profesorów wystawę krajową i panoramę bitwy Racławickiej po cenie niższej przez dyrekcję wystawy i dyrekcję panoramy.

Rok szkolny 1894 zakończono na mocy reskryptu Wys. Rady szk. kr. wyjątkowo dnia 12. lipca uroczystem nabożeństwem, poczem rozdano uczniom świadectwa szkolne.

Sprawy fizycznego wychowania młodzieży:

Dnia 6. czerwca 1894 zrobiła młodzież szkolna z całym gronem nauczycielskiem wspólną wycieczkę umyślnym pociągiem do Brzuchowic o godzinie 2., a powróciła o godz. 8¹/₂. — Oprócz różnych zabaw i wycieczek po lesie, odbyły się także ćwiczenia gimnastyczne, wykonane w takt muzyki z wielką dokładnością i gracyą pod kierunkiem nauczyciela gimnastyki p. R. Kwiatkowskiego.

Prócz tej wspólnej wycieczki odbyło się kilka wycieczek poszczególnych klas pod przewodnictwem profesora Dra Limbacha.

W zimie uczęszczało około 70 uczniów tutejszego zakładu na staw Towarzystwa łowiąrskiego po niższej cenie biletów.

W miesiącach letnich przepędzała młodzież przestanki między lekcyami w ogrodzie gimnazjalnym, urządzając zabawy i ćwiczenia gimnastyczne pod dozorem profesorów, a pod kierunkiem prof. Dra Limbacha. Do tych ćwiczeń służyły uczniom różne przyrządy, jakoto: szrudła, pchadła, laski, balony, sznur itp., na zakupienie których udzielił J.E. P. Minister w. i o. tutejszemu zakładowi 100 zł. w. a.

IX.

WYKAZ KSIĄŻEK,

których w r. s. 1894/95. używać się będzie.

Religia. W klasie I. Katechizm większy ks. Deharba w opracowaniu polskiem ks. M. Morawskiego; w klasie II. Historia biblijna ks.

Dąbrowskiego, część pierwsza; w klasie III. *Historia biblijna* ks. Dąbrowskiego, część druga; w klasie IV. *Liturgika* ks. Jachimowskiego; w klasie V. *Dogmatyka ogólna* przez ks. Jachimowskiego; w klasie VI. *Dogmatyka szczegółowa* przez ks. Jachimowskiego; w klasie VII. *Ętyka Martina*, przekład ks. Soleckiego; w klasie VIII. *Robitscha Historia kościelna*, przekład ks. Jachimowskiego.

W klasie I. i II. dla uczniów wyznania mojżesz. *Nauka religii na podstawie historii* Dra Sondheimera i Izaaka Planera część pierwsza, zeszyt I. i II. — W klasie V. i VI. *Nauka o wierze i powinnościach* Dra Herzheimera i Planera.

Język łaciński. A. W klasie I. i II. *Zwięzła gramatyka języka łacińskiego Samolewicza*. Od III. począwszy, *Gramatyka Samolewicza* opr. przez Sołtysika, wyd. 5.

B. *Ćwiczenia* w kl. I. i II. Steinera i Scheindlera; w kl. III. *Próchnickiego* wyd. 3.; w kl. IV. *Próchnickiego*.

C. *Autorowie*; w kl. III. Cornelius Nepos, wyd. Kłaka; w kl. IV. Caesar, *Commentarii de bello Gallico*, wyd. Prammera-Bednarskiego, i Ovidius, wyd. Skupniewicza; w kl. V. Livius, wyd. Zingerlego i Majchrowicza i Ovidius, wyd. Skupniewicza; w kl. VI. Sallustius, Iugurtha, wyd. Linkera-Sołtysika; Cicero in *Catil. orat. I.* wyd. Sołtysika, i Vergilius, wyd. Eichlera i Rzepińskiego; w kl. VII. *Cic. or. II. in Catil.* wyd. Linkera-Sołtysika; *Cic. De imperio Cn. Pompei*, wyd. Sołtysika; *Cic. Laelius*, wyd. Sobieskiego; Vergilius, wyd. Eichlera i Rzepińskiego; w kl. VIII. Horatius, wyd. Sasa; Tacitus, *Annales*, wyd. Müllera. *Słownik łacińsko-polski Węclewskiego lub Koncewicza, Słownik polsko-łaciński Bielikowicza*.

Język grecki. A. *Gramatyka* w III.—V. klasie oprac. przez E. Fiderera, we wszystkich innych klasach Curtiusa w opracowaniu polskiem Sternala i Samolewicza, wyd. 3., albo Hartla-Ćwiklińskiego.

B. *Ćwiczenia*: w kl. III.—VI. Schenkla, oprac. p. Parylaka.

C. *Autorowie*: w kl. V. Xenofont, wyd. Fiderera; Homera *Iliada* wyd. Scheindlera i Sołtysika, część I.; w kl. VI. Xenofont, wyd. Fiderera; Herodot, wyd. Hintnera; Homera *Iliada*; w kl. VII. Demostenesa Filip. I.—III. wyd. Wotke-Schmidt; Homera *Odysseja*, wyd. Pauly-Wotke; w kl. VIII. Sofoklesa Aias, wyd. Schubert-Majchrowicz, Platona *Apologia* i *Kriton*, wyd. Christ-Lewicki; Homera *Odysseja* jak w kl. VII. *Słownik Węclewskiego*.

Język polski. A. *Gramatyka Małeckiego*, wydanie 8.

B. *Wypisy*, w kl. I. *Próchnickiego* i *Wójcika*, wyd. 2., w kl. II. wyd. 1. — w kl. III. i IV. Czubek i Zawiliński; w kl. V. *Próchnickiego*, *Wzory poezyi i prozy*; w kl. VI. i VII. *Wypisy St. hr. Tarnowskiego* i *Wójcika* część I.; prócz tego w kl. VII. *Tarnowskiego* i *Próchnickiego* część II.; w kl. VIII. jak w VII.

Język niemiecki. Dla kl. I. i II. German i Petelenz, *Ćwiczenia*. Dla dalszych klas: *A.* *Gramatyka*, w kl. III.—IV. K. Petelena.

B. Wypisy, w kl. III. i IV. Germana i Petelenza; w kl. V., VI. i VII. Petelenza i Wenera; w kl. VIII. Wypisy Harwota.

Geografia. W kl. I. Benoniego i Tatomira, wyd. 5. lub 6.; w kl. II. i III. Baranowskiego i Dziedzickiego, wyd. 6.; w kl. IV. Majerski-Benoni Geografia austro-węg. monarchii, wyd. 2.; w kl. VIII. Historia i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej Hannaka-Lenieka; Atlas Kieperta lub Kozena.

Historya. W kl. II. i III. Opowiadania z dziejów powszechnych w opracowaniu Semkowicza; w kl. IV., Dzieje nowsze Weltera w opracowaniu Sawczyńskiego; w kl. V. i VI. W. Zakrzewskiego Historia powszechna, część I. i II.; w kl. VII. Gindelego Dzieje powszechnie w opracowaniu M. Markiewicza, tom III.; w kl. VIII. Hannak-Leniek.

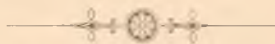
Do historii kraju rodzinnego. W kl. VII. i VIII. Lewickiego Zarys dziejów Polski i krajów ruskich, wyd. 2.

Matematyka. W kl. I. Arytmetyka przez Soleskiego i Fąfagę; w kl. II. — IV. Początki arytmetyki Zajączkowskiego; w gimnazyum wyższem Mocnika Algebra w opracowaniu Dziwińskiego lub Bodyńskiego. — Geometria. W kl. I., II., III. i IV. Geometria Mocnika w opracowaniu Maryniaka; w kl. V.—VIII. Mocnika w opracowaniu Staneckiego. — Logarytmy Adama lub Wierzbickiego.

Historya naturalna. W kl. I. i pierwszym półroczu kl. II. Zoologia Nowickiego, wyd. 6. W drugim półroczu kl. I. i II. Botanika Rostafińskiego; w kl. III. Mineralogia Łomnickiego; w kl. V. Mineralogia Łomnickiego, wyd. 3., Botanika Rostafińskiego; w kl. VI. Zoologia Petelenza dla wyższego gimnazyum.

Fizyka. W kl. III. i IV. Fizyka mniejsza Soleskiego; w kl. VII. i VIII. Fizyka Soleskiego, wyd. 2.; Zarys chemii, opr. Soleski.

Propedentyka filozofii. W kl. VII. Zarys logiki Kozłowskiego; w kl. VIII. Psychologia Krügera w opracowaniu Sawczyńskiego.

W y k a z y

	K l a s a			
	I.		II.	III.
	a	b		a
I. Liczba.				
1. Z końcem roku szkolnego 1893. było uczniów publicznych i prywatnych	50 ⁷	—	93 ¹	49 ⁵
2. Na początku roku szkolnego 1893/4 było uczniów publicznych i prywatnych	54 ³	54 ³	53 ⁴	42
Między nimi było:				
a) z innych zakładów α z promocją	8	1 ²	7 ¹	6
β repetentów	3	5	2	—
b) z tutejszego zakładu α z promocją	36 ⁹	44	36 ⁹	34
β repetentów	3	—	6	1
c) po przerwie napowrót przyjętych	4	4	2	1
3. Przyjęto w ciągu I. półrocza r. szk. 1893/4	1	—	1	0 ¹
4. Ustąpiło w ciągu I. półrocza r. szk. 1893/4	10 ³	7	2 ¹	2
5. Pozostało przy końcu I. półr. r. szk. 1893/4	45	47 ²	52 ³	40 ¹
6. Przyjęto w ciągu II. półr. r. szk. 1893/4	4	4 ¹	2	5
7. Ustąpiło w ciągu II. półr. r. szk. 1893/4	10	8	7	2
8. Pozostało przy końcu II. półr. r. szk. 1893/4	39	43	47	43
Mianowicie:				
A) Według miejsca urodzenia:				
ze Lwowa	14	21	16 ³	11 ¹
z innych miejscowości Galicji	24	17 ⁴	26 ¹	28
z W. Księstwa krakowskiego	—	2	1 ¹	1
z Bukowiny, z Szląska	—	—	2	—
z Austrii, Tyrolu, Styrii, Czech, Morawii	—	—	1	—
z Węgier	—	—	—	—
z Rumunii	—	—	—	—
z Rosyi	1	2	2	2
z Niemiec	1	—	—	1
z Francyi	—	1	—	—
razem	39 ¹	43 ⁴	47 ⁵	43 ¹
B) Według miejsca pobytu rodziców:				
ze Lwowa	24	25	27 ³	19 ¹
z innych miejscowości Galicji	15	17 ⁴	17 ³	23
z po za Galicji	1	1	3	1
razem	39 ¹	43 ⁴	47 ⁵	43 ¹
C) Według wyznania religijnego:				
katolickiego obrządku łacińskiego	29 ¹	33 ⁴	37 ⁵	28 ¹
„ „ greckiego	9	—	9	15
„ „ ormiańskiego	—	—	—	—
ewangelickiego (augsbursk.) wyznania	1	—	—	—
mojżeszowego wyznania	—	10	1	—
razem	39 ¹	43 ⁴	47 ⁵	43 ¹

statystyczne

K l a s a									Razem
III.	IV.	V.	VI.		VII.		VIII.		
b			a	b	a	b	a	b	
—	42	105 ¹	43	32	32 ¹	32 ¹	46	43	567 ¹⁸
39	54 ³	45 ¹	55	53 ¹	36 ¹	34	28	34	581 ¹⁵
3	7 ²	8	4	3	—	1	2	—	50 ⁵
4	2 ¹	4 ¹	1	1	—	1	1	—	24 ²
30	44	31	47	47	33	27	22	31	462 ⁶
—	1	2	1	1	3 ¹	3	2	2	25 ¹
2	—	—	2	1 ¹	—	1	1	1	19 ¹
1	0 ³	1 ¹	—	—	—	—	1	—	5 ⁴
1	5 ¹	3	1	0 ¹	0 ¹	4	3	—	37 ⁷
39	49 ⁴	43 ²	54	53	36	30	26	34	548 ¹²
3	1	5	4	—	1 ¹	—	—	0 ¹	28 ³
8	7 ¹	8 ¹	5 ²	2	3	1	4	1 ¹	66
34	43	40	53	51	34	29	22	33	511
20	13	10	19	34	16	13	9	14	210
11	26	26	28	14	15	15	13	15	258
—	1	—	4	—	—	1	—	—	10
1	—	—	—	—	—	—	—	1	4
—	—	—	—	1	—	—	—	2	3
—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
1	—	1	—	—	2	—	—	—	4
1	2	2	2	1	1	—	—	1	16
—	1	—	—	1	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
34	43 ¹	40 ¹	53 ²	51	34 ¹	29	22	33	511
31	26 ¹	12	31 ¹	43	24 ¹	21	14	21	318
2	16	26 ¹	21 ¹	8	9	8	8	12	182
1	1	2	1	—	1	—	—	—	11
34	43 ¹	40 ¹	53 ²	51	34 ¹	29	22	33	511
33	35 ¹	31	45 ²	33	28 ¹	20	21	22	395
—	8	7	8	—	6	—	1	—	63
1	—	—	—	1	—	2	—	4	8
—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
—	—	2	—	16	—	7	—	7	43
34	43 ¹	40 ¹	53 ²	51	34 ¹	29	22	33	511

	K l a s a			
	I.		II.	III. a
	a	b		
D) Uznało za język ojczysty:				
język polski	30	43	41	31
„ ruski	9	—	6	12
„ niemiecki	—	—	—	—
E) Wiek uczniów.				
Miało lat 11	13	6	—	—
„ „ 12	14 ¹	17 ¹	14 ²	—
„ „ 13	7	9 ²	15 ¹	13
„ „ 14	1	7 ¹	13 ¹	12 ¹
„ „ 15	3	4	3 ¹	11
„ „ 16	—	—	2	3
„ „ 17	1	—	—	4
„ „ 18	—	—	—	—
„ „ 19	—	—	—	—
„ „ 20	—	—	—	—
„ „ 21	—	—	—	—
„ „ 22	—	—	—	—
„ „ 23	—	—	—	—
„ „ 24	—	—	—	—
„ „ 25	—	—	—	—
F) Na przedmioty nadobowiązkowe uczęszczało przy końcu II. półrocza:				
Na naukę języka ruskiego	10	3	8	11
„ „ „ francuskiego	—	—	—	5
„ „ historii kraju rodzinnego	—	—	—	43
„ „ śpiewu	4	6	—	3
„ „ gimnastyki	11	12	7	9
„ „ rysunków	6	8	4	5
„ „ stenografii	—	—	—	—
„ „ kaligrafii	11	18	14	—
II. Opłata szkolna.				
Opłatę szkolną po 20 zł. w. a. opłacało:				
w I. półroczu	29	36 ³	21 ³	12 ¹
w II. półroczu	20 ¹	16 ⁴	15 ⁴	21 ¹
Od całej opłaty szkolnej było uwolnionych:				
w I. półroczu	15	13	31	30
w II. półroczu	21	29	34	22
Opłata szkolna wynosiła zatem:				
w I. półroczu zł. a. w.	580	760	480	260
w II. półroczu zł. a. w.	420	400	380	440

K l a s a									Razem
III.	IV.	V.	VI.		VII.		VIII.		
b			a	b	a	b	a	b	
34	39	33	47	51	31	29	22	33	465
—	4	7	6	—	3	—	—	—	47
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	45
12	—	—	—	—	—	—	—	—	56
11	16 ¹	—	—	—	—	—	—	—	60
8	12	12	—	—	—	—	—	—	53
1	8	16 ¹	23 ^a	19	—	—	—	—	72
1	6	5	11	14	16 ¹	4	1	2	65
—	1	5	10	9	10	11	6	4	56
1	—	2	3	2	6	10	7	7	38
—	—	—	5	3	2	3	6	13	32
—	—	—	—	2	—	1	1	4	8
—	—	—	1	1	—	—	1	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	6	6	8	1	3	—	—	—	56
7	4	6	10	10	5	1	1	1	50
34	43	—	—	—	34	29	—	—	183
8	3	—	3	3	1	4	2	5	42
11	11	12	2	15	4	7	—	—	101
10	1	6	4	5	3	1	—	—	53
—	7	3	2	12	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
20	24 ⁴	21 ¹	22	20	11	19	7	13	255 ¹⁴
24	26 ¹	24 ¹	21 ²	14 ¹	10 ¹	18	7	8	224 ¹⁶
20	26	22	33	33	25	13	21	21	303
12	20	19	32	37	24	11	17	25	303
400	560	440	440	400	220	380	140	260	5320 zł.
480	540	500	460	300	220	360	140	160	4800 „

	K l a s a			
	I.		II.	III.
	a	b		a
III. Fundusze na zbiory naukowe.				
Taksy wstępne wynosiły zł. w. a.	115 ⁵⁰	126	31 ⁵⁰	16 ⁸⁰
Datki na zbiory naukowe zł. w. a.	62	61	60	46
IV. Stypendyści.				
Liczba stypendystów w I. półroczu	2	1	1	3
„ „ w II. półroczu	1	1	1	3
Ogólna kwota stypendyów w całym roku szkolnym 1894.	—	—	—	—
V. Klasyfikacya.				
1. Dodatek do klasyfikacyi za rok szkolny 1893.:				
Pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu	5	—	14 ¹	9 ³
z tych zdało egzamin	4	—	10 ¹	9 ³
nie zdało egzaminu	1	—	4	—
Ostatecznie zatem otrzymało:				
stopień celujący	10 ²	—	9	10
„ pierwszy	30 ³	—	67	36 ³
„ drugi	4 ¹	—	15 ¹	0 ¹
„ trzeci	6 ¹	—	2	3 ¹
2. Klasyfikacya za II. półrocze roku szkolnego 1894.:				
Otrzymało stopień:				
celujący	3	6	11 ²	5
pierwszy	21 ¹	24 ⁴	25	30
drugi	3	5	3 ¹	5 ¹
trzeci	6	3	2	—
Przeznaczono do egzaminu poprawczego	6	5	6 ²	3
Przeznaczono do egzaminu dodatkowego	—	—	—	—
Razem	39 ¹	43 ⁴	47 ⁵	43 ¹

K l a s a									Razem zł. w. a.
III.	IV.	V.	VI.		VII.		VIII.		
b			a	b	a	b	a	b	
21 43	16 ⁸⁰ 57	29 ⁴⁰ 50	14 ⁷⁰ 59	8 ⁴⁰ 54	6 ⁸⁰ 39	4 ²⁰ 34	4 ²⁰ 29	— 35	394 ⁸⁰ 629
3 2	5 5	4 4	5 5	6 6	3 3	1 1	2 2	5 5	41 39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6193
—	5	6	7	9	5	2 ¹	3	—	65 ⁵
—	3	5	7	9	5	2	3	—	57 ⁴
—	2	1	—	—	—	—	—	—	8 ¹
—	6	17	3	1	—	1	4	4	65 ²
—	31	78 ¹	38	27	26	29 ¹	40	37	438 ⁸
—	4	4	2	3	6	1	2	2	43 ³
—	1	6	—	1	0 ¹	1	—	—	20 ³
2	4 ¹	6	11	4	2	2	1	—	57 ³
19	23	22	27 ¹	39	28 ¹	22	20	32	332 ⁷
7	8	5	3 ¹	—	2	2	—	—	43 ³
2	5	1 ¹	—	2	—	—	—	—	21 ¹
4	2	6	10	6	2	3	1	1	55 ²
—	1	—	2	—	—	—	—	—	3
34	43 ¹	40 ¹	53 ³	51	34 ¹	29	22	33	511 ¹⁶

Klasyfikacya uczniów

za II. półrocze roku 1894.

Klasa I. A.

Stopień celujący:

Hochberger Kazimierz
 Monseu Julian
 Reutt Leon

Stopień pierwszy:

Androchowicz Antoni
 Bischof Artur
 Danylczuk Jan
 Dulęba Zbigniew
 Dydyński Maryan
 Janowski Alfred
 Jaworski Julian
 Kotowicz Kazimierz
 Kowalczuk Edward
 Kowalski Tadeusz

Kozłowski Artur
 Krajczyk Włodzimierz
 Mańkowski Stanisław
 Nahlik Jerzy
 Nitarski Aleksander
 Obrizków Aleksander
 Ochmann Adolf
 Pióryk Jan
 Stromenger Jan
 Zakrzewski Wacław
 Zaleski Józef
 Stopień II. otrzymało 3
 Stopień III. „ 6
 Pozwolono poprawić po waka-
 cyach cenzurę z jednego
 przedmiotu 6

Klasa I. B.

Stopień celujący:

Baranowski Marcin
 Kober Łucyan
 Młodnicki Maryan
 Wolfsthal Maksymilian
 Żelazowski Tadeusz

Stopień pierwszy:

Augustin Włodzimierz
 Dawid Izaak
 Dembiec Fryderyk
 Fell Jakób
 Greger Wilhelm

Hahn Samuel
 Igel Henryk
 Kostecki Tadeusz
 Kotrba Józef
 Liniał Maksymilian
 Modelski Teofil
 Muszkiet Karol
 Müller Władysław
 Ordyński Ryszard
 Petry Maryan
 Rozwadowski Teofil
 Srokowski Franciszek
 Stróński Aleksander

Swierczyński Bolesław
 Sulikowski Adam
 Süssermann Mendel
 Tchórznicki Roman
 Ulmer Adam
 Własak Teofil

Zawirski Zygmunt
 Stopień II. otrzymało . . . 5
 Stopień III. „ . . . 3
 Pozwolono powtórzyć egzamin
 po wakacjach z jednego
 przedmiotu . . . , . . 5

Klasa II.

Stopień celujący :

Dyga Ryszard
 Heyda Eugeniusz
 Hoszowski Adam
 Kaliszczak Karol
 Korol Edward
 Maryański Henryk
 Sikorski Bronisław
 Sitnicki Jan
 Sokulski Bronisław
 Sołtysik Tomasz
 Thullie Zdzisław

Stopień pierwszy :

Andahazy Artur
 Bałtowski Bronisław
 Bartelmus Józef
 Burghardt Emanuel
 Burka Franciszek
 Czernecki Władysław
 Freund Bolesław

Garfein Alfred
 Hordyński Ludwik
 Hrehorowicz Zygmunt
 Jadowski Mieczysław
 Klimowicz Jan
 Lang Jan
 Łepki Teodor
 Maksymowicz Karol
 Merunowicz Jan
 Misterka Albin
 Müller Władysław
 Pawłyk Józef
 Sorokowski Mikołaj
 Terlecki Józef
 Turkiewicz Aleksander
 Wereszczak Maryan
 Zaleski Bronisław
 Zarzycki Stefan
 Stopień II. otrzymało . . . 3
 Stopień III. „ . . . 2
 Pozwolono poprawić z jednego
 przedmiotu po wakacjach . 6

Klasa III. A.

Stopień celujący :

Lipiński Maryan
 Makowski Alexy
 Sawicki Kazimierz
 Wrzak Zygmunt
 Zubrzycki Tadeusz

Stopień pierwszy :

Bernhard Leon
 Diaków Waleryan
 Doliński Witold

Ekjert Jan
 Fedorowicz Alojzy
 Hoszowski Jan
 Jaremko Dymitr
 Krause Czesław
 Kurniewicz Witold
 Lerski Władysław
 Minczakiewicz Józef
 Mojseowicz Władysław
 Niewiadomski Stanisław
 Olszański Leon

Pilat Stanisław
 Radomski Tadeusz
 Samolewicz Wincenty
 Szczepanowski Józef
 Szpilka Stanisław
 Szydłowski Edward
 Terlikowski Włodzimierz
 Tyndyk Jan
 Ulanicki Włodzimierz
 Wewiórski Ignacy

Więckowski Włodzimierz
 Wierziński Włodzimierz
 Wiszka Władysław
 Wójcikiewicz Tadeusz
 Wysoczański Bronisław
 Zródlowski Stanisław
 Stopień II. otrzymało . . . 5
 Pozwolono zdawać po waka-
 cyach egzamin poprawczy
 z jednego przedmiotu . . 3

Klasa III. B.

Stopień celujący:

Byleżyński Jakób
 Górnicki Franciszek

Stopień pierwszy:

Balicki Stefan
 Bohdanowicz Tadeusz
 Capp Antoni
 Chudzikiewicz Tadeusz
 Dzik Władysław
 Fuchs Franciszek
 Majewski Adam
 Oryszczak Teofil
 Ostrowski Stanisław Otto

Pisarski Franciszek
 Rattinger Karol
 Ruckgaber Maryan
 Schlingler Erwin
 Schneider Edward
 Solarski Adam
 Sołtyński Zdzisław
 Tranda Zdzisław
 Tyszkowski Jan
 Tyzenhaus Roman
 Stopień II. otrzymało . . . 7
 Stopień III. otrzymało . . . 2
 Pozwolono poprawić po waka-
 cyach cenzurę z 1 przed-
 miotu 4

Klasa IV.

Stopień celujący:

German Adolf
 German Juliusz
 Mianowski Teodor
 Wurst Zygmunt

Stopień pierwszy:

Birgfelner Karol
 Chrzanowski Romuald
 Dębicki Tadeusz
 Dzierżyński Tadeusz
 Hofmohl Wilhelm
 Kilarski Stanisław
 Kobyłański Eugeniusz
 Kostrzab Edward
 Kostrzab Władysław
 Kruszyński Jan
 Majerski Jan

Merunowicz Feliks
 Mühlner Józef
 Ordyński Karol
 Ostrowski Kazimierz
 Rachalski Alfred
 Schmidt Władysław
 Solatycki Antoni
 Sorokowski Mateusz
 Suszczyński Jan
 Wszelaczyński Teofil
 Wysoczański Kazimierz
 Zarzecki Mieczysław
 Stopień II. otrzymało . . . 8
 Stopień III. „ . . . 5
 Pozwolono poprawić po waka-
 cyach notę z jednego przed-
 miotu 2
 Nie klasyfikowano 1

Klasa V.

Stopień celujący: Aleksandrowicz Jan Harasymowicz Józef Kobylański Marjan Muzykarz Jan Samolewicz Janusz Samolewicz Stefan Stopień pierwszy: Czapański Stanisław Dunikowski Juliusz Ferus Henryk Jaworski Bronisław Kriser Artur Lewicki Zygmunt Litwinowicz Michał Marcichowski Marcelli Maryniak Justyn	Mokrzycki Kornel Olesków Franciszek Orzechowski Kazimierz Ross Michał Rozwadowski Franciszek Schneiberg Władysław Strzetelski Mieczysław Sykora Aleksander Szczerkowski Włodzimierz Taranowicz Jan Tarnowski Władysław Turkiewicz Longin Zalewski Mieczysław Stopień II. otrzymało . . . 5 Stopień III. „ . . . 1 Pozwolenie na poprawienie noty z jednego przedmiotu po fe- ryach 6

Klasa VI. A.

Stopień celujący: Borzęcki Stanisław Faliński Karol Kaliszczak Antoni Kruk Stanisław Kunstmann Jan Piechowski Franciszek Rozwadowski Wincenty Rybarski Stanisław Semkowicz Władysław Wurst Stanisław Zubrzycki Stach Stopień pierwszy: Baczyński Teofil Batycki Adam Bielski Kazimierz Borek Władysław Ćwikłowski Michał Doliński Eugeniusz Gańczakowski Zdzisław Golczewski Kajetan Gołąb Stanisław Hołodyński Jerzy	Jordan Tadeusz Karłowicz Jan Karłowicz Stanisław Kłosowski August Kobyliński Ludwik Kopciński Izydor Mańkowski Tadeusz Olszański Tadeusz Paraszczak Henryk Rogaliński Eustachy Roszkowski Witołd Rużnicki Adolf Skibiński Mieczysław Stecków Tadeusz Strzelbicki Aleksander Szczepański Michał Winiarski Michał Źródłowski Franciszek Pozwolono po feryach powtó- rzyć egzamin z jednego przedmiotu . . . . . 10 Stopień II. otrzymało . . . 2 Pozwolono zdawać egzamin do- datkowy po feryach . . . 2

Klasa VI. B.

Stopień celujący:

Buber Marcin
Górnicki Maryan
Homme Stanisław
Jerich Józef

Stopień pierwszy:

Beiser Marcelli
Brendel Mojżesz
Cepnik Henryk
Cetwiński Stanisław
Czaykowski Julian
Damm Albert
Ehrenfeld Stanisław
Eichel Maurycy
Gęsiorowski Stanisław
Gilewicz Waleryan
Janowicz Kajetan
Kalinowski Wiktor
Kanner Ozyasz
Kohlhepp Bolesław
Kotowski Teofil
Langner Roman
Mayer Samuel
Meisels Samuel

Meisels Majer
Nawrocki Tadeusz
Oleński Stanisław
Olszewski Witołd
Pirożyński Emil
Platowski Stanisław
Rabner Herman
Reicher Klemens
Reischer Emil
Rentschner Bernard
Rosolski Michał
Ruffer Józef
Sobczyński Józef
Świerczyński Władysław
Walichiewicz Tadeusz
Weber Józef
Weiss Febus
Witwicki Władysław
Zaleski Waleryan
Zawadzki Aleksander
Zielonka Jan
Stopień II. otrzymało . . . —
Stopień III. otrzymało . . . 2
Do egzaminu poprawczego
przeznaczono . . . 6

Klasa VII. A.

Stopień celujący:

Czernecki Wincenty
Kończakowski Adam

Stopień pierwszy:

Balawelder Zdzisław
Chania Józef
Czajkowski Mieczysław
Czyżewicz Adam
Dalbor Władysław
Dutkiewicz Leon
Dziubiński Antoni
Franke Maryan
Gawlikowski Józef
Kętrzyński Stanisław
Kozieradzki Stanisław
Kowalski Jan

Kowalski Feliks
Kusztelan Wacław
Leszczyński Roman
Łotocki Mikołaj
Merunowicz Włodzimierz
Merunowicz Adam
Niewiadomski Kazimierz
Olszański Leon
Petrowicz Jan
Potrzebnicki Władysław
Przestrzelski Michał
Ruxer Stanisław
Ruxer Jan
Terlikowski Kazimierz
Wewiórski Ludwik
Stopień II. otrzymało . . . 2
Do egz. popraw. wyznaczono . 2

Klasa VII. B.

Stopień celujący: Schrenzel Max Wittlin Max Stopień pierwszy: Barschak Józef Dyduszyński Jan Elnor Adolf Filewicz Władysław Hoszowski Mieczysław Hreczkowski Władysław Huth Józef Kukawski Roman Lewakowski Stanisław	Łyszkowski Władysław Markiewicz Władysław Mikuli Fryderyk Mühlner Karol Nikosiewicz Kajetan Oleaczek Kazimierz Podlacha Władysław Schindler Izaak Schmar Jan Tychoniewicz Stanisław Werber Mojżesz Wertwalewicz Maryan Zontak Edward Stopień II otrzymało . . . 2 Do egz. popraw. wyznaczono . 3

Klasa VIII. A.

Stopień celujący: Oleński Adam Stopień pierwszy: Batycki Stanisław Bielski Mieczysław Ceypek Tadeusz Harra Józef Hentschel Adam Hild Tadeusz Kliszcz Wilhelm Krokoszyński Karol Milian Gustaw	Moser Franciszek Nakoneczny Edmund Radomski Adam Roślakowski Edmund Landes Alfred Schön Stanisław Staromiejski Wojciech Świątkowski Józef Szczurkowski Stanisław Wawrzkowicz Maryan Wszelaczyński Kazimierz Przeznaczony do egzaminu po- prawczego 1

Klasa VIII. B.

Stopień celujący: — Stopień pierwszy: Agopsowicz Kazimierz Blicharski Andrzej Bosakowski Adam Chrzanowski Władysław Gelber Marcei	Gertowski Józef Glanz Israel Goldblatt Samuel Gottfried Chaim Gürsching Tadeusz Holubasz Kazimierz Kaczor Zygmunt Kajetanowicz Mieczysław Kilarski Władysław Kleinmann Emil

Landes Maksymilian
Manugiewicz Jan
Manugiewicz Michał
Marczak Stanisław
Obmiński Ksawery
Postępski Mieczysław
Rares Baruch
Samolewicz Władysław
Siatecki Władysław

Skowroński Jan
Uruski Kajetan
Wisłocki Janusz
Wróblewski Kazimierz
Zabokrzycki Aleksander
Zajączkowski Liberat
Zalewski Edmund
Przeznaczony do egzaminu po-
prawczego 1

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

z klasy VIII. A.

Batycki Stanisław
Bielski Mieczysław
Ceypek Tadeusz
Harra Józef
Hentschel Adam
Hild Tadeusz
Jarosławski Aleksander
Krokoszyński Karol
Michalski Jan (eksternista)
Milian Gustaw

Muszkiet Karol
Oleński Adam (z odznaczeniem)
Radomski Adam
Sander Alfred
Schön Stanisław
Staromiejski Wojciech
Świątkowski Józef
Szczurkowski Stanisław
Wawrzekiewicz Maryan (z odzn.)
Wszelaczyński Kazimierz

z klasy VIII. B.

Agopsowicz Kazimierz
Blicharski Andrzej
Förster Mojżesz
Gelber Marceli
Gertowski Józef
Glanz Israel
Goldblatt Samuel
Gottfried Chaim
Gürsching Tadeusz
Holubasz Kazimierz
Kaczor Zygmunt
Kilarski Władysław

Kleinmann Daniel
Klimeczak Emil
Kłosowski Władysław
Manugiewicz Jan
Marczak Stanisław (z odznacz.)
Maszkowski Jan (eksternista)
Postępski Mieczysław
Russmann Jerzy
Siatecki Kazimierz (z odznacz.)
Skowroński Jan
Wisłocki Janusz
Zabokrzycki Aleksander

Rozporządzenie

c. k. Rady szkolnej krajowej
w sprawie zaprowadzenia jednakowego ubrania
dla uczniów szkół średnich galicyjskich.

Na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 6. stycznia 1894 i re-skryptu Jego Ekscellencyi Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 16. stycznia 1894, l. 450, rozporządza c. k. Rada szkolna krajowa, co następuje:

1. Zaprowadza się jednakowe ubranie (mundurki) dla młodzieży szkół średnich galicyjskich podług załączonych szczegółowych przepisów.
2. Począwszy od roku szkolnego 1896/97 nie wolno będzie uczniom szkół średnich nosić w szkole i poza szkołą innego ubrania, jak tylko przepisane.
3. W czasie przejściowym (aż do 1. września 1896) mogą uczniowie szkół średnich nosić jeszcze ubranie zwykłe; nie wolno im jednak jakiegokolwiek części mundurku nosić razem z ubraniami zwykłymi.

Lwów, dnia 14. marca 1894.

Przepisy szczegółowe

*co do zaprowadzenia jednakowego ubrania (mundurek)
dla uczniów szkół średnich galicyjskich.*

1. Przepisane jednakowe ubranie (mundurek) uczniów szkół średnich galicyjskich (gimnazyów i szkół realnych) składać się ma z następujących części:

a) Bluza z sukna granatowego (fig. 1 i 2) ze stojącym kołnierzem i dwiema kieszeniami na piersiach.

b) Spodnie zwykłego kroju z ciemno-szarego sukna z wystającym szwem.

c) Płaszcz z ciemno-szarego sukna (fig. 3 i 4) z granatowymi naszywkami na kołnierzu, spięciem z tyłu i czarnymi rogowymi guzikami (fig. 5 i 6) w dwóch rzędach po sześć.

d) Czapka z granatowego sukna (fig. 7) z prostym daszkiem, rzemykiem ze sprzączką i emblematem z białej blachy oznaczającym ka-

tegorię szkoły, a ewentualnie jej liczbę (fig. 8), a mianowicie: dla uczniów gimnazjalnych litera **G**, dla uczniów szkół realnych litera **R**; (dla uczniów gimnazjalnych we Lwowie:

gimnazjum akademickie	$\frac{\text{G}}{\text{I}}$
„ II.	$\frac{\text{G}}{\text{II}}$
„ Franciszka Józefa	$\frac{\text{G}}{\text{III}}$
„ IV.	$\frac{\text{G}}{\text{IV}}$
„ V.	$\frac{\text{G}}{\text{V}}$

2. W porze letniej mogą uczniowie zamiast bluzy, spodni i czapki z sukna, nosić bluzę, spodnie i czapki tegosamego kroju z szarego płótna; jednak bluza płócienna ma na kołnierzu granatowe sukienne wyłogi (długości 5 *cm*) a na rękawach 5 *cm* od końca granatowe wypustki, zaś czapka w połowie wysokości granatową wypustkę dokoła.

3. Na kołnierzu bluzy sukiennej lub na wyłogach bluzy płóciennej noszą uczniowie odznaki podług klasy, do której należą. Odznaką dla klas niższych w gimnazyjach i szkołach realnych są paski (od jednego do czterech) srebrne, długości 3 *cm* a szerokości 0.5 *cm*. Odznaką dla klas wyższych są takiesame paski złote, (w gimnazyjach dla klasy V—VIII od jednego do czterech, w szkołach realnych dla V—VII od jednego do trzech).

PRZEPISY KARNOŚCI

dla uczniów c. k. gimnazyum Franciszka Józefa
we Lwowie.

§. 1. Ktokolwiek życzy sobie naukę w gimnazyum rozpocząć, lub dalej pobierać, powinien przed rozpoczęciem roku szkolnego, t. j. przed nabożeństwem, którem się rok szkolny rozpoczyna, uzyskać przyjęcie do zakładu.

§. 2. Uczeń, przyjęty do gimnazyum, obowiązany jest wykonywać bezwarunkowo rozkazy dyrektora i nauczycieli, okazywać im zawsze i wszędzie rzetelne uszanowanie, oddawać się naukom szczerze i gorliwie, w ogólności sprawować się w szkole i poza szkołą przyzwoicie i przykładowie.

§. 3. Ani jednej godziny szkolnej nie wolno uczniowi opuścić z niedbalstwa. W razie przewidzianej przeszkody w uczęszczaniu do szkoły, ma uczeń wyjednać sobie u gospodarza klasy uwolnienie od lekcji szkolnych. Jeżeli zaś przeszkoda nie jest przewidziana, natenczas ma jak najrychlej uwiadomić o tem gospodarza klasy, a za powrotem do szkoły, usprawiedliwić się zapomocą wiarygodnego świadectwa.

§. 4. Uczniom, dotkniętym chorobą zaraźliwą (ospą, dyfteryą, szkarlatyną, tyfusem, czerwonką, odrą, zapaleniem ocz lub kokluszem) nie wolno uczęszczać do szkoły, dopóki nie otrzymają na to pozwolenia od dyrektora lub gospodarza klasy. Może to nastąpić albo wtedy, gdy uczeń, odzyskawszy zdrowie, wykaże się świadectwem lekarskiem, iż powrót jego do szkoły nie zaszkodzi innym uczniom, albo w razie niemożności przedłożenia świadectwa, gdy upłynie przy ospie, dyfteryi i szkarlatynie tygodni sześć, zresztą cztery, licząc od dnia zachorowania.

§. 5. Uczniom, którzy sami wprawdzie są zdrowi, jednakże zniewoleni są zostawać w bezpośredniej styczności z osobą, dotkniętą chorobą zakaźną, mianowicie ospą, dyfteryą, szkarlatyną lub tyfusem, nie wolno wchodzić do szkoły, dopóki — bądźto na podstawie świadectwa lekarskiego, bądź też po upływie przepisanego w poprzednim §. terminu sześciu, względnie czterech tygodni — nie otrzymają na to pozwolenia od dyrektora lub gospodarza klasy.

§. 6. Uczeń, przyjęty na początku roku na naukę przedmiotów nadobowiązkowych, obowiązany jest na nią uczęszczać z równą ścisłością, jak na lekye przedmiotów obowiązkowych.

§. 7. Izby szkolne otwiera się na kwadrans przed rozpoczęciem lekcyi. Wcześniejsze gromadzenie się przed gmachem szkolnym jest zakazane.

§. 8. Do izb szkolnych wstępują uczniowie z odkrytą głową, poczem na przeznaczonych miejscach, zajęci przygotowaniem do lekcyi, w spokoju oczekiwać mają nadejścia profesora, okazując mu przy wejściu i odejściu uszanowanie przez wstanie z miejsc. Tosamo czynić powinni, kiedy do klasy wejdzie dyrektor lub który z nauczycieli zakładu, albo osoba, której należy się podobne uszanowanie.

§. 9. Na schludne ubranie i przyzwoite zachowanie się, jako zewnętrzne oznaki dobrego wychowania, powinni uczniowie szczególną zwracać uwagę. Z równą starannością czuwać powinni nad całością i czystością wszelkich rzeczy szkolnych.

§. 10. Wszelkie uszkodzenie budynku szkolnego i jego sprzętów, tudzież przyrządów naukowych, musi być przez uczniów, którzy się tego dopuścili, wynagrodzone, jeżeli było przypadkowe; jeżeli zaś było umyślne, pociągnie za sobą nadto odpowiednią karę.

§. 11. Zaden uczeń nie powinien samowolnie zmieniać miejsca wyznaczonego mu przez gospodarza klasy.

§. 12. Każdy uczeń powinien się zaopatrzyć na wszystkie lekye w rzeczy do nauki szkolnej potrzebne. Nie wolno zaś przynosić ze sobą do szkoły książek i w ogóle przedmiotów, do nauki szkolnej niepotrzebnych.

§. 13. Podczas lekcyi należy nie tylko unikać wszystkiego, coby mogło nauce przeszkadzać, lecz owszem należy zwracać na nią największą uwagę i bezwarunkowo wykonywać wszystko, cokolwiek profesor uzna za stosowne.

§. 14. Wywoływanie uczniów z klasy podczas nauki szkolnej przez innych uczniów jest zakazane.

§. 15. Wychodzić z klasy podczas lekcyi szkolnych wolno uczniom tylko w wyjątkowych wypadkach za zezwoleniem profesora.

Podczas przestanku między lekcyami nie wolno uczniom opuszczać zabudowania szkolnego. Dla wytechnienia wystarczy krótka przechadzka po podwórzu szkolnem, skąd na dany znak uczniowie natychmiast mają do klas powracać.

Odbywać ćwiczenia na przyrządach gimnastycznych, ustawionych na podwórzu, wolno tylko tym uczniom, którzy naukę gimnastyki pobierają i z ćwiczeniami gimnastycznymi są obeznani.

§. 16. Po ukończeniu lekcyi szkolnych i po odmówieniu modlitwy, opuszczać mają uczniowie izby szkolne z zachowaniem wszelkiej przyzwoitości. Tłumne i hałaśliwe skupianie się przed budynkiem szkolnym jest zakazane.

§. 17. Uczniowie katolicy obowiązani są brać udział we wszystkich przepisanych ćwiczeniach religijnych. W wypadkach wyjątkowych uwalnia

od stałego udziału w nabożeństwie ks. katecheta w porozumieniu z dyrektorem.

§. 18. Uczniowie, nie pobierający nauki religii w zakładzie, obowiązani są przed końcem każdego półrocza wykazać się świadectwem, że naukę religii pobierali.

§. 19. Rodzice uczniów zamiejscowych powinni zakładowi podać do wiadomości nazwisko osoby, której poruczają w swem imieniu nadzór nad synem. O każdej zmianie odpowiedzialnego nadzorca i mieszkania powinni bezzwłocznie uwiadomić gospodarza klasy.

§. 20. Grono nauczycielskie ma prawo z ważnych powodów żądać od rodziców zmiany odpowiedzialnego nadzorca, a jeżeli temu żądaniu nie stanie się zadość, powziąć uchwałę wykluczenia ucznia z zakładu.

§. 21. Żadnemu uczniowi nie wolno mieszkać bez nadzoru starszej osoby.

§. 22. Uczniowie gimnazjalni nie mogą być odpowiedzialnymi nadzorcami innych uczniów, nie mogą więc wobec nauczycieli jako tacy występować.

§. 23. Uczniom nie wolno urządzać żadnych uroczystości lub owacyi na cześć swych przełożonych. Grono nauczycieli zastrzega sobie wyraźnie, aby żadnemu z nich ani na imieniny ani przy żadnej innej sposobności nie składano podarunków, i zakazuje w tym celu wszelkich składek pomiędzy uczniami.

§. 24. Uczniowie powinni między sobą zachowywać się zgodnie, po przyjacielsku i po koleżeńsku. Surowo zabronione jest wszelkie wyszydzenie wyznania religijnego, narodowości, zatrudnienia albo fizycznych lub duchownych ułomności współuczniów.

§. 25. Wszelkie uchybienie przeciw przyzwoitości i moralności, szczególnie zaś obcowanie z osobami niemoralnymi i bezbożnymi jest surowo zabronione. Przedewszystkiem zaś winni uczniowie unikać wszelkiej styczności z uczniami ze szkoły wykluczonymi.

§. 26. Czytanie książek niemoralnych i niereligijnych jest surowo wzbronione; równie wzbronione jest wypożyczanie książek z prywatnych czytelni. Książek stosownych do lektury domowej dostarcza uczniom biblioteka szkolna.

§. 27. Przywłaszczanie sobie cudzych rzeczy, mianowicie książek, zeszytów lub innych przyborów szkolnych, choćby najmniejszą wartość mających, będzie jak najsurowiej karane.

§. 28. Żadnemu uczniowi nie wolno własnych prac literackich ogłaszać drukiem, bez wyraźnego zezwolenia dyrektora.

§. 29. Uczniom nie wolno pomiędzy sobą zakładać stowarzyszeń ani należeć do jakiegokolwiek stowarzyszenia ani też nosić żadnych tego rodzaju oznak.

§. 30. Odwiedzanie kawiarni, piwiarni, kręgielni, a tem bardziej szynkowni jest uczniom bezwarunkowo zakazane. Odwiedzanie cukierni i traktierni dozwolone jest tylko w towarzystwie rodziców. Również zakazane są wszelkie po domach schadzki na gry w karty, bilard, kręgle lub inne podobne zabawy, pociągające za sobą stratę czasu lub pieniędzy.

§. 31. Na publiczne bale i publiczne zabawy z tańcami, tudzież na zabawy i zebrania, urządzone w szkołach tańców poza zwykłymi godzinami lekcji tańców, bezwarunkowo uczniom uczęszczać nie wolno; natomiast wolno im uczęszczać na zabawy w domach prywatnych w towarzystwie rodziców lub osób starszych, o ile dyrektor nie uzna za potrzebne uczynić w tej mierze pewnych zastrzeżeń.

§. 32. Uczęszczenie do teatru lub na inne tego rodzaju widowiska, dozwolone jest uczniom tylko w towarzystwie rodziców lub starszych osób, o ile dyrektor również nie uzna za potrzebne uczynić w tej mierze pewnych zastrzeżeń.

§. 33. Palenie tytoniu i cygar jest uczniom zakazane.

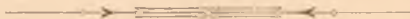
§. 34. Chodzenie z laskami jest zabronione. Chodzenie po ulicach w godzinach wieczornych, wyjąwszy nadzwyczajne wypadki, tudzież beczynne i próżniacze wałęsanie się w ogólności jest zabronione.

§. 35. Uczniom nie wolno przysłuchiwać się rozprawom karnym przed sądem przysięgłych.

§. 36. Bez uwiadomienia i pozwolenia dyrektora nie wolno uczniom robić pomiędzy sobą żadnych składek pieniężnych

§. 37. Uczeń, występujący z zakładu, obowiązany jest uwiadomić o tem dyrektora i zwrócić wszystkie książki, wypożyczone z biblioteki szkolnej. Świadcstwo uwolnienia wyda mu się tylko na wyraźne życzenie rodziców lub opiekunów; jeżeli jednak miał być karany, nie otrzyma tego świadectwa przed odbyciem kary.

§. 38. Każde przekroczenie niniejszych przepisów karności pociągnie za sobą karę, która, stosownie do przewinienia, może się stopniować od upomnienia w cztery oczy aż do wykluczenia ucznia z zakładu, a nawet ze wszystkich szkół monarchii.

Ogłoszenie.

Rok szkolny 1894—1895 rozpocznie się dnia 3. września 1894.

Wpisy uczniów do gimnazjum na rok szkolny 1894/5 odbywać się będą w trzech ostatnich dniach sierpnia. Późniejsze zgłoszenie uwzględni się tylko w wyjątkowych wypadkach.

Uczniowie zgłaszać się mają osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przyczem mają przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i wypełnić w dwóch egzemplarzach kartę wpisową.

Uczniowie nowo do zakładu wstępujący przedłożyć mają:

a) metrykę urodzenia, bez której żaden uczeń do zakładu przyjęty nie będzie;

b) świadectwo szkolne tego zakładu, gdzie przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem dyrekcyi, że mogą przejść bez przeszkody do innego zakładu. Przy wpisie zapłacić mają takse wstępną w kwocie 2 zł. 10 centów.

Nadto każdy uczeń ma przy wpisie złożyć 1 zł. jako datek na zbiory naukowe zakładu.

Opłatę szkolną, która na jedno półrocze wynosi dwadzieścia zł. złożyć mają uczniowie kl. II.—VIII. najdalej w ciągu pierwszych sześciu tygodni półrocza.

Egzamina wstępne do klasy pierwszej odbędą się wyjątkowo 13. i 14. lipca i 1. i 2. września.

Egzamina wstępne do klas II.—VIII. będą się odbywały w dniach 1.—12. września.

Egzamina poprawcze odbędą się w dniach 30. i 31. sierpnia.

Ogłoszenie

tyczące się egzaminu wstępnego do I. klasy.

1. Egzamin wstępny do I. klasy odbywa się w dwóch terminach:

a) dnia 15. i 16. lipca, b) dnia 1. i 2. września każdego roku.

2. Warunki przypuszczenia do egzaminu wstępnego:

A) Uczeń musi mieć ukończonych lat dziesięć najpóźniej do 31. grudnia tego roku, w którym wstępuje do I. klasy; dla wykazania wieku musi przedłożyć metrykę.

B) Przy wpisie ma uczeń zapłacić 3 zł. 10 ct. w. a.

C) Każdy uczeń musi się poddać egzaminowi wstępnemu, przy którym zakres wymagań jest następujący:

a) z religii wymaga się wiadomości, których uczeń nabyć powinien w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej, w szkołach ludowych czteroklasowych;

b) z języka polskiego: czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadania treści większymi ustępami; znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom, z uwzględnieniem głównych zasad interpunkcyj;

c) z języka niemieckiego: czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej; tudzież odmiana najwykleszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; poprawne przepisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku polskim;

d) z rachunków: pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Niedostateczny postęp w jednym przedmiocie egzaminu, usuwa ucznia na cały rok od przyjęcia w jakiegokolwiek szkole średniej.

